

874. Onların asılları önceden de ateşti; sonunda da asıllarına gittiler.

875. Zaten zümre, ateşten doğmuştu. Cüzüler kül tarafına yol alır, o tarafa giderler.

Yani topraktan yaratılan her şey, birgün çürüyüp toprağa döner. İnsanlar da mesela topraktan yaratılmışlardır, ana maddeleri topraktır, ölünce de tekrar toprak olur.

İnsan vücudunun %65'i oksijen, %18'i karbon yani toprak, %10'u hidrojenidir. Geri kalanı da işte azot, kalsiyum ve fosfor gibi diğer elementlerdir.

İnsan bedenindeki tüm bu elementlerin değeri, newyork borsasında topu topu dört buçuk dolardır.

**Onlar ancak mümini yakan bir ateştiler.
Kendilerini kendi ateşleri çerçöp gibi yaktı.**

**Anası (mayası) Hâviye olan kimsenin mekânı
(zaviyesi, köşesi), ancak Hâviye'dir.**

Haviye: Münafıkların ve küfürde aşırı gidenlerin girecekleri cehennemın en derin yeri, yedinci tabakası.

Ameli hafif olana (yâni iyilikleri hafif, günâhları ağır gelene) gelince; artık onun yeri hâviyedir. Bildin mi hâviye nedir? O, yakıcı bir ateştir. (Kâria sûresi: 8-11)

Nefsin dereceleri:

1. nefs-i emmare: kötülüğü emreden nefis
2. nefs-i levvame: yaptığı kötülükten pişman olmuş nefis
3. nefs-i mülhime: helale harama dikkat eden nefis, salihler.
4. nefs-i mutmainne: mutmain olmuş nefis
5. nefs-i raziye: Allah'tan razı olmuş nefis
6. nefs-i marziye: Allah'ın kendisinden razı olduğu nefis
7. nefs-i kamile: (ya da safiyye): peygamberlerin ve evliyaların erdiği nefis. Olgunluğa ermiş nefis.

Çocuk anası, onu arar; asıllar, mutlaka ferî'leri izler.

Ferî: yani asıldan doğanlar.

Yani asıllar, kendisinden doğanları arar, onların takipçisi olur. Bir ana, kaybettiği evladını aradığı gibi cennet de cennet için doğanları, cehennem de cehennem için doğanları arar ve özler. Onlara talip olur.

Su, havuz içinde zindanda mahpus gibidir ama hava onu çeker. Zira su, erkâna mensuptur

(dört erkân denen havuz, ateş, su ve topraktır. Havanın ferî'dir).

Erkan: temel esaslar, sütunlar. Örneğin islamın temel esasları, namaz, oruç, şahadet, hacc, zekat gibi.

880. Onu havuzdan kurtarır azar azar dünya hapisanesinden de öyle çalar.

Havanın havuzdaki suyu azar azar kendine çekmesi, emmesi gibi insanı da nefesini kendine çeke çeke birgün bu dünya denen hapsaneden çeker alır.

Sözlerin temizleri, bizden çıkarak ona yükselir, ondan başkasının bilmediği yere kadar varır.

Nefeslerimiz, temizlik sebebiyle bizden hediye olarak beka yurduna yücelir.

Sonra ululuk sahibi Allah'tan, ancak rahmet olarak sözlerimizin mükâfatı, iki misli bize gelir;

885. Sonradan kul nail olduğu şeylere bir daha nail olsun diye bizi, yine o güzel sözlerle sevk eder, yine bize o çeşit sözler söyler.

İşte böylece en güzel sözleri söyledikçe hep böyle sözlerin çıkmakta, Allah rahmeti inmektedir ve bu iki hal sende daimîdir.

Fârisî söyleyelim: Bu sevk ve cezbe (yani çekim), o zevkin geldiği taraftan gelir.

Her kavmin gözü, bir günceğiz zevk sürdüğü cihette kalmıştır.

Her insan, doğup büyüdüğü mahalleyi özleyip anar. Bunun gibi kendilerine “elestü birakküm” (yani ben sizin rabbiniz miyim) diye hitap edildikleri “galu bela” yurdunu da farkında olmaksızın öyle özlerler. O alemler bir türlü unutamazlar, bilinçaltılarında o alem hep vardır.

Yakînen her cinsin zevki kendi cinsiyledir. Bak; cüz’ün zevki kendi küllünden olur.

Mesela bir cahili alıp zenginlerin olduğu bir meclise götürürseniz, cahil, ordaki konuşmalardan zevk almaz, boğulacak gibi olur değil mi?

890. Yahut o şey, bir cinse katılma kabiliyetinde olur da ona erişince o cinsten oluverir.

Mesela yine o cahil ya da bir fasık, Salihlerin bulunduğu mecliste sık sık bulunursa o da artık Salihlerden olur, onların türünden olur. Üzümlük, üzüm baka baka kararır, değil mi?

Su ve ekmek gibi ki bizim cinsimiz değilken bizim cinsimizden oluverdi ve vücudumuzu besledi, kuvvetimizi arttırdı.

Su ve ekmeğin sûreta bizimle cinsiyeti yoktur ama sonucu bakımından onu cinsimiz bil.

Eğer, bizimle cins olanlardan başka bir şeyden zevk alıyorsak o da ancak bizimle cinsiyeti olana benzer bir şeydir.

Cinse benzeyenden alınan zevk, dimî (yani kalıcı) değildir. O zevk âriyettir (yani emanet bir zevktir). Âriyet nesne ise âkibet baki kalmaz.

Mevlana, burada türlerim birlikteliğini üçe ayırıyor. Birincisi mümin ile mümin, münafık ile münafık gibi aynı cinsin oluşturduğu birliktelik. İkincisi ıslaha kabiliyetli birliktelik. Üçüncüsü de sonunda nefrete dönüşen münafıkla müslümanın birlikteliği.

895. Kuşa, ıslıktan zevk gelirse de cinsini bulamayınca ok gibi uğar gider.

Susuz kimseye seraptan zevk gelir, fakat ona erişince kağar ve yine su arar.

Müflisler kalp altından hoşlanırlarsa da, o altın darphanede rüsva olur.

Dikkat et; altın suyu ile boyaman seni yoldan alıkoymasın! Dikkat et; bâtıl hayal seni kuyuya düşürmesin!

Kelile'den bu hikâyeyi oku ve o kıssadan hisse almaya bak!

Av hayvanlarının aslana, tevekkül edip çalışmayı terk etmesini söylemeleri

900. Güzel bir derede av hayvanları, aslan korkusundan ıstırap içindeydiler.

Av hayvanlarının aslana, tevekkül edip çalışmayı terk etmesini söylemeleri

900. Güzel bir derede av hayvanları, aslan korkusundan ıstırap içindeydiler.

Çünkü aslan, daima pusudan çıkıp birisini kapmaktaydı. O otlak bu yüzden hepsine fena geliyordu.

Hileye başvurdular; aslanın huzuruna geldiler. “Biz sana gündelikle yiyecek verip doyuralım,

Bundan sonra hiçbir av peşine düşme ki bu otlak, bize zehrolmasın” dediler.

Aslanın av hayvanlarına cevap verip çalışmanın faydasını söylemesi

Aslan dedi ki: “Hileye uğramasam, vefa göreceğim olsam dediğiniz doğru. Ben şundan, bundan çok hileler görmüşümdür.

905. İnsanların yaptıkları işlerden, ettikleri hilelerden helâk olmuşum; o yılanlar, o akrepler tarafından çok ısırılmışım.

İçi(n/m)de pusu kurmuş olan nefis ise, kibir ve kin bakımından bütün adamlardan beterdir.

“Düşmanların en tehlikelisi içinizdeki nefistir.” (hadisine telmih var)

Benim kulağım “mümin, bir zehirli hayvan deliğinden iki kere dağlanmaz” sözünü (hadis-i şeriftir) işitti; Peygamber’in sözünü canla, gönülle kabul etti.

Av hayvanlarının tevekkülü çalışıp kazanmaya tercih eylemeleri

Hepsi dediler ki: “Ey halden haberdar hakîm! Çekinmeyi bırak; çekinme, insanı kaderin hükümlerinden kurtaramaz.

Kaderden çekinmekte perişanlık ve kötülük vardır, yürü, tevekkül et ki tevekkül, hepsinden iyidir.

910. Ey kötü hiddetli adam! Kaza ile pençeleşme ki kaza da seninle kavgaya tutuşmasın.

Tanyerini ağartan Allah’tan bir zarar gelmemesi için kulun Hak hükmüne karşı ölü gibi olması lâzımdır.”

Aslanın çalışıp kazanmayı tevekküle, teslimiyete tercih etmesi

Aslan: “Evet, tevekkül kılavuzsa da bu sebebe teşebbüs de, Peygamber’in sünnetidir.

Peygamber, yüksek sesle “Tevekkülle beraber yine devenin ayağını bağla” dedi.

Eshâb-ı Kiram’dan Muâz bin Cebel şöyle rivayet eder: Peygamberimizin huzuruna biri geldi. “ Ya Resûlallah; devemi çökertip dizini bağlayım mı, yoksa Allâh’a tevekkül edip salma bırakayım mı?” diye sordu. Peygamberimiz: “ Devenin dizini bağla, ondan sonra Allâh’a tevekkül et” buyurdu. Çünkü Allâh, deve çobanı değildir.

“Çalışan kimse Allah sevgilisidir” işaretini dinle: tevekkülden dolayı esbaba teşebbüs hususunda tembel olma” dedi.

Burada çeviri biraz hatalı. Doğru çeviri şöyle olmalıydı (ya da alternatif bir çeviri şöyle olabilir diyelim):

Elkâsibü habîbullah, yani “kazanan Allâh’ın sevgilisidir” hadisindeki remzi dinle ve anla. Tevekkül edeceğim diye esbâba teşebbüste tembellik etme.

Mevlana buraya kadar gerçek tevekkül’ün ne olduğu, Müminlerin, inananların nasıl tevekkül edeceği hakkında hadislerden örnekler vermişti. Bu beyitte de yine bir hadis getiriyor. “Elkâsibü habîbullah”, yani “kazanan, alınteri döküp çalışan, Allah’ın sevgilisidir” diyor.

Kim oğlu ya da çocuğu hastalandığında doktora götürmez? Nasılsa onu inandığımız Allah iyileştirir deyip onu öylece bırakır? Tevekkül, sebeplere yapışmaktır. Hastalığıdaki sebepler hastanedir, doktordur, ilaçtır. Bir sınavı başarmadaki sebepler, çalışmak ve azim göstermektir. Evi hırsızlardan korumak için sebepler, o evdeki güvenlik önlemlerini almaktır. Tevekkül, bu sebepleri yerine getirdikten, yani tüm önlemleri aldıktan sonra sonucu, sonrasını, ne olurunu Allah’a bırakmaktır.

Av hayvanlarının tevekkülü çalışmaya tercih etmeleri

915. Hayvanlar, ona: “Çalışıp kazanma, bil ki, halkın itikat zayıflığı yüzünden, harislerin (yani açgözlülerin) boğazları miktarınca bir riya lokmasıdır.

Tevekkülden daha güzel bir kazanç yoktur. Esasen Hak’ka teslim olmadan daha sevgili ne var?

Çokları belâdan belâya; yılandan ejderhaya sıçrarlar,

İnsan hile etti ama hilesi kendisine tuzak oldu... Can sandığı, kan içici bir düşman kesildi!

Kapıyı kapadı, hâlbuki düşman evinin içindeydi. Firavun’un hile ve tedbiri de işte buna benzer masallardandı.

-> Burada Musa ve Firavun kıssasından biraz bahsetmem gerekiyor. Firavun bir gece rüya görür. Rüyasında Mısır’da çıkan bir ateşin kendi sarayına doğru ilerlediğini görür. Sabah olunca rüya tabirlerini yanına çağırır falan. Tabirciler, ona İsrailoğulları’ndan bu yıl doğacak bir erkek çocuğunun firavunun egemenliğine son vereceğini söylerler. Firavun da askerlerine emir verip o yıl İsrail oğulları arasından doğan bütün erkek çocuklarını öldürmelerini emreder.

Musa’nın annesi, çocuğunun öldürülmesinden korkarak çocuğunu bir sepetin içine koyup Nil nehrine bırakır. Firavunun eşi Asiye, bu Musa adlı bebeği bulup onu gizlice saraya alır ve böylece Musa, Firavun’un haberi bile olmadan Firavun’un kendi sarayında yetişir.

920. O kin güdücü, yüz binlerce çocuk öldürdü; aradıysa evinin içindeydi.

**Mademki bizim gözümüzde birçok illet var;
yürü, kendi görüşünü dostun görüşünde yok
et!**

**Bizim görüşümüze bedel onun görüşü, ne
güzel bir karşılıktır. Bütün maksatları onun
görüşünde bulursun.**

**Çocuk; tutucu, koşucu değilken ancak
babasının omzuna biner.**

**Fakat kuvvetlenip küstahlaşınca, elini, ayağını
şuraya, buraya salmaya başlayınca hemen
zahmet ve ıstıraba düşer.**

**925. Halkın canlar; el ayak sahibi olmazdan,
beden kaydına düşmezden evvel vefadan
sefaya uçuyordu.**

**Vakta ki “İniniz” emriyle hapsolundular, hiddet,
hırs, kanaat ve zaruret kayıtlarına düştüler.**

**Biz Hak’kın ayali ve süt isteyen yavrularıyız.
(Peygamber) “Halk Allah ayalidir” dedi.**

**Gökten yağmur veren, rahmetiyle can vermeye
kadirdir” dediler.**

Aslanın yine çalışmayı tevekküle tercih etmesi

Aslan dedi ki: “Evet ama kulların Allah’ı bizim ayağımızın önüne bir merdiven koydu.

930. Dama doğru basamak basamak çıkmalı, burada Cebrî olmak ham tamahtır.

Ayağın var, nasıl olur da kendini topal edersin; elin var, neye pençeni saklarsın?

Efendi, kölenin eline beli verince söylemeden dileği malûm olur.

Bel gibi olan el de, Allah işaretlerindendir. Sonu düşünmek hassası da onun ibareleridir.

Allah’ın işaretlerini canına nakşederek ve o işarete vefakârlık ederek can verirsen.

935. Sana nice sır işaretleri bahşeyler; senden yükü kaldırır, seni is güç sahibi eder.

Simdi yük altındasın; Allah seni yükler, bindirir... Simdi onun emrini kabul etmekteisin; sonra seni makbul eder.

Simdi onun emrini kabul etmişsin, sonra o emirleri söylersin. Simdi vuslat arıyorsun, ondan sonra da vâsıl olursun.

Allah'ın nimetine şükretmeye çalışmak kudrettir. Senin cebrîliğın ise o nimeti inkârdır.

Onun verdiği kudrete şükretmek kudretini artırır. Cebir ise nimeti elinden çıkarır.

940. Senin cebrîliğın yolda uyumaktır, uyuma; o kapıyı, o dergâhı görmedikçe uykuya dalma!

Ey dikkatsiz Cebri! Sakın o meyvalı ağacın altından gayrı bir yerde uyuma.

Ki rüzgâr her anda dalları silkip basına çerez ve azık döksün.

Cebre inanmakla yol kesen haydutlar arasında uyumak müsavidir. Vakitsiz öten kuş nasıl olur da kurtulur?

Eğer onun işaretlerine burun büküyorsan kendini erkek mi sanıyorsun? Dikkat edersen anlarsın ki kadınsın!

945. Sendeki bu kadarcık akıl da zayi olur, akılı uçan başsa buyruk kesilir!

Zira şükretmemek uğursuz ve ayıp bir şeydir; o hal, şükretmeyi, tâ ateşin dibine kadar çeker götürür.

Tevekkül ediyorsan çalışmak hususunda tevekkül et; kazan da sonra Allah'a dayan!"

Av hayvanlarının tekrar tevekkülü çalışmaya tercih eylemeleri

Hepsi ona bağırarak dediler ki: "Sebep tohumlarını eken o harisler..."

Kadın, erkek nice yüz binlerce kişi, neden oldu da zamane menfaatlerinden mahrum kaldılar?

950. Dünyanın başlangıcından beri yüz binlerce kavim, ejderha gibi ağız açmışlar;

O bilgili, idrakli kavimler hileler düzmüşler, tedbirlerde bulunmuşlardır. Öyle tedbirler ki o tedbirlerle dağ bile tâ dibinden kopar, yerinden ayrılırdı.

Allah, onların hile ve tedbirlerini "O tedbirler yüzünden dağların tepeleri bile oynar, yıkılır, dümdüz olurdu" diye övdü.

Şüphesiz onlar düzenlerini kurdular; oysa dağları yerinden oynatacak olsa bile, bu düzenleri hep Allah'ın elindeydi. (İbrahim 46)

(Bunca tedbirlerine rağmen) o avlanmalarından, o çalışmalarından ezelde verilen kismetten başka bir şey yüz göstermedi...

Hepsi tedbirlerden de aciz kaldılar, çalışmadan da; ortada Allah'ın işi ve hükümleri kaldı.

955. Adı, sanı belli kişi! Kazanmayı bir addan başka bir şey bilme; ey kurnaz ve hilekâr adam! Çalışmayı bir vehimden başka bir şey sanma.”

Azrail'in birisine bakması, onun da Süleyman Aleyhisselâm"ın sarayına kaçması,...

990. Şu halde kalbini Min Ledün ululuğunun havasıyla doldur, ağzını da bağla, mühürle!

Bundan önceki beyitlerde Mevlana, bir kübün suda batmadan yüzmesi için içinin hava dolu olması gerektiğini söylüyordu. Hatırlayalım bu beyiti:

Ağzı kapalı testi, içi hava ile dolu olduğundan derin ve uçsuz bucaksız su üstünde yüzüp gitti.

Başka bir beyitte de geminin ya da teknenin denizin üstünde helak olmadan yani batmadan durması için, suyun geminin içinde değil geminin altında, yani dışında olması gerektiğini söylüyordu. Yani;

Suyun gemi içinde olması, geminin helâkidir. Gemi altındaki su ise gemiye; geminin yürümesine yardımcıdır.

Madem böyle, madem dünya ya da varlık, mal-mülk, bir deniz... Biz insanların da bu denizde içi hava dolu küp ya da içine su sızmayan bir gemi gibi bu denizde boğulmaması için bu ikisi gibi olmamız gerekiyor, yani içimize “min ledün” havasını yani ilahi bilgiyi, kişinin dünyadaki nihai hedefini kavrayıp ya da hatırlayıp bu ULU bilgileri içimize çekip, paranın ya da “power”, yani gücün bir amaç değil sadece bir araç olduğunun farkına varıp bunların esiri olmamamız gerektiğini, bu para ya da gücün yeri geldiği zaman gerekli de olduğunu, doğru kullandığımız zaman insana ya da insanlığa hizmet için kullanabileceğini de söylüyordu.

Diyor ki Mevlana! Evlat! Ey Mesnevi’yi okuyan ya da dinleyen insan. Allah’tan gafil olma! Paraya ya da güce tapma! Bunlar senin Rabbin ya da peşinden koştuğun, taptığın şey olmasın. Sen bunlara hükmedersen, bu ikisinin yani paranın ve gücün efendisi olursun. Ama hükmedemez ve para ve güç hırsının, seni yönetmesini izin verirsen, bu iki şeyin kölesi olursun. Köle olma diyor, köle olma!

Çalışma da haktır, deva da haktır, dert de hak. Münkir kimse (yani inkârcı kimse) çalışmayı inkârda ısrar eder durur.”

Yani diyor ki, sünnetullah böyle işlemiyor! Yanılma! Yanılgıya düşme! Esbaba yani sebeplere yapışacaksın! Çalışacaksın ve rızkını temin edeceksin. Hastalanacaksın ve hastalığının devası için sebeplere yapışacaksın. Doktora gideceksin, hastaneye gideceksin, ilaçları kullanacaksın... Ondandır tevakkül edeceksin! Nasılsa rızkı veren Allah diye boş boş oturmayacaksın! Tamam, sana rızkını veren Allah; ama o rızkı kazanmayı da SEBEPLERE bağlı kılmış. Ne diyordu ayette:

“Biz, her insanın kaderini kendi çabasına bağlı kıldık!” (İsra suresi 13)

Çalışmanın tevekküle tercihi

Aslan, bu yolda birçok deliller getirdi. O Cebriîler, aslanın cevabına kandılar.

Tilki, geyik, tavşan ve çakal; cebre inanışı ve dedikoduyu bıraktılar.

Bu bîatte ziyana düşmemek için kükremiş aslanla ahitlerde bulundular:

995. Zahmetsizce her günün kısmeti gelecek, aslanın başka bir teşebbüse ihtiyacı kalmayacaktı.

Kur’a kime isabet ederse günü gününe aslanın yanına sırtlan gibi o koşar, teslim olurdu.

Bu kadeh (yani sıra) dönerek tavşana gelince; tavşan haykırdı: “Niceye dek (yani daha ne kadar) bu zulüm?”

Aslana gitmekte geciktiğinden av hayvanlarının tavşana itiraz etmeleri

Hayvanlar dediler ki: “Bunca zamanlardır biz ahdimize vefa ederek can feda ettik.

Ey inatçı, bizim kötü bir adla anılmamıza sebep olma, aslan da incinmesin. Yürü, yürü; çabuk, çabuk!”

Tavşanın av hayvanlarına cevabı

1000. Tavşan, “Dostlar, bana mühlet verin de hilemle siz de belâdan kurtulun.

Benim hilemle canımız kurtulsun, bu hile, çocuklarımıza miras kalsın.

Her Peygamber, dünyada ümmetini böyle bir kurtuluş yerine davet etti.

Peygamberler, halk nazarında gözbebeği gibi küçük görünürlerdi ama felekten kurtuluş yolunu görmüşlerdi.

Halk, peygamberleri; gözbebeği gibi küçük gördü, gözbebeğinin mânen büyüklüğünü kimse anlayamadı.”

1005. Hayvanlar ona “Ey eşek, kulak ver! Kendini tavşan kadrince tut, haddini aşma!

Bu ne lâftır ki senden daha iyiler, dünyada onu hatırlarına bile getirmezler.

**Ya gururlandın yahut da kaza, bizim izimizde.
Yoksa bu lâf, senin gibisine nerden
yaraşacak?” dediler.**

Tavşanın av hayvanlarına cevabı

**Tavşan, “Dostlar, Hak bana ilham etti.
Hakikaten zayıf birisi, kuvvetli bir rey ve tedbire
nail oldu.**

**Hak’kın arıya öğrettiğini, aslan ve ejderha
bilemez.**

Rabbin, bal arısına şöyle ilham etti: “Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları
çardaklardan (kovanlardan) kendine evler edin.” (Nahl 68)

**1010. Arı, ter ü taze balla dolu petekler yapar.
Allah, ona, o ilimde kapı açtı.**

**Hak’kın, ipekböceğine öğrettiğini hiçbir fil bilir
mi?**

**Toprağa mensup insan Hak’tan ilim öğrendi ve
o bilgi ile yedinci kat göğe kadar bütün âlemi
aydınlattı;**

Hani, Rabbin meleklerle, “Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım” demişti. Onlar,
“Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana
hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz.” demişler. Allah da, “Ben sizin
bilmediğinizi bilirim” demişti. (Bakara 30)

Allah'tan şüphe eden kişinin (İblisin) körlüğüne rağmen meleklerin adını, sanını unutturdu;

Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklerle göstererek, "Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin" dedi. (Bakara 31)

(Melekler): "Seni tenzih ederiz." dediler. "Senin bize öğrettiğinden başka (hiç) bir ilmimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, Âlîm'sin (en iyi bilensin), Hakîm'sin (hikmet sahibisin)." (Bakara 32)

Allah, şöyle dedi: "Ey Âdem! Onlara bunların isimlerini söyle." Âdem, meleklerle onların isimlerini bildirince Allah, "Size, göklerin ve yerin gaybını şüphesiz ki ben bilirim, yine açığa vurduklarınızı da, gizli tuttuklarınızı da ben bilirim demedim mi?" dedi. (Bakara 33)

600.000 bin yıllık zahidin, o buzağının ağzını bağladı;

Hani meleklerle, "Âdem için saygı ile eğilin" demiştik de İblis hariç bütün melekler hemen saygı ile eğilmişler, İblis (bundan) kaçınmış, büyüklük taslamış ve kâfirlerden olmuştu. (Bakara 34)

1015. Bu suretle din bilgisi sütünü emmesine, o yüce ve sağlam köşkün etrafında dönüp dolaşmasına mâni oldu.

Duygu ehlinin, yalnız zahire itibar edenlerin bilgileri, o yüce bilgiden süt emenler için ağız bağıdır.

Gönül katresine bir inci düştü ki o inci denizlere; feleklere bile verilmemiştir.

**Ey sûrete tapan! Niceye dek sûret kaygısı?
Senin manasız canın sûretten kurtulmadı gitti.**

Eğer insan, sûretle insan olsaydı Ahmed'le Ebucehil müsavi olurdu.

1020. Duvar üstüne yapılan insan resmi de insana benzer. Bak, sûret bakımından nesi eksik?

O parlak resmin yalnız canı noksan. Yürü, o nadir bulunur cevheri ara;

Eshab-ı Kehf'in köpeğine el verilince, dünyadaki bütün aslanların başları alçaldı.

Canı, nur denizinde gark olduktan sonra ona, kötü ve çirkin sûretin ne ziyarı var?

Kalemler sûreti övmesler. Kitaplara da adamın sûretine ait vasıflar değil, "âlim, adalet sahibi" gibi zatına ait vasıflar yazılır.

1025. Bilgi ve adalet sahibi... Hep manadır, onları önde, artta... Bir yerde bulamazsın,

Zata ait sıfatlar Lâmekân elinden cana şûle vermektedir, can güneşi, göklere sığamaz" dedi.

Tavşanın bilgisi, bilginin fazileti ve faydaları

1050. İki-üç kuşu birbirine bağlasan, elem içinde yerde mahpus kalırlar.

Üstü örtülü, güzel bir tarzda, kurtulmak için konuşur, danışırlar. Danışmaları, görenleri yanıltacak şekilde kinayelerledir.

Peygamber, kapalı bir tarzda meşveret ederdi. Ashap cevap verir, düşman haberdar olmazdı.

Düşman, bastan ayağı bilmesin, bir şeyi sezmesin diye reyini kapalı misalle söylerdi.

Bu misalle muradını anlatmış olurdu. Ağyar sualinden bir koku bile duymaz, hiçbir şey anlamazdı” dedi.

Tavşanın aslana oyun edip onunla başa çıkması

1055. Tavşan, aslana gitmede biraz gecikti, sonra pençesi kuvvetli aslanın yanına gitti.

Aslan, tavşan gecikti diye pençesiyle toprağı kazmakta, kükremekteydi:

“Ben, o alçakların ahdi hamdır, ham, ahitleri kötüdür, sözlerinde durmazlar demiştim.

**Onların gürültüleri beni yaya bıraktı. Bu felek,
beni ne vakte kadar aldatacak, ne vakte kadar?**

**Tedbirsiz emîr, adamakıllı âciz kalır. Çünkü
ahmaklığından dolayı ne önünü görür, ne
ardını!” dedi.**

**1060. Yol düzgün ama altında tuzaklar var.
Yazının tarzı hoş ama içinde mâna kıt.**

**Sözler, yazılar, tuzaklara benzer. Tatlı sözler,
bizim ömrümüzün kumudur.**

**İçinde su kaynayan kum, pek az bulunur; yürü,
onu ara!**

**Ey oğul! O kum, Allah eridir. O er, kendinden
ayrılmış Hak’a ulaşmıştır.**

**Ondan, dinin tatlı suyu kaynayıp durmaktadır.
İstekliler o sudan hayat bulurlar, gelişirler,
yetişirler.**

**Allah erinden başkasını kuru kumsal bil ki o
kumsal, her zaman senin ömür suyunu içer,
mahveder.**

**Hakîm olan er’den hikmet iste ki onunla
görücü, bilici olasın.**

Hikmet arayan, hikmet kaynağı olur; tahsilden ve sebeplere teşebbüsten kurtulur.

Bilgileri hıfzeden levh, bir Levh-i Mahfuz olur; akli ruhtan nasiplenir, feyzalır.

1065. Önce akli hoca iken, sonra akıl ona şakirt olur.

Akıl; Cebrail gibi “Ey Ahmed, bir adım daha atarsam yanarım!

Sen beni bırak, bundan sonra sen ileri yürü. Ey can sultanı! Benim haddim bu karardır” der.

Tembellik yüzünden şükür ve sabırda mahrum kalan, ancak sunu bilir: Ayağını “cebir” tutmuştur. (Bana bunu Allah vermiş demektedir).

Cebir iddia eden, hasta değilken kendisini hasta göstermiştir. Nihayetle hastalık o kimseyi sıhhaten ayırmıştır.

1070. Peygamber, “Sakacıktan hastalanış, gerçekten hastalık getirir ve o adam nihayet mum gibi söner gider” dedi.

Cebir ne demektir? Kırık sarmak yahut kopmuş damarı bağlamak.

Mademki bu yolda ayağını kırmadın; kiminle alay ediyorsun, ayağını neye sardın?

Çalışma yolunda ayağı kırılana derhal Burak geldi, ona bindi.

Din emirlerini yüklenmişti, şimdi kendi bindi... Ferman kabul ediciydi, makbul oldu.

1075. Şimdiye kadar Padişahın fermanını kabul eder, o fermana uyardı, bundan sonra askere ferman verir!

Şimdiye kadar talih yıldızı, ona tesir ederken bundan sonra o zat yıldızı üzerine emredici olur.

“Yıldızı üzerinde emredici” derken Şakk-ı kamer hadisesine atıfta bulunuyor.

Eğer sen bundan şüphelenirsen o halde “Şakk-ı Kamer”den de şüphelisin.

"KIYAMET YAKLAŞTI VE AY YARILDI. ONLAR BİR ÂYET (MUCİZE) GÖRSELER, ONDAN YÜZ ÇEVİRİP 'NORMAL BİR SİHİR' DERLER, YALAN SÖYLERLER, NEFİSLERİNE UYARLAR." (Kamer 1-3)

Ey gizlice heva ve hevesini tazeleyen kimse! İmanını tazele, ama yalnız dille olmasın.

Heva ve heves, tazelenip durdukça; iman taze değildir. Çünkü heva, iman kapısının kilididir.

Buradaki heva ve hevesten kasıt, aslında Kuran'ın tevilindeki keyfiyettir.

1080. Bakir sözü tevil etmişsin; sen kendini tevil et, Kuran'ı değil.

İsteğine göre Kuran'ı tevil ediyorsun. Yüce mâna, senin tevilinden aşağılandı, aykırı bir şekle girdi!

Sineğin gevşek tevilinin değersizliği

Senin ahvalin, o tuhaf sineğe benzer ki o kendini bir adam sanırdı.

İçmeden kendi kendine sarhoş olmuş, zerresini, güneş görmüş.

Doğan kuşlarının övüldüğünü işitmiş; “Şüphe yok ki ben vaktin ankasıyım” demişti;

İbnü'l-vakit → zamanın çocuğu → her an diri olmak, Allah'tan bir an bile gafil olmamak.

O sinek, eşek sidiği birikintisindeki saman çöpünün üstünde gemi kaptanı gibi baş kaldırıp,

“Ben, deniz ve gemi hikâyesini okumuş, bir zaman bunu düşünmüştüm.

İşte şu deniz, şu gemi, ben de ehliyetli, rey ve tedbir sahibi bir kaptanım” dedi.

1085. Deniz üstünde salını sürüp durmaktaydı. O kadarcık bir su, ona haddinden fazla göründü.

O sidik, sineğe göre hudutsuzdu. Sinekte, onu olduğu gibi göreceğ göz nerede?

Onun âlemi kendi görüşüne göre olur. Gözü, bu kadardır, denizi de ona göre!

Bâtıl tevilci, sinek gibidir. Vehmi eşek sidiği, tevil ve tasavvuru saman çöpüdür.

Eğer sinek kendi reyiyle saplandığı tevilden geçse, baht o sineği Hüma yapar.

1090. Bu ibret gözüne sahip olan, sinek olmaz; ruhu, sûrete lââyık olmayacak derecede yüksek bir zat olur.

Tavşanın geç gelmesinden aslanın incinmesi

Aslanla pençelesen o tavşan gibi. Onun ruhu, nasıl olur da küçücük cüssesine lââyık olur?

Aslan, hiddetle: “Düşman, aldatıcı sözlerle gözümü kapattı.

Cebrîlerin hileleri beni bağladı, tahta kılığları vücudumu yordu.

Bundan sonra ben artık o gürültüyü dinlemem. Onlar, hep şeytanların, gulyabanilerin sesleri!

1095. Ey gönöl; durma, onları paręala, derilerini yüz. Zaten onlar deriden başka bir şey değildir!” diyordu.

Deriden maksat nedir? Renk renk lâflar... Su üstündeki, durmalarına imkân olmayan menevişler gibi.

Bu söz deri gibidir, mâna onun içi; bu söz, ceset gibidir, mâna, can.

Kötü iç’in ayıbını deri örter; iyi iç’i de gayret dolayısıyla Gayb âlemi.

Alternatif çeviri: Post, yani kabuk, kötü ve çürümüş için ayıbını örter. Sağlam içi de, gayretinden, yani olmayan istifâde etmesin diye gizler.

Mevlana burada diyor ki, meyvelerin kabukları, içindeki yemişi gözlerden saklar. Eğer o meyvenin içi çürükse, kabuğun bu saklaması, onun bu çürüklüğünü, çürük oluşunu örter. Sağlamsa, bu sağlamlığı daha da artırır, onu kuşların gagalamasına, yemesine engel olur.

Deri de böyledir. İç organlarımızı korur.

Bunun gibi, insanın ettiği söz de bir meyvenin kabuğu ya da iç organlarımızı, içimizi koruyan deri gibidir. İnsan, dilinin altında saklıdır. Kurduğu söz, mana ve hakikatten uzaksa, içindeki çürümüşlüğü gizler, onu faziletli bir evliya gibi gösterir. Yok sağlamsa, bu mana dolu sözden ehil olmayan istifade edemesin diye bu meziyeti

gizler, tevazu ile o sözü şifreler, kendini değersiz, sıradan biri gösterir, mütevazî davranır.

Ama iki türlü de kabuğun önemi yoktur. Matlup olunan, talep edilen yani istenen, iç'tir. Sesin hoşluğu, kulağa kafiyeli gelmesi, afili bir söz olması değil MANASI'dır. Bu yüzden de Mevlana diyor ki insanın sözüne ve dış görüşüne bakılmaz. Zahir ve batın gibi, söz de zahir, insanın ruhu ve ettiği sözün manası da batını'dır.

Kalemin rüzgârdan, kâğıdın sudan olursa ne yazarsan derhal yok olur.

İşte içi boş ya da çürük insanın ettiği sözün kaleminin rüzgâr, kâğıdın da su olduğu, manadan uzak olduğu için anında silinip gidecek; aksi, bir kulaktan girip öbür kulaktan çıkacak anlık bir yazıdan farkı yoktur.

Adam, ben tasavvuf ehliyim der, ama kendisinde tasavvufun ya da İslam'ın meyvesi yoktur. Sürekli kırar, döker, incitir. Sözde Müslümandır, hatta sorsan kendini evliya görür, ama ne Resulullah'ın güzel ahlakından nasibi vardır ne nezaketi, inceliği. Her şey, ettiği her söz, enaniyetini okşamak ve tatmin etmek içindir.

1100. Mânasız söz, su üstüne yazılan yazıdır. Ondan vefa umarsan iki elini ısırarak dönersin (pişman olur).

Rüzgâr, insandaki heva ve arzudur. Heva ve hevesten geçersen Allah'ın haberi kârlı, ondan haber alırsın.

Allah'ın haberleri çok hoştur; çünkü baştan sona kadar ebedîdir.

Peygamberlerin ululuğundan ve hutbelerinden gayrı padişahların hutbeleri, ululukları, adları, sanları değişir, baki kalmaz.

**Çünkü padişahların kuvvetleri, hevadandır.
Peygamberlerin icazetnameleri ise ululuk
sahibi Allah'tandır.**

**1105. Paralara padişahların adlarını kazırlar;
Ahmed'in adını ise kıyamete kadar hâkkederler.**

**Ahmed'in adı, bütün Peygamberlerin adıdır.
100, elimizde olunca 90 da bizde demektir.**

Yine tavşanın hilesi ve gitmede gecikmesi

**Tavşan, aslana gitmede epeyce gecikti.
Yapacağı hileyi kendisince kararlaştırdı.**

**Bir hayli geciktikten sonra aslanın kulağına bir-
iki sır söylemek üzere yola düştü.**

**Akıl diyarında nice âlimler vardır! Bu akıl denizi
ne kadar engindir!**

**1110. Bizim şu şeklimiz, bu tatlı denizde su
üzerinde kâseler gibi yüzer.**

**İçi dolu olmadıkça kap, suyun yüzündedir.
Dolunca denize batar.**

Hatırlayalım, su, teknenin içinde olursa tekne batar. Ama altında olursa tekne yüzer,
yol alır.

**Akıl gizlidir, ortada bir âlem görünüp durur.
Bizim şeklimiz; o denizin dalgasından yahut
ıslaklığından ibarettir.**

**Sûret, o denize ulaşmak için neyi vesile ittihaz
ederse etsin, deniz; sûreti, o vesile yüzünden
daha uzağa atar.**

**Gönül, kendisine sır vereni; ok, kendisini uzağa
atanı görmedikçe.**

**1115. Atımı kaybettim sanır, bindiği atı inat ve
hırçınlıkla yolda hızlı hızlı koşturur!**

**O yiğit, atını kaybolmuş sanır, bindiği atı inat ve
hırçınlıkla koşturmuştur!**

**O sersem, bağırır, arar, tarar kapı kapı dolaşır,
her tarafı arar, sorar:**

**“Atımı çalan nerede, kimdir?” Efendi, şu
uyluğunun altındaki mahlûk ne?**

**Evet, bu attır; fakat bu at nerede? Ey at arayan
yiğit binici, kendine gel!**

**1120. Can, apaçık olduğundan, pek yakın
bulunduğundan görünmez. İnsan, içi su ile
dolu, dışı kupkuru küp gibidir.**

Kırmızı, yeşil ve sarı... Bu üç renkten önce ziyayı görmezsen bunları nasıl görürsün?

Fakat senin aklın renkler içinde kaybolduğundan dolayı o renkler senin nurunu görmene engel oldu.

Gece olunca o renkler örtüldü, o vakit rengi görmenin nurdan olduğunu görüp anladın.

Haricî nur olmadıkça rengin görünmesi mümkün değildir. İçteki hayal rengi de böyledir.

1125. Dış renkleri güneş ve Süha yıldızının nuruyla görünür. İç renkleri ise yüce nurların aksiyle görünür.

Gözünün nurunun nuru da gönüldür. Göz nuru gönüllerin nurundan meydana gelir.

Gönül nurunun nuru da, akıl ve duygu nurundan olmayan, onlardan ayrı bulunan Allah nurudur.

Geceleyin nur yoktu, renkleri görmedin. Nurun zıddıyla tereddütsüz olarak bilirsin.

1130. Allah; bu zıddiyetle gönül hoşluğu meydana gelsin, her şey iyice anlaşılsın diye hastalığı ve kederi yarattı.

Su halde gizli olan şeyler, zıddıyla meydana çıkar. Hak'kın zıddı olmadığından gizlidir.

Evvelâ nura bakılır, sonra renge. Çünkü beyaz ve zenci, birbirine zıt olduğu için meydana çıkar.

Sen nuru, zıddıyla bildin. Zıt, zıddı meydana çıkarır, gösterir.

Varlık âleminde Hak nurunun zıddı yoktur ki açıkça görünebilsin.

Yine tavşanın hilesi ve gitmede gecikmesi

**Tavşan, aslana gitmede epeyce gecikti.
Yapacağı hileyi kendisince kararlaştırdı.**

**Bir hayli geciktikten sonra aslanın kulağına bir-
iki sır söylemek üzere yola düştü.**

**Akıl diyarında nice âlimler vardır! Bu akıl denizi
ne kadar engindir!**

**1110. Bizim şu şeklimiz, bu tatlı denizde su
üzerinde kâseler gibi yüzer.**

**İçi dolu olmadıkça kap, suyun yüzündedir.
Dolunca denize batar.**

Hatırlayalım, su, teknenin içinde olursa tekne batar. Ama altında olursa tekne yüzer,
yol alır.

**Akıl gizlidir, ortada bir âlem görünüp durur.
Bizim şeklimiz; o denizin dalgasından yahut
ıslaklığından ibarettir.**

**Sûret, o denize ulaşmak için neyi vesile ittihaz
ederse etsin, deniz; sûreti, o vesile yüzünden
daha uzağa atar.**

**Gönül, kendisine sır vereni; ok, kendisini uzağa
atanı görmedikçe.**

1115. Atımı kaybettim sanır, bindiği atı inat ve hırçınlıkla yolda hızlı hızlı koşturur!

O yiğit, atını kaybolmuş sanır, bindiği atı inat ve hırçınlıkla koşturmuiştur!

O sersem, bağırır, arar, tarar kapı kapı dolaşır, her tarafı arar, sorar:

“Atımı çalan nerede, kimdir?” Efendi, şu uyluğunun altındaki mahlûk ne?

Evet, bu attır; fakat bu at nerede? Ey at arayan yiğit binici, kendine gel!

1120. Can, apaçık olduğundan, pek yakın bulunduğundan görünmez. İnsan, içi su ile dolu, dışı kupkuru küp gibidir.

Kırmızı, yeşil ve sarı... Bu üç renkten önce ziyayı görmezsen bunları nasıl görürsün?

Fakat senin aklın renkler içinde kaybolduğundan dolayı o renkler senin nurunu görmene engel oldu.

Gece olunca o renkler örtüldü, o vakit rengi görmenin nurdan olduğunu görüp anladın.

Haricî nur olmadıkça rengin görünmesi mümkün değildir. İçteki hayal rengi de böyledir.

1125. Dış renkleri güneş ve Süha yıldızının nuruyla görünür. İç renkleri ise yüce nurların aksiyle görünür.

Gözünün nurunun nuru da gönüldür. Göz nuru gönüllerin nurundan meydana gelir.

Gönül nurunun nuru da, akıl ve duygu nurundan olmayan, onlardan ayrı bulunan Allah nurudur.

Geceleyin nur yoktu, renkleri görmedin. Nurun zıddıyla tereddütsüz olarak bilirsin.

1130. Allah; bu zıddiyetle gönül hoşluğu meydana gelsin, her şey iyice anlaşılsın diye hastalığı ve kederi yarattı.

Su halde gizli olan şeyler, zıddıyla meydana çıkar. Hak'kın zıddı olmadığından gizlidir.

Evvelâ nura bakılır, sonra renge. Çünkü beyaz ve zenci, birbirine zıt olduğu için meydana çıkar.

Sen nuru, zıddıyla bildin. Zıt, zıddı meydana çıkarır, gösterir.

**Varlık âleminde Hak nurunun zıddı yoktur ki
açıkça görünebilsin.**

**1135. Hulâsa gözlerimiz onu idrak edemez; o
bizi görür, idrak eder. Sen bunu, Mûsâ ile Tûr
kıssasında gör!**

**Sûretle mânayı; aslanla orman yahut ses ve
sözle düşünce gibi bil!**

**Bu söz, bu ses; düşünceden meydana geldi.
Fakat düşünce denizi nerede? Onu bilmezsin.**

**Ama lâtif bir söz dalgası görünce onun
denizinin de kadri yüce bir deniz olacağını
anlarsın.**

**Bilgiden düşünce dalgası zuhura gelince mâna,
söz ve sestten bir sûret düzdü.**

**1140. Sözden bir şekil doğdu, yine öldü. Dalga
kendini yine denize ilettili.**

**Sûret suretsizlikten çıktı, yine suretsizliğe
döndü. Zira biz yine Allah’a döneceğiz.**

**Su halde sen her göz açıp kapamada ölüyor,
diriliyorsun. Mustafa “dünya bir andan
ibarettir” buyurdu.**

Bizim fikrimiz havada bir oktur. Havada nasıl durur? Allah'a gelir.

Her nefeste dünya yenilenir. Fakat biz, dünyayı öylece durur gördüğümüzden bu yenilenmeden haberdar değiliz.

1145. Ömür, su gibi yeniden yeniye akıp gider. Fakat cesette bir daimîlik gösterir.

Elinde hızlı hızlı oynattığın ucu ateşli bir sopa, nasıl upuzun ve tek bir ateş hattı gibi görünürse; ömür de pek çabuk akıp geçtiğinden daimî bir şekilde görünür.

Ateşli çöpü sallasan, ateş, gözüne upuzun görünür.

Bu ömür uzunlugunu da Allah!ın tez tez halk etmesindendir.

Allah'ın yeniden yeniye ve süratle halk etmesi, ömrü öyle uzun ve daimî gösterir.

Bu sırrı bilmek isteyen, pek büyük ve derin bir âlim bile olsa (kendiliğinden bilemez, ona de ki:

İşte Husâmeddin buracıktadır. O yüce bir kitaptır ondan öğren)

Tavşanın aslan huzuruna gelmesi, aslanın ona kızması

1150. Aslanın kızgınlığı arttı, titizlendi. Baktı ki tavşan, uzaktan geliyor.

Korkusuz ve çalımli bir tavırla hiddetli, titiz, kızgın, suratı asık bir halde koşmakta.

Çünkü müteessir ve zebun bir halde gelişten suçluluk anlaşılır. Ama cesurluk her türlü şüpheyi giderir.

Aslanın hizasına yaklaşıp ilerleyince aslan bağırdı: “Bre adam evlâdı olmayan!

Ben ki filleri parça parça etmişim; ben ki erkek aslanların kulağını burmuşum;

1155. Bir tavşan parçası kim oluyor ki böyle benim emrimi ayakaltına atsın!

Tavşan uykusunu ve gafletini bırak; ey eşek, bu aslanın kükreyişini dinle!”

Tavşanın mazeretini söylemesi ve aslana yaltaklanması

Tavşan dedi ki: “Eğer efendimiz affederlerse aman dileyeceğim, mazeretim var.”

Aslan “Ey ahmaklardan arta kalan, bu ne biçim özür? Padişahlar huzuruna bu zaman mı gelinir?”

**Sen vakitsiz öten horozsun, başını kesmeli.
Ahmağın mazereti dinlenmez.**

**1160. Ahmağın özü kabahatinden beter olur.
Cahilin özü her ilmin zehridir.**

Ey tavşan! Senin özündə bilgi yok. Ben tavşan değilim ki kulağıma sokasın” dedi.

Tavşan “Padişahım, adam olmayanı da adam sırasına koy; zulüm görenin mazeretine kulak ver!

Hele mevkiinin sadakası olarak yolunu şaşıranı kendi yolundan sürme!

Bütün ırmaklara su veren deniz bile her çöpü başının üstünde taşır.

**1165. Deniz, bu kereminden dolayı eksilmez;
ihsanı yüzünden aşağılaşmaz” dedi.**

Aslan dedi ki: “Ben yerinde ve lâıyk olana kerem ve ihsanda bulunurum; herkesin elbisesini boyuna göre biçerim.”

Tavşan “Dinle, eğer lûtfâ lâyıf değilsem kahr ejderhasının önüne baş koydum, ne yaparsan yap!

Ben kuşluk vakti yola düştüm, arkadaşım la padişahıma geliyordum.

Arkadaşlarım la, senin için başka bir tavşanı da bana yoldaş etmiştiler.

1170. Bir erkek aslan, kulunuzun kanına kastetti. Yolda, bu iki yoldaş da sataştı.

Ben ona “Biz padişahlar padişahının kuluyuz, o kapının iki küçük kapı yoldaşıyız” dedim.

Dedi ki: “Utan be! Padişahlar padişahı dediğın kim oluyor? Benim huzurumda öyle her adam olamayanın adını anma!

Eğer huzurumdan iki adım ileri atarsan seni de, padişahını da paramparça ederim.”

“Beni bırak, bir kerecik daha padişahımın yüzünü görüp seni haber vereyim” dedim.

1175. Dedi ki: “Yoldaşını huzurumda rehin bırak; yoksa sen benim kanunumca kurbansın.”

Ona çok yalvardık, hiç fayda etmedi. Yoldaşımı alıp beni yalnız bıraktı.

Arkadaşım hem şişmanlık ve letafetçe, hem de güzellik ve irilik bakımından benim üç mislimdi.

Bundan böyle o aslan tarafından bu yol kapanmıştır, böyle bir düşman yüzünden, Padişahım, yol bağlıdır.

Bundan sonra tahsisattan ümidini kes. Ben doğru söylüyorum, doğru söz acıdır.

1180. Sana tahsisat lâzımsa yolu temizle. Haydi, gel, o pervasızı oradan kaldır!” dedi.

Aslanın tavşana cevap vermesi ve onunla gitmesi

Aslan dedi ki : “Bismillah, haydi gel bakalım, nerede o? Doğru söylüyorsan düş önüme!

Onun da cezasını vereyim, onun gibi yüz tanesinin de. Fakat bu sözün yalansa seni cezalandırırım.”

Tavşan; onu, kurduğu dolaba düşürmek için kılavuz gibi öne düştü.

**Nisan koyduğu bir kuyuya doğru yola çıktılar.
Aslana derin bir kuyuyu tuzak yapmıştı.**

**1185. Her ikisi de kuyunun bulunduğu yere
yaklaştılar. İşte sana hilebaz, saman altından su
yürüten bir tavşan!**

**Su bir saman çöpünü ovaya götürür ama bir
dağı nasıl sürükler acaba?**

**Onun hile tuzağı aslana kementti. Ne tuhaf
tavşan ki bir aslanı avlıyor!**

**Bir Mûsâ, Firavun'u askeriyle, başındaki
kalabalıkla Nil nehrinde öldürür;**

**Bir sivrisinek yarım kanadıyla pervasızca başın
beynini yarar.**

**1190. Düşman sözü dinleyenin hali budur.
Hasetçinin dostu olanın uğradığı cezayı gör!**

**Hâmân'ı dinleyen Firavun'un, Seytan'ı dinleyen
Nemrûd'un hali budur.**

**Düşman her ne kadar dostça söylerse de, her
ne kadar taneden, yemden bahsederse de sen
onu tuzak bil!**

Sana şeker verirse sen bunu zehir bil, bir lûtufta bulunursa onu kahır bil!

Kaza gelince kabuktan başka bir şey göremez, düşmanları dostlardan ayıramazsın.

1195. Böyle olunca yalvarmaya basla, ağlayıp inlemeye, teşbihe, oruca devam et!

“Rabbim, sen gaipleri bilirsin. Günahtan dolayı bizden intikam alma” diye yalvar, yakar!

“Ey aslanları yaratan! Eğer biz bir köpeklik etmişsek bu pusudan bizim üstümüze aslanı saldırma!

Güzel suya ateş şeklini, ateşe de su letafini verme!” diye niyaz et!

Yarabbi, sen kahır şarabıyla insanı sarhoş edersen yok olan şeylere varlık sûretini verir, onları var gibi gösterirsin.

1200. Sarhoşluk nedir? Taşı gevher, yünü yeşim taşı görecekt derecede gözün bağlanması, görmemesidir.

Sarhoşluk nedir? İlgin ağacı göze sandal ağacı görünecek kadar duyguların değişmesidir!

Kaza gelince aydın gözlerin bile bağlanacağını bildiren Süleyman hikâyesi

**Süleyman'ın büyük divan çadırı kurulunca
bütün kuşlar huzuruna geldiler.**

**Onu, kendilerinin dilini anlar, sırrını bilir bir zat
bulup huzuruna canla, başla bir bir koştular.**

**Bütün kuşlar, cik cik ötmeyi bırakmışlar;
kardeşinin seninle konuşmasından daha fasih
bir surette Süleyman'la konuşmaya
başlamışlardı.**

**1205. Aynı dili konuşma, hısımlık ve bağlılıktır.
İnsan yabancılarla kalırsa mahpusa benzer.**

**Nice Hindli, nice Türk vardır ki dildeltirler. Nice
iki Türk de vardır ki birbirlerine yabancı
gibidirler.**

**Su halde mahremlik dili, bambaşka bir dildir.
Gönül birliği dil birliğinden daha iyidir.**

**Gönülden sözsüz, isaretsiz, yazısız yüz
bimlerce tercüman zuhur eder.
Kusların hepsi, bütün sırlarını, hünerlerine,
bilgi ve islerine ait seyleri.**

1210. Süleyman"a birer birer apaçık söylüyorlar, kendilerini bildirmek ve tanıtmak için öğünüyorlardı.

Bu öğünmek kibirden, varlıktan dolayı degildi. Her kus, onun huzuruna varsın, yakınlarından olsun diye öğünüyordu.

Bir kul, bir efendiye kul olmak dilerse hünerinden bir miktarını ona arzeder.

Fakat o efendi tarafından satın alınmayı istemezse kendisini hasta, sagır, çolak ve topal gösterir.

Hüthüdün hünerini arzetme sırası geldi; sanatını ve düşüncelerini bildirme nöbeti eristi.

1215. Dedi ki: "Ey Padisah, en küçük bir hünerimi kısaca arzedeğim. Kısa söylemek daha iyidir."

Süleyman "Söyle bakalım, o hangi hünerdir?" dedi. Hüthüt, "Gayet yükseklerde uçtugum zaman,

Havadan bakınca yerin tâ dibindeki suyu görürüm.

O su nerededir, derinligi ne kadardır, rengi nedir, topraktan mı kaynıyor, tasta mı?

Hepsini görür, bilirim.

Ey Süleyman! Ordu kurulacak yeri tâyin etmek üzere beni sefere beraber götür" dedi.

1220. Süleyman da "Ey iyi yoldas! Susuz ve uçsuz bucaksız çöllerde sen bize arkadaş ol; bu suretle su

bulur, seferde yoldaslara saka olursun” dedi.
Karganın, Hüthüt“ün dâvasını kınaması
Karga, bunu isitince hasedinden ilerleyip
Süleyman“a “Hüthüt aykırı ve kötü söyledi.
Padisah huzurunda söz söylemek, edebe
aykırıdır. Hele yalan ve olmayacak söz olursa.
Eger onun böyle bir görüsü olsaydı bir avuç
toprak altındaki tuzacı nasıl görmezdi?
Nasıl olur da tuzaga tutulurdu, nasıl olur da
ümitsiz bir halde kafese girerdi?” dedi.

1225. Bunun üzerine Süleyman dedi ki: “Ey
Hüthüt! Daha ilk kadehte böyle bulunman lââyık
mı, akla sığar
mı?

Ayran içen! Kendini nasıl oluyor da sarhos
gösteriyor, huzurumda sonu yalan çıkacak bir
söz söylüyorsun?”

Hüthüt“ün karganın kınamasına cevap vermesi
Hüthüt dedi ki: “Padisahım, Allah askına bu
çıplak yoksul hakkında düşmanın söylediği
sözü dinleme!

Eger ettiğim dâva yalansa iste basımı koydum,
boyumu vur! Kaza hükmünü inkâr eden karga,
binlerce aklı
olsa yine kâfirdir.

1230. Sende “kâfirler” sözünden bir “kef” harfi,
küfür sıfatlarından bir sıfat bulunsa kadının
ferci gibi sehvet
yerisin, pis pis kokarsın.

Eger kaza gözümü ve aklımı kapatmazsa ben tuzagi havada da görürüm.

Fakat kaza gelince bilgi, uykuya dalar, ay kararır, gün tutulur.

Kazanın bu çeşit hilesi nadir midir ki? Kaza ve kaderi inkâr edenin inkârı bile, bil ki kaza ve kaderdendir.”

Âdem Aleyhisselâm“ın hikâyesi, açıkça emre uyup tevili terk etmede gözünü kaza ve kaderin bağlaması

“Allemelesmâ” ya bey olan, her damarında yüz binlerce ilim bulunan insanlar atası,

1235. Her şeyin adını, nasılsa öylece bilmis sonunda ne olacaksa sonuna kadar da agâh olmuştı.

O, esyaya ne lâkap verdiyse degismemistir; çevik dedigi tembel çıkmamıştır.

Sonunda mümin olacak kimseyi önceden gördü; sonunda kâfir olacak adam da ona belli oldu.

Her şeyin adını, bilenden isit; “Allemelesmâ” remzinin sırrını duy!

Bize göre her şeyin adı, görünüsüne tâbidir; nasıl görünüyorsa biz, ona öyle deriz. Fakat Allah“ya göre

içyüzüne, hakikatine tâbidir.

Aslanın tavşana cevap vermesi ve onunla gitmesi

Aslan dedi ki : “Bismillah, haydi gel bakalım, nerede o? Doğru söylüyorsan düş önüme!

Onun da cezasını vereyim, onun gibi yüz tanesinin de. Fakat bu sözün yalansa seni cezalandırırım.”

Tavşan; onu, kurduğu dolaba düşürmek için kılavuz gibi öne düştü.

Nişan koyduğu bir kuyuya doğru yola çıktılar. Aslana derin bir kuyuyu tuzak yapmıştı.

1185. Her ikisi de kuyunun bulunduğu yere yaklaştılar. İşte sana hilebaz, saman altından su yürüten bir tavşan!

Ab zir-i kâh: “Saman altında su” demektir.

Su, bir saman çöpünü ovaya götürür; ama bir dağı nasıl sürükler acaba?

Onun hile tuzağı, aslana kementti. Ne tuhaf tavşan ki bir aslanı avlıyor!

Bir Mûsâ, Firavun’u askeriyle, başındaki kalabalıkla Nil nehrinde öldürür;

Bir sivrisinek yarım kanadıyla pervasızca başın beynini yarar.

Bu iki örnek de Kuran'daki Firavun ve Nemrut hikâyesine atıf var. Kudretli o firavunun hakkından önemsiz gördüğü Musa gelmişti. Yine böbürlenene ve kendini tanrı ilan eden Nemrut'un hakkından da bir ayağı topal olan zavallı bir sivrisinek geldi.

1190. Düşman sözü dinleyenin hali budur. Hasetçinin dostu olanın uğradığı cezayı gör!

Hâmân'ı dinleyen Firavun'un, Şeytan'ı dinleyen Nemrûd'un hali budur.

Buradaki Haman, Kuran'da geçen ve Firavun'un yardımcısı olan tarihi bir kişilik. Kasas suresi 5-6. ayetlerinde şöyle diyordu, hatırlıyalım:

"Biz, yeryüzünde mustaz'âflara iyilikte bulunmak, onları önderler yapmak ve vârisler kılmak ve yeryüzünde yerleştirmek; Fir'âvun'a, Hâmân'a ve askerlerine korkmakta oldukları şeyleri göstermek istiyorduk" (el-Kasas, 5-6).

Haman adı, yine Mümin suresinde de geçiyordu:

"Fir'âvun, ey Hâman, bana yüksek bir kule yap; olur ki o yollara, göklerin yollarına erişirim de, Musa'nın tanrısına muttali olurum. Doğrusu ben, onu yalancılardan sanıyorum' dedi." (el Mü'min, 36).

Kuleden kasıt, Mısır piramitlerinin kastedildiğini söylerler.

Yani Firavun, danışmanı ya da veziri olan Haman'ı dinledi. Nemrut da –ki önceki beyitlerde bahsetmiştim- Şeytan'ı dinleyerek büyük bir ateş yakmış ve Hz. İbrahim'i bu ateşin içine atmıştı. Ama sonuçta Firavun, kızıldeniz'i geçmeye çalışırken boğulmuş, Nemrud'un burnundan içeri giren topal bir sinek de onun kafasının içinde vızıldayarak tokmakla Nemrut'un ölmesine vesile olmuştu. İşte ASLAN da Firavun ve nemrut gibi, düşmanını yani TAVŞAN'ı hafife almış, sonu, kuyuya atlayıp ölmesi olmuştu.

Bu beyitlerde hikayenin başından bu yana gelen KİBİR ve BÖBÜRLENME'nin bir zamanlar BÖBÜRLENEN ve BEN ATEŞTEN YARATILDIM ÂDEM İSE TOPRAKTAN diyen ŞEYTAN GİBİ, NEFSİ EMMARE'NİN DE (2x) ÖFKE ve BÖBÜRLENME sonucu gerçeği göremediği anlatılıyor.

Ki, İblis, Allah'ın karşısında sadece bir kuldu. Böbürlenmesi ve Âdem'e olan öfkesi, bu gerçeğin üstünü örttü, bunu görmesine engel oldu. İlahlık iddia eden ve sadece bir kul olduklarını unutan Firavun ve Nemrut da İblis ile aynı hataya düştüler. Ama şeytan, Allah'ın huzurundan kovuldu, Firavun suda boğuldu, ilahlık taslayan o Nemrut, bir sineğe mağlup oldu, Aslan, bir tavşan tarafından alt edilip sonu kuyuyu boylamak oldu.

Diyor ki burada Mevlana! Ey insan! Ey şu anda mesnevi'yi okuyan kişi! Böbürlenme! Kibrin ya da öfken, sana HAYALİ DÜŞMANLAR yaratır. Servantes'in Don Kişot'u gibi kendine olmayan düşmanlar edinir ve yel değirmenlerine savaş açarsın! ÖFKENİ VE KİBRİNİ KONTROL et ki, onların düştükleri bu hatanın aynısına sen de düşme! Düşme!

Düşman her ne kadar dostça söylerse de, her ne kadar taneden, yemden bahsederse de sen onu tuzak bil!

(Düşman) Sana şeker verirse sen bunu zehir bil, bir lûtufta bulunursa onu kahr bil!

Burdaki düşman kim? Yani insanın kendi düşmanı kim? Gizli düşmanı? Nefis! Aslanın gizli düşmanı kimdi: tavşandı. Hani geçen beyitlerde Mevlana sık sık "Düşman'ın en zorlusu insanın derunundaki yani içindeki kendi nefsidir!" hadisine telmihler yapmıştı. Nefsinin sana verdikleri helal daire dışındaki hazlar, hoşuna gider. Şeker sanırsın, tatlıdır, aslında seni iman yolunda gerileten bir zehirdir. Sabah namazı okunur, uyku sana şeker gibi tatlı gelir, sabah namazının ikramından, lezzetinden nasipsiz kalırsın. Nefsin, uykuyu sana şeker gibi tatlı gösterir... Tatlı gösterir...

O zaman nefsinin sana sunduğu şeyleri, şeker gibi görünen, lezzeti gizli bir zehir barındıran şeyleri düşmanının sana sunduğu tatlı gibi görünen, ama zehirli bir yemek gibi bil!

Neydi beyitimiz? (Düşman) Sana şeker verirse sen bunu zehir bil, bir lûtufta bulunursa onu kahr bil!

Devam edelim...

Kaza gelince kabuktan başka bir şey göremez, düşmanları dostlardan ayıramazsın.

Burada kabuk neydi? Zahir! Hani evvelki beyitlerde bahsetmiştik. Kabuk, yani zahir, batını, yani olayların içyüzünü gizleyen bir deri gibiydi. Söz... Söz, mananın kabuğuydu. Cevizkabuğu, cevizin kabuğuydu. Derimiz... Derimiz, iç organlarımızın kabuğuydu. İşte Kader’de yazılan başa gelince kabuğu içinden, zahiri batından yani olayların içyüzünden ayıramazsın. Ya öfken gözlerini kör eder, ya kibrin, böbürlenmen, illa bir şey hakikatle set olur arana! Dünkü beyitte ne diyordu:

Yarabbi, sen kahr şarabıyla insanı sarhoş edersen yok olan şeylere varlık sûretini verir, onları var gibi gösterirsin.

Dün, Dilara’ya not aldırmaştım: Bu beyte Aslan kuyuya düşünce yani kendi sudaki aksini düşman zannedip gerçekte olmayan bir düşman algıladığında, olmayan bir düşman gördüğünde tekrar döneceğiz...

1195. Böyle olunca yalvarmaya başla, ağlayıp inlemeye, tesbihe, oruca devam et!

“Rabbim, sen gaipileri (yani bilinmeyenleri, yani batını) bilirsin (biz bilmeyiz). Günahtan dolayı bizden intikam alma” diye yalvar, yakar!

“Ey aslanları yaratan! Eğer biz bir köpeklik etmişsek bu pusudan bizim üstümüze aslanı saldırma!

Güzel suya ateş şeklini, ateşe de su letafini verme!” diye niyaz et!

Ne anlıyorum bu beyitten? Yani bize zor gibi görünen, meşakkatli duran şeyleri bize sevgili kıl! Seni andığımızda kalbimizi bir meşakkatmiş gibi değil en leziz şerbetmiş gibi bizlerin o tadın o lzzetin farkına varmamızı sağla. Bize ateş olan, yani ahrette bize ceza olarak dönecek olan şeyleri bize sevimli gösterme! Bu hazların geçici olduğunu, ahret yurdunun ise ebedi olduğunu idrak edebilmemizi sağla. Senin sevdiğini bize de sevdirebilir, hoşuna gidecek, rızanı kazanacağımız amelleri bize de sevdirebilir, bize hoş göster, sabah namazını cennetten akan bir pınar gibi bize tatlı göster. Sevmediğini ise, sevmediğini ise; bize de sevdirmeye. Helal dairesi dışındaki zevkleri, bize güzel olarak gösterme...

Peygamber efendimizin sık sık ettiği ve ashabına da öğrettiği o güzel dua neydi? Neydi:

“Ya Rabbi! Bize her şeyin hakikatini, olduğu gibi göster!” (2x)

Yarabbi, sen kahr şarabıyla insanı sarhoş edersen yok olan şeylere varlık sûretini verir, onları var gibi gösterirsin.

1200. Sarhoşluk nedir? Taşı cevher, yünü yeşim taşı görecek derecede gözün bağlanması, görmemesidir.

Değil mi? Sarhoş olunca idrakin değişir, algın değişir. Biri iki görürsün... Kırmızı bir topu elma görürsün... Çirkin bir kadını Anjelia joli görürsün. Taşı mücevher zannedersin, yuvarlak, yeşil bir yün orlonu yeşim taşı zannedersin, arkadaşının kafasını karpuz zannedersin, odadaki abaküsü hırsız zannedersin, yani zannedersin de zannedersin.

O zaman neymiş? Geçici hevesler, senin mahvına yol açan şeyler. Altın tutkusu, gümüş tutkusu, makam tutkusu, şan-şöhret tutkusu, güç tutkusu... O zaman bu sarhoşluktan uyan! Ne diyordu beyitte: **Dostunu düşman, düşmanını da dost zannetme!** Nefsini kendine dost zannetme! Nefsinin hoşuna giden şeyleri şerbet zannetme! Bu dünya sadece bir imtihan yeri, kalıcı durak zannetme! Seni Allah’tan uzaklaştıran arkadaş çevreni sana aslında dost zannetme! Allah’ın seni görmediği tek bir an bile yok! Hırsızlık yapsan, bir şey çalsan kimse görmez zannetme!

Sarhoşluk nedir? İlgin ağacı göze sandal ağacı görünecek kadar duyguların değişmesidir!

Yine diyor, eğer sen, nefsinin gözüyle bakarsan, ilgin ağacının, ya da basit bir değnek parçasını o kıymetli, değerli sandal ağacı zannedersin. Surette aynı görünür değil mi? Sahte para ile gerçek para... O zaman nefsinin gözüyle bakma, evvelki beyitlerde dediği gibi, dostun gözüyle yani Allah’ın sana, takva sahiplerine ve kendisinden korkanlara vereceğini vaat ettiği FURKAN GÖZÜYLE, HİKMET ve İRFAN GÖZÜYLE bak. Nefsi emareyi dinlediğin sürece sarhoşsun kardeşim! Sarhoşluktan uyan, bu dünyanın geçici bir misafirhane olduğunun, zevklerinin sadece anlık olduğunun farkına var. Ölümsüz değilsin, amaçsız değilsin, serseri değilsin, başıboş değilsin, niçin bu dünyada olduğunun ve bu dünyaya geliş amacının farkına var... farkına var...

Kaza gelince aydın gözlerin bile bağlanacağını bildiren Süleyman hikâyesi

**Süleyman'ın büyük divan çadırı kurulunca
bütün kuşlar huzuruna geldiler.**

**Onu, kendilerinin dilini anlar, sırrını bilir bir zat
bulup huzuruna canla, başla bir bir koştular.**

**Bütün kuşlar, cik cik ötmeyi bırakmışlar;
kardeşinin seninle konuşmasından daha fasih
(yani açık, anlaşılır) bir surette Süleyman'la
konuşmaya başlamışlardı.**

**1205. Aynı dili konuşma, hısımlık ve bağlılıktır.
İnsan yabancılarla kalırsa mahpusa benzer.**

Değil mi? Aynı dili konuşmak, belli bir noktada düşüncelerin, ülkülerin birleşmesidir. Yani anlaşabilmek, karşımızdakini anlayabilmek için karşılıklı konuşan iki kişinin de TÜRKÇE ya da İNGİLİZCE konuşuyor olması yetmez... Biri başka telden çalıyor, öbürü başka telden. Frekans aynı değildir, hayata bakışları aynı değildir, eşyayı anlamlandırmaları aynı değildir, bakış açıları, dünya görüşleri, mantık yapıları aynı değildir. Der ki karşıdaki, arkadaş, ne diyor bu? Ne diyor bu...

**Nice Hintli, nice Türk vardır ki dildeştirler. Nice
iki Türk de vardır ki birbirlerine yabancı
gibidirler.**

Değil mi? Bazen olur birbirinin dilini bilmeyen iki farklı insan, bir bakışla da anlaşılır. Bazen olur aynı dili konuştuğun kişi, sanki farklı gezegenden gelmiş gibi sana uzak olur.

**Şu halde mahremlik dili, bambaşka bir dildir.
Gönül birliği dil birliğinden daha iyidir.**

O zaman, yabancı ya da aşina olmanın kurduğun kelimelerle alakası yok. Senin dilini zar-zor konuşan biri bir bakarsın sana daha yakındır, aşinadır, aynı dili konuştuğunun kişi, bir bakarsın sana çok uzaktır. O zaman hangi yakınlık daha iyi? Seni daha iyi anlayan mı senle aynı dili konuşup sözlerinden hiçbir şey anlamayan mı? Gönül birliği, dil birliğinden daha iyidir.

**Gönülden sözsüz, işaretsiz, yazısız yüz binlerce
tercüman zuhur eder.**

**Kuşların hepsi, bütün sırlarını, hünerlerine,
bilgi ve işlerine ait şeyleri ->**

**1210. Süleyman'a birer birer apaçık söylüyorlar,
kendilerini bildirmek ve tanıtmak için
övünüyorlardı.**

**Bu övünmek kibirden, varlıktan dolayı değildi.
Her kuş, onun huzuruna varsın, yakınlarından
olsun diye övünüyordu.**

**Bir kul, bir efendiye kul olmak dilerse
hünerinden bir miktarını ona arz eder.**

**Fakat o efendi tarafından satın alınmayı
istememezse kendisini hasta, sağır, çolak ve topal
gösterir.**

**Hüthütün hünerini arz etme sırası geldi;
sanatını ve düşüncelerini bildirme nöbeti erişti.**

1215. Dedi ki: “Ey Padişah, en küçük bir hünerimi kısaca arz edeyim. Kısa söylemek daha iyidir.”

Süleyman “Söyle bakalım, o hangi hünerdir?” dedi. Hüthüt, “Gayet yükseklerde uçtuğum zaman, Havadan bakınca yerin tâ dibindeki suyu görürüm.

O su nerededir, derinliğı ne kadardır, rengi nedir, topraktan mı kaynıyor, taştan mı? Hepsini görür, bilirim.

Ey Süleyman! Ordu kurulacak yeri tâyin etmek üzere beni sefere beraber götür” dedi.

1220. Süleyman da “Ey iyi yoldaş! Susuz ve uçsuz bucaksız çöllerde sen bize arkadaş ol; bu suretle su bulur, seferde yoldaşlara saka olursun” dedi.

Karganın, Hüthüt’ün dâvasını kınaması

Karga, bunu işitince hasedinden ilerleyip Süleyman’a “Hüthüt aykırı ve kötü söyledi.

Padişah huzurunda söz söylemek, edebe aykırıdır. Hele yalan ve olmayacak söz olursa.

Eğer onun böyle bir görüşü olsaydı bir avuç toprak altındaki tuzağı nasıl görmezdi?

Nasıl olur da tuzağa tutulurdu, nasıl olur da ümitsiz bir halde kafese girerdi?” dedi.

1225. Bunun üzerine Süleyman dedi ki: “Ey Hüthüt! Daha ilk kadehte böyle bulunman lââyık mı, akla sığar mı?

Ayran içen! Kendini nasıl oluyor da sarhoş gösteriyor, huzurumda sonu yalan çıkacak bir söz söylüyorsun?”

Hüthüt’ün karganın kınamasına cevap vermesi

Hüthüt dedi ki: “Padişahım, Allah aşkına bu çıplak yoksul hakkında düşmanın söylediği sözü dinleme!

Eğer ettiğim dâva yalansa işte başımı koydum, boynumu vur! Kaza hükmünü inkâr eden karga, binlerce akli olsa yine kâfirdir.

1230. Sende “kâfirler” sözünden bir “kef” harfi, küfür sıfatlarından bir sıfat bulunsa kadının ferici gibi şehvet yerisin, pis pis kokarsın.

Eger kaza gözümü ve aklımı kapatmazsa ben tuzagı havada da görürüm.

Fakat kaza gelince bilgi, uykuya dalar, ay kararır, gün tutulur.

Kazanın bu çeşit hilesi nadir midir ki? Kaza ve kaderi inkâr edenin inkârı bile, bil ki kaza ve kaderdendir.”

Âdem Aleyhisselâm’ın hikâyesi, açıkça emre uyup tevili terk etmede gözünü kaza ve kaderin bağlaması

“Alleme’l-esmâ” ya bey olan, her damarında yüz binlerce ilim bulunan insanlar atası,

1235. Her şeyin adını, nasılsa öylece bilmiş sonunda ne olacaksa sonuna kadar da agâh olmuştu.

O, eşyaya ne lâkap verdiyse değişmemiştir; çevik dediği tembel çıkmamıştır.

Sonunda mümin olacak kimseyi önceden gördü; sonunda kâfir olacak adam da ona belli oldu.

Her şeyin adını, bilenden işit; “Alleme’l-esmâ” remzinin sırrını duy!

Bize göre her şeyin adı, görünüşüne tâbidir; nasıl görünüyorsa biz, ona öyle deriz. Fakat Allah’a göre içyüzüne, hakikatine tâbidir.

1240. Mûsâ’ya göre sopasının adı asâ; Yaratan yanında ejderha idi.

Bu âlemde Ömer’in adı puta tapındı; hâlbuki tâ “Elest” te onun ismi mümindi.

Bizim yanımızda adı meni olan sey, Hak yanında şu benlikle zahîr olan sûretti.

Bu meni, yokluk âleminde vardı; eksiksiz, artıksız aynen Allah’ın ilminde mevcuttu.

Hâsılı Allah indinde sonumuz ne olacaksa hakikatte adımız o olmuştur.

1245. Allah, insana akıbetineq21 göre bir ad koyar. Halkın taktığı ödünç ada göre değil!

Âdem’in gözü Allah’ın pâk nuru ile gördüğünden adların hakikati ve içyüzü ona ayan oldu.

Melekler, onda Hak nurunu görüce hepsi, ona yüzüstü secdeye vardılar.

**Adını andığım su Âdem'i kıyamete kadar
övsem, vasıflarını saysam yine övmekten
âcizim!**

**Âdem bunların hepsini bildi. Fakat kaza gelince
nehyi bilme yüzünden hataya düştü.**

**1250. Acaba bu nehiy, haram olduğundan
mıdır, yoksa korkutmak için mi?**

**Gönlünce tevili üstün tutunca kendisi
hayretteyken tabiatı, buğdaya doğru koştu.**

**Bahçıvanın ayağına diken batınca hırsız fırsat
buldu, esvabını çalıp kaçtı.**

**Âdem hayretten kurtulup tekrar yola gelince
gördü ki hırsız eşyayı iş yerinden götürmüş!**

**“ Rabbena innâ zalemnâ” deyip âh etmeye
başladı. Yani “karanlık bastı, yol kayboldu”
dedi.**

**1255. Bu kaza, güneşi örten bir buluttur. Aslan
ve ejderha bile ondan feryat ve figan
etmektedir.**

**“Kaza ve kader zuhur edince bir tuzağı bile
görmüyorsam bu yolda cahil olan yalnız ben
degilim ya!”**

Zorlamayı bırakıp feryad ü figana koyulan kişi ne kutlu kişidir; o, iyi bir işe sarılmıştır.

Eğer kaza, seni gece gibi sararsa sonunda yine elinden tutacak odur;

Yüz kere canına kastederse, yine sana can veren derdine derman olan kazadır.

1260. Bu kaza yüz kere yolunu kesse de yine senin çadırını göklerin üstüne kurar.

Seni eminlik mülküne götürmek için bu korkutmasını inayet bil!

Bu sözün sonu gelmez, söz de uzadı. Sen tavşanla aslan hikâyesini dinle!

Kuyuya yaklaşınca aslanın yanında, tavşanın geri çekilmesi

Kuyu yanına gelince aslan, tavşanın geri kaldığını gördü.

Dedi ki: “Niçin ayağını geri çektin. Ayağını geri çekme, ileri gel!”

1265. Tavşan “Ayağım nerede? Elim ayağım kesildi. Canım tir tir titriyor, yüreğim yerinden oynadı.

Yüzümün rengini görmüyor musun? Altın sarısı gibi. Rengim, ne halde olduğumu bildiriyor.

Allah yüze “bildirici” demiştir. Onun için âriflerin gözü, yüze dalmış, kalmıştır.

Renk ve koku, çan gibi haber verir; atın kişnemesi, atın mevcudiyetini bildirir.

Eşeğin sesini, kapının sesinden fark edesin diye her şeyin sesi, o şeyi haber verir.

1270. Peygamber, insanları ayırt etmek hususunda “insan, sözünde gizlidir” dedi.

Yüzün renginde gönül halinden bir nişan vardır. Bana acı, sevgi kalbinde tut!

Kırmızı yüz, sahibinin refah ve saadetine delâlet eder. Sarı yüz, sahibinin meşakkat ve belâ içinde olduğunu bildirir.

Elimi, ayağımı alana, yüzümün rengini uçurana, kuvvetimi giderene, çehremi bozana uğradım.

Önüne geleni kırma, ağaçları kökünden, dibinden söküp çıkarana sataştım.

**1275. Adamları, hayvanları, cemadat ve nebatatı
mat edene rastladım.**

**Bunlar cüziyattır, külliyyatın da onun yüzünden
renkleri sararmış, kokuları bozulmuştur.**

**Cihan; gâh sabredip gâh şükrettikçe bağlar,
bahçeler, gâh giyinir, gâh çıırçıplak kalır;**

**Güneş, ateş renginde doğmuşken diğer bir
saatte baş aşağı batar;**

**Göklerde pırıldayan yıldızlar; zaman zaman
ihtiraka ugrarlar;**

**1280. Güzellikte yıldızlardan daha parlak olan
Ay da ince ağrıya tutulup hilâl olur;**

**Çok sakın ve edepli olan bu yeri de sarsıntı
sıtmaya düşürür;**

**Nice dağlar, bu ansızın gelen felâketten dolayı
yeryüzüne kumlar gibi dağılıvermişlerdir!**

**Ruhla eş olan hava bile kaza baş gösterince
veba kesilir, ufunetlenir:**

**Ruhun kız kardeşi olan lâtif su, bir gölcükte
sarı, acı ve bulanık bir hale gelir;**

1285. Azametli ve kibirli ateşi bile bir yel söndürür!

Denizin halini de ıstırabından, coşkunluğundan anla, aklının değişik durduğunu, kalıptan kalıba girdiğini bil!

Allah rızasını arayıp duran başı dönmüş feleğin hali de oğullarının hali gibidir:

Gâh en altta, gâh ortada, gâh en tepede. Onda da bölük bölük kutlu ve yomsuz zamanlar var!

Ey külliyat ile karışmış olan, ey insan! Basit cisimlerin halini de kendinden kıyas et!

1290. Külliyyatın böyle hastalıkları, böyle dertleri olunca onların cüzülerinin yüzü nasıl sararmaz?

Hele birbirlerine zıt olan şeylerden; su, toprak, ateş ve yelden meydana gelmiş cüzü...

Koyunun kurttan kaçmasına şaşılmaz; şaşılacak şey, bu koyunun kurda gönül vermesidir!

Sağlık, zıtların sulhudur; aralarında savaşın başlamasını da ölüm bil!

Allah'ın lûtfu, bu aslanla yaban e eğine, bu iki zıdda, vefakârlık hususunda bir  lfet vermiştir.

1295. Dünya hasta ve mahpus olunca, hastanın fâni olmasına şaşılır mı?"

Tavşan, aslana bu çeşit nasihatler verip "Ben bu sebepler yüzünden geriledim" dedi.

Tavşanın ayağını geri çekmesindeki sebebi, aslanın ciddiyeyle sorması

Aslan dedi ki: "Sen bu sebepleri bırak da şu geriye çekilmenin sebebini söyle, benim maksadım o."

Tavşan, "O aslan, bu kuyuda oturuyor; bu kalenin içinde bütün âfetlerden emin!" dedi.

Aklı olan kimse, oturmak için kuyu dibini seçmiştir. Çünkü g n l sefaları halvetler.

1300. Kuyunun karanlığı, halkın verdiği karanlıklardan daha iyidir. Halkın ayağını tutan, halkla karışıp görüşen; başını kurtaramamış, selâmete erişememiştir.

Aslan "İleri yürü. Benim açacağım yara, onu kahreder, bir bak, o aslan orada mı?" dedi.

Tavşan; “Ben o ateşten bir kere yanmışım. Sen beni kucağına alırsan,

Ey kerem madeni, ancak o vakit yardımınla gözümü açar, kuyuya bakabilirim” dedi.

Aslanın kuyuya bakıp kendinin ve tavşanın aksini görmesi

Aslan, onu kucağına aldı. O da aslanın himayesinde kuyuya kadar vardı.

1305. Kuyunun içine, suya bakınca aslanın ve onun aksi, su içinde parıldadı.

Aslan, su içinde parıldayan aksini gördü. Suda bir aslan sekliyle kucağında şişman bir tavşan sekli gördü.

Su içinde düşmanını görünce, tavşanı bırakıp kuyu içine sıçradı.

Kendi kazdığı kuyuya kendi düştü. Çünkü yaptığı zulüm, kendi başına geldi.

Zalimlerin zulmü, karanlık bir kuyudur; bütün âlimler böyle dediler:

1310. Daha ziyade zalim olanın kuyusu, daha korkunçtur. Adalet “daha kötüye, daha kötü ceza verilir” buyurmuştur.

Ey zulümle bir kuyu kazan! Sen kendin için tuzak hazırlıyorsun.

İpekböceği gibi kendi etrafını örme; kendine kuyu kazarsan bari kararlıca kaz!

**Zayıfları sen yardımcısız, kimsesiz sanma;
Kuran’dan “İza câe nasrullah”ı oku**

Sen filsen, düşmanın senden ürkmüşse sana ceza olarak iste ebabil kuşu gelip çattı.

1315. Yerde bir zayıf aman dilerse, gökyüzü askerleri birbirlerine karışırlar.

Sen birisini dişinle ısırıp da kan içinde bırakırsan diş ağrısına tutulunca ne yaparsın?

Aslan, kuyuda kendisini görünce hiddetinden o anda kendini düşmanından ayırt edemedi.

Kendi aksini kendi düşmanı sandı, hulâsa, kendisine kılıç çekti.

Ey adam! İnsanlarda gördüğün birçok zulümler, senin huyundur; sen, kendi huyunu onlarda görüyorsun.

1320. Senin varlığın, nifakın, zulmün, gafletin onlara aksetmiştir.

Sen o'sun, sen kendini yaralamaktasın. O anda lânet ipliğini kendine, kendin dokuyorsun!

O kötülüğü sen kendinde açıkça görmüyorsun. Görsen kendine kendin, candan düşman olurdun.

Ey ahmak! Kendine saldıran o aslan gibi sen de kendine saldırıyorsun.

1325. Ahlâkının künhüne erişir, hakikatini anlarsan o adam olmamazlığın senden olduğunu bilirsin.

Aslan; başka bir aslan gibi görünen şeklin, kendi aksinden ibaret olduğu kuyu dibinde zâhir oldu.

Bir zayıfın dişini söken, o ters gören aslanın isini işlemektedir.

**Ey baskasının yüzünde kötü bir ben gören!
Gördüğün kendi beninin aksidir, ondan nefret
etme!**

**“Müminler birbirinin aynasıdır.” Bu haberi
Peygamber“den rivayet etmediler mi?
Gözünün önüne gök renkli bir cam koymussun,
o sebepten âlem sana gök görünüyor.**

1330. Kör degilsen bu körlüğü kendinden bil.

Kendine kötü de, baskasına deme!

**Eger mümin, Allah nuruyla bakmamış olaydı;
gaip mümine bütün çıplaklığıyla nasıl
görünürdü?**

**Fakat sen Allah nuruyla değil, Allah atesiyle
baktığından kötülükte kaldın, iyilikten gafil
oldun;**

***_yiligi kötülükten ayırt edemedin, kötülükten
de gafil oldun, iyilikten de.**

**Ey gama, kedere dalmış adam! Azar azar atese
nur serp ki atesin nura dönsün.**

**Ya Rabbi, sen de o tertemiz suyu serp de
âlemin su atesi tamamıyla nur olsun.**

**1335. Denizin suyu hep ferman altındadır; ya
Rabbi su da senindir, ates de!**

**Sen istersen ates, lâtif su olur; dilemezsen su
bile ates kesilir.**

**Bizim su niyazımızı a yine sen ilham
etmektesin. Zulümden kurtulmamız, senin
ihsanıdır.**

**Sen bize bu istegi, biz istemeksizin verdin,
hadsiz, hesapsiz ihsanlarda bulundun.**

Tavşanın, av hayvanlarına “aslan kuyuya düştü” diye müjde götürmesi

Tavşan kurtuldugunda sevinerek ovaya, av hayvanlarına kostu.

1340. Aslanın kuyuda öldüğünü görünce çayıra dogru döne oynıya gitmekteydi.

Ölümün pençesinden kurtuldugundan ayagı yerden kesilmiş, sevinmiş, el çırpmakta, dallar, yapraklar gibi

yesermiş neselenmiş, oynamaktaydı.

Dallar, yapraklar, toprak hapsinden kurtulunca baslarını yükseltir, rüzgârın esi, arkadaşı olurlar.

Yapraklar, daldaki tomurcukları yarıp çıkınca ağacın tâ üstüne çıkarlar.

Her meyva ve her yaprak, tomurcugunun diliyle Allah“nın sükrünü terennüm eder;

1345. Bizim aslımızı, ihsan sahibi Allah yetistirdi, nihayet ağaç kalınlastı, dogrulup yükseldi de.

Su ve çamur içinde olan canlar da bataklıklardan, su ve çamurdan kurtulunca gönülleri sevinç dolu bir halde.

Allah askının havasında raksederler; ayın on dördü gibi noksansız ve tam bir hale gelirler.

Tenleri oynayıp durur, ya canları ne halededir?

Sorma! Tamamıyla can olanlara gelince: onları hiç sorma

(anlatmaga imkân yok!)

Tavşan, aslanı zindana soktu. Aslan için ne ayıp sey; bir tavşancıktan geri kaldı!

**1350. Böyle bir ayba sahip olduğu halde
sasılacak sey surasıdır ki bir de kendisine
Fahreddin lâkabını
takmalarını ister!**

**Ey kisi! Sen, bu dünya kuyusunun dibinde
mahpus kalan bir aslansın. Tavşan gibi olan
nefsin, seni nasıl
kahretti?**

**Senin tavşan nefsin sahrada yeyip içmekte,
zevk ve sefa etmekte. Sen ise su dedikodu,
bahis ve münakasa
kuyusunun dibindesin!**

**O aslan avcısı tavşan, av hayvanlarının
bulunduğu yere kosup “birbirinizi mustulayın.
Size müjdecî geldi.**

**müjde, ey zevk u sefaya dalmıs olanlar! Müjde
ki o cehennem köpeği, geldig cehenneme gitti.**

**1355. Müjde! Allah o can düşmanının dislerini
söktü!**

**Pençesiyle nice baslr ezen düşmanı, ölüm
süpürgesi çerçöp gibi süpürdü, gitti” dedi.**

**Av hayvanlarının tavşanın etrafına toplanıp onu
ögmeleri**

**O zaman, bütün hayvanlar, sevinçli bir halde
gülüp oynayarak, onun yüzünü öptüler,
Etrafına halka oldular. O, çirag gibi
ortalarındaydı. Bütün sahradakiler, ona secde
ettiler.**

“Sen gökten inen bir melek misin, yoksa peri misin? Hayır, ne meleksin, ne peri! Sen ,erkek aslanların

Azrâîlisin

1360. Ne olursan ol; canımız sana kurban olsun! Ona galip geldin, elin, kolun sag olsun! Allah bu suyu, senin arkından akıttı; eline, koluna aferin!

Bir daha söyle! Onu hile ile nasıl inandırdın; o zalimi, düzenle nasıl kahrettin?

Bir daha söyle ki hikâyen dertlere derman, canlara merhem olsun!

Bir daha söyle ki o sitemkârın zulmünden canlarımızda yüz binlerce yaralar var” dediler.

1365. Tavşan dedi ki: “Ey ulular! Allah yardım etti, yoksa dünyada bir tavşan kim oluyor ki? Koluma kuvvet, kalbime kudret verdi; cenneti, huriyi kucagıma attı.

Üstünlükler, Hak’tan gelir, hallerin degismesi de ondandır.

Tavşanın av hayvanlarına “buna sevinmeyin” diye nasihat etmesi

Hak; bu kuvvet kudreti zan ve yakîn ehline nöbetle göstermektedir:

Ey ikbal nöbetine erisen! Kendine gel, sevinme! Sen nöbetle mukayyetsin, hürlük taslama!

Kuyuya yaklaşınca aslanın yanında, tavşanın geri çekilmesi

Kuyu yanına gelince aslan, tavşanın geri kaldığını gördü.

Dedi ki: “Niçin ayağını geri çektin. Ayağını geri çekme, ileri gel!”

1265. Tavşan “Ayağım nerede? Elim ayağım kesildi. Canım tir tir titriyor, yüreğim yerinden oynadı.

Yüzümün rengini görmüyor musun? Altın sarısı gibi. Rengim, ne halde olduğumu bildiriyor.

Allah yüze “bildirici” demiştir. Onun için âriflerin gözü, yüze dalmış, kalmıştır.

Renk ve koku, çan gibi haber verir; atın kişnemesi, atın mevcudiyetini bildirir.

Eşeğin sesini, kapının sesinden fark edesin diye her şeyin sesi, o şeyi haber verir.

1270. Peygamber, insanları ayırt etmek hususunda “insan, sözünde gizlidir” dedi.

Yüzün renginde gönöl halinden bir nişan vardır. Bana acı, sevgi kalbinde tut!

Kırmızı yüz, sahibinin refah ve saadetine delâlet eder. Sarı yüz, sahibinin meşakkat ve belâ içinde olduğunu bildirir.

Elimi, ayağımı alana, yüzümün rengini uçurana, kuvvetimi giderene, çehremi bozana uğradım.

Önüne geleni kırana, ağaçları kökünden, dibinden söküp çıkarana sataştım.

1275. Adamları, hayvanları, cemadat ve nebatatı mat edene rastladım.

Bunlar cüziyattır, külliyyatın da onun yüzünden renkleri sararmış, kokuları bozulmuştur.

Cihan; gâh sabredip gâh şükrettikçe bağlar, bahçeler, gâh giyinir, gâh çıırçıplak kalır;

Güneş, ateş renginde doğmuşken diğer bir saatte baş aşağı batar;

Göklerde pırıldayan yıldızlar; zaman zaman ihtiraka ugrarlar;

1280. Güzellikte yıldızlardan daha parlak olan Ay da ince ağrıya tutulup hilâl olur;

**Çok sakın ve edepli olan bu yeri de sarsıntı
sıtmaya düşürür;**

**Nice dağlar, bu ansızın gelen felâketten dolayı
yeryüzüne kumlar gibi dağılıvermişlerdir!**

**Ruhla eş olan hava bile kaza baş gösterince
veba kesilir, ufunetlenir:**

**Ruhun kız kardeşi olan lâtif su, bir gölcükte
sarı, acı ve bulanık bir hale gelir;**

**1285. Azametli ve kibirli ateşi bile bir yel
söndürüverir!**

**Denizin halini de ıstırabından, coşkunluğundan
anla, aklının değişik durduğunu, kalıptan kalıba
girdiğini bil!**

**Allah rızasını arayıp duran başı dönmüş feleğin
hali de oğullarının hali gibidir:**

**Gâh en altta, gâh ortada, gâh en tepede. Onda
da bölük bölük kutlu ve yomsuz zamanlar var!**

**Ey külliyat ile karışmış olan, ey insan! Basit
cisimlerin halini de kendinden kıyas et!**

1290. Külliyyatın böyle hastalıkları, böyle dertleri olunca onların cüzülerinin yüzü nasıl sararmaz?

Hele birbirlerine zıt olan şeylerden; su, toprak, ateş ve yelden meydana gelmiş cüzü...

Koyunun kurttan kaçmasına şaşılmaz; şaşılacak şey, bu koyunun kurda gönül vermesidir!

Sağlık, zıtların sulhudur; aralarında savaşın başlamasını da ölüm bil!

Allah'ın lûtfu, bu aslanla yaban eşeğine, bu iki zıdda, vefakârlık hususunda bir ülfet vermiştir.

1295. Dünya hasta ve mahpus olunca, hastanın fâni olmasına şaşılır mı?"

Tavşan, aslana bu çeşit nasihatler verip "Ben bu sebepler yüzünden geriledim" dedi.

Tavşanın ayağını geri çekmesindeki sebebi, aslanın ciddiyetle sorması

Aslan dedi ki: "Sen bu sebepleri bırak da şu geriye çekilmenin sebebini söyle, benim maksadım o."

Tavşan, “O aslan, bu kuyuda oturuyor; bu kalenin içinde bütün âfetlerden emin!” dedi.

Aklı olan kimse, oturmak için kuyu dibini seçmiştir. Çünkü gönül sefaları halvetler.

1300. Kuyunun karanlığı, halkın verdiği karanlıklardan daha iyidir. Halkın ayağını tutan, halkla karışıp görüşen; başını kurtaramamış, selâmete erişememiştir.

Aslan “İleri yürü. Benim açacağım yara, onu kahreder, bir bak, o aslan orada mı?” dedi.

Tavşan; “Ben o ateşten bir kere yanmışım. Sen beni kucağına alırsan,

Ey kerem madeni, ancak o vakit yardımınla gözümü açar, kuyuya bakabilirim” dedi.

Aslanın kuyuya bakıp kendinin ve tavşanın aksini görmesi

Aslan, onu kucağına aldı. O da aslanın himayesinde kuyuya kadar vardı.

1305. Kuyunun içine, suya bakınca aslanın ve onun aksi, su içinde parıldadı.

Aslan, su içinde parıldayan aksini gördü. Suda bir aslan sekliyle kucağında şişman bir tavşan sekli gördü.

Su içinde düşmanını görünce, tavşanı bırakıp kuyu içine sıçradı.

Kendi kazdığı kuyuya kendi düştü. Çünkü yaptığı zulüm, kendi başına geldi.

Zalimlerin zulmü, karanlık bir kuyudur; bütün âlimler böyle dediler:

1310. Daha ziyade zalim olanın kuyusu, daha korkunçtur. Adalet “daha kötüye, daha kötü ceza verilir” buyurmuştur.

Ey zulümle bir kuyu kazan! Sen kendin için tuzak hazırlıyorsun.

İpekböceği gibi kendi etrafını örme; kendine kuyu kazarsan bari kararlıca kaz!

**Zayıfları sen yardımcısız, kimsesiz sanma;
Kuran’dan “İza câe nasrullah”ı oku**

Sen filsen, düşmanın senden ürkmüşse sana ceza olarak iste ebabil kuşu gelip çattı.

1315. Yerde bir zayıf aman dilerse, gökyüzü askerleri birbirlerine karışırlar.

Sen birisini dişinle ısırıp da kan içinde bırakırsan diş ağrısına tutulunca ne yaparsın?

Aslan, kuyuda kendisini görünce hiddetinden o anda kendini düşmanından ayırt edemedi.

Kendi aksini kendi düşmanı sandı, hulâsa, kendisine kılıç çekti.

Ey adam! İnsanlarda gördüğün birçok zulümler, senin huyundur; sen, kendi huyunu onlarda görüyorsun.

1320. Senin varlığın, nifakın, zulmün, gafletin onlara aksetmiştir.

Sen o'sun, sen kendini yaralamaktasın. O anda lânet ipliğini kendine, kendin dokuyorsun!

O kötülüğü sen kendinde açıkça görmüyorsun. Görsen kendine kendin, candan düşman olurdun.

Ey ahmak! Kendine saldıran o aslan gibi sen de kendine saldırıyorsun.

1325. Ahlâkının künhüne erişir, hakikatini anlarsan o adam olmamazlığın senden olduğunu bilirsin.

Aslan; başka bir aslan gibi görünen şeklin, kendi aksinden ibaret olduğu kuyu dibinde zâhir oldu.

Bir zayıfın dişini söken, o ters gören aslanın işini işlemektedir.

Ey başkasının yüzünde kötü bir ben gören! Gördüğün kendi beninin aksidir, ondan nefret etme!

“Müminler birbirinin aynasıdır.” Bu haberi Peygamber’den rivayet etmediler mi?

Gözünün önüne gök renkli bir cam koymuşsun, o sebepten âlem sana gök görünüyor.

1330. Kör değilsen bu körlüğü kendinden bil. Kendine kötü de, başkasına deme!

Eger mümin, Allah nuruyla bakmamış olaydı; gayp, mümine bütün çıplaklığıyla nasıl görünürdü?

Fakat sen Allah nuruyla değil, Allah ateşiyle baktığından k t l kte kaldın, iyilikten gafil oldun;

İyiligi kötülükten ayırt edemedin, kötülükten de gafil oldun, iyilikten de.

Ey gama, kedere dalmış adam! Azar azar ateşe nur serp ki ateşin nura dönsün.

Ya Rabbi, sen de o tertemiz suyu serp de âlemin şu ateşi tamamıyla nur olsun.

1335. Denizin suyu hep ferman altındadır; ya Rabbi su da senindir, ateş de!

Sen istersen ateş, lâtif su olur; dilemezsen su bile ateş kesilir.

Bizim şu niyazımızı da yine sen ilham etmekte sin. Zulümden kurtulmamız, senin ihsanıdır.

Sen bize bu isteği, biz istemeksizin verdin, hadsiz, hesapsız ihsanlarda bulundun.

Tavşanın, av hayvanlarına “aslan kuyuya d st ” diye müjde götürmesi

Tavşan kurtulduğunda sevinerek ovaya, av hayvanlarına koştu.

1340. Aslanın kuyuda öldüğünü görünce çayıra doğru döne oynaya gitmekteydi.

Ölümün pençesinden kurtulduğundan ayağı yerden kesilmiş, sevinmiş, el çırpmakta, dallar, yapraklar gibi yeşermiş neşelenmiş, oynamaktaydı.

Dallar, yapraklar, toprak hapsinden kurtulunca başlarını yükseltir, rüzgârın eşi, arkadaşı olurlar.

Yapraklar, daldaki tomurcukları yarıp çıkınca ağacın tâ üstüne çıkarlar.

Her meyve ve her yaprak, tomurcuğunun diliyle Allah'ın şükrünü terennüm eder;

1345. Bizim aslımızı, ihsan sahibi Allah yetiştirdi, nihayet ağaç kalınlaştı, doğrulup yükseldi de.

Su ve çamur içinde olan canlar da bataklıklardan, su ve çamurdan kurtulunca gönülleri sevinç dolu bir halde →

Allah askının havasında raksederler; ayın on dördü gibi noksansız ve tam bir hale gelirler.

Tenleri oynayıp durur, ya canları ne haldedir? Sorma! Tamamıyla can olanlara gelince: onları hiç sorma (anlatmaya imkân yok!)

Tavşan, aslanı zindana soktu. Aslan için ne ayıp şey; bir tavşancıktan geri kaldı!

1350. Böyle bir ayıba sahip olduğu halde şaşılacak şey şurasıdır ki bir de kendisine Fahreddin lâkabını takmalarını ister!

Ey kişi! Sen, bu dünya kuyusunun dibinde mahpus kalan bir aslansın. Tavşan gibi olan nefsin, seni nasıl kahretti?

Senin tavşan nefsin sahrada yiyip içmekte, zevk ve sefa etmekte. Sen ise şu dedikodu, bahis ve münakaşa kuyusunun dibindesin!

O aslan avcısı tavşan, av hayvanlarının bulunduğu yere koşup “birbirinizi muştulayın. Size müjdeci geldi.

Müjde, ey zevk u sefaya dalmış olanlar! Müjde ki o cehennem köpeği, geldiği cehenneme gitti.

1355. Müjde! Allah o can düşmanının dişlerini söktü!

Pençesiyle nice başlar ezen düşmanı, ölüm süpürgesi er-p gibi süpürdü, gitti” dedi.

Av hayvanlarının tavşanın etrafına toplanıp onu vmeleri

O zaman, bütün hayvanlar, sevinçli bir halde gülüp oynayarak, onun yüzünü öptüler,

Etrafına halka oldular. O, ırağ gibi ortalarındaydı. Bütün sahradakiler, ona secde ettiler.

“Sen gökten inen bir melek misin, yoksa peri misin? Hayır, ne meleksin, ne peri! Sen ,erkek aslanların Azrilisin

1360. Ne olursan ol; canımız sana kurban olsun! Ona galip geldin, elin, kolun sağ olsun!

Allah bu suyu, senin arkından akıttı; eline, koluna aferin!

Bir daha söyle! Onu hile ile nasıl inandırdın; o zalimi, düzenle nasıl kahrettin?

Bir daha söyle ki hikâyen dertlere derman, canlara merhem olsun!

**Bir daha söyle ki o sitemkârın zulmünden
canlarımızda yüz binlerce yaralar var” dediler.**

**1365. Tavşan dedi ki: “Ey ulular! Allah yardım
etti, yoksa dünyada bir tavşan kim oluyor ki?**

**Koluma kuvvet, kalbime kudret verdi; cenneti,
huriyi kucağıma attı.**

**Üstünlükler, Hak’tan gelir, hallerin değişmesi
de ondandır.**

**Tavşanın av hayvanlarına “buna sevinmeyin”
diye nasihat etmesi**

Aslanın kuyuya bakıp kendinin ve tavşanın aksini görmesi

Aslan, onu kucağına aldı. O da aslanın himayesinde kuyuya kadar vardı.

1305. Kuyunun içine, suya bakınca aslanın ve onun aksi, su içinde parıldadı.

Aslan, su içinde parıldayan aksini gördü. Suda bir aslan sekliyle kucağında şişman bir tavşan sekli gördü.

Su içinde düşmanını görünce, tavşanı bırakıp kuyu içine sıçradı.

Kendi kazdığı kuyuya kendi düştü. Çünkü yaptığı zulüm, kendi başına geldi.

Zalimlerin zulmü, karanlık bir kuyudur; bütün âlimler böyle dediler:

1310. Daha ziyade zalim olanın kuyusu, daha korkunçtur. Adalet “daha kötüye, daha kötü ceza verilir” buyurmuştur.

Ve in âkabtum fe âkibû bi misli mâ ûkıbtum bih.

(Ey inananlar!) Eğer (bir kimseyi) cezalandıracaksanız, size yapılanın misliyle cezalandırın. (Nahl 126)

Ey zulümle bir kuyu kazan! Sen kendin için tuzak hazırlıyorsun.

İpekböceği gibi kendi etrafını örme; kendine kuyu kazarsan bari kararlıca kaz!

**Zayıfları sen yardımcısız, kimsesiz sanma;
Kuran'dan "İza câe nasrullah"ı oku**

Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde, insanları bölük, bölük Allah'ın dinine girerlerken gördüğünde, artık Rabbini hamd ile tesbih et ve bağışlamasını dile! Muhakkak ki, O, çok bağışlayandır! (Nasr 1-3)

Sen filsen, düşmanın senden ürkmüşse sana ceza olarak işte ebabil kuşu gelip çattı.

Rabbin fil sahiplerine neler etti, görmedin mi? Onların kötü planlarını boşa çıkarmadı mı? Onların üstüne ebabil kuşları gönderdi. O kuşlar, onların üzerlerine pişkin tuğladan yapılmış taşlar atıyordu. Böylece Allah onları yenilip çiğnenmiş ekine çevirdi. (1-5)

1315. Yerde bir zayıf aman dilerse, gökyüzü askerleri birbirlerine karışırlar.

Sen birisini dişinle ısırıp da kan içinde bırakırsan diş ağrısına tutulunca ne yaparsın?

Aslan, kuyuda kendisini görünce hiddetinden o anda kendini düşmanından ayırt edemedi.

Kendi aksini kendi düşmanı sandı, hulâsa, kendisine kılıç çekti.

Ey adam! İnsanlarda gördüğün birçok zulümler, senin huyundur; sen, kendi huyunu onlarda görüyorsun.

1320. Senin varlığın, nifakın, zulmün, gafletin onlara aksetmiştir.

Sen o'sun, sen kendini yaralamaktasın. O anda lânet ipliğini kendine, kendin dokuyorsun!

Lanet ipliği: az önceki ipekböceği beytine atıfta bulunuyor.

İnsanlarda gördüğün yanlış şeyler, davranışlar, tutumlar, bunların hepsi de sendeki olan şeylerin bir aksidir, yanılsamasıdır. Çünkü meşhur bir hadisi şerif vardır: “El mümin mirat-ül mümin”; yani “Mümin, müminin aynasıdır.” Niyazi Mısri'nin bir şiirinde hani şöyle der:

**“Halk içre bir ayineyim herkes bakar bir an görür.
Her ne görür, kendin görür ger yahşi ger yaman görür.”**

Bu yüzden insanlarda gördüğümüz haller, kendi halimizin bir aksi olduğu için açtığımız yaraları aslında kendi içimizde açıyor ve nefsimizi yani kendimizi lanete siper kılıyoruz.

Bu beyti kendi kusurlarımızla ilgilenmek yerine başkalarının kusurlarıyla ilgilenmemizin yanlışlığı olarak da algılayabiliriz. Çünkü anlattığım hikayeyi hatırlayın. Bir kadın, her gün pencereden komşusunun evine bakıp “bu kadın, ne kadar pasaklı! Penceresinin camlarını hiç mi silmez bir kadın” diyordu ama aslında camları kirli olan, kendisiydi.

İncil’de Matta’nın 7. bölümünde İsa ne diyordu:

“Başkasını yargılamayın ki, siz de yargılanmayasınız. Çünkü nasıl yargılasanız öyle yargılanacaksınız. Hangi ölçekle vererseniz, aynı ölçekle alacaksınız. Sen neden kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de kendi gözündeki merteği fark etmezsin? Kendi gözünde mertek varken kardeşine nasıl, ‘İzin ver, gözündeki çöpü çıkarayım’ dersin? Seni ikiyüzlü! Önce kendi gözündeki merteği çıkar, o zaman kardeşinin gözündeki çöpü çıkarmak için daha iyi görürsün.” (Matta bab:7 ve 1-5. ayetler)

**O kötülüğü sen kendinde açıkça görmüyorsun.
Görsen kendine kendin, candan düşman
olurdun.**

**Ey ahmak! Kendine saldıran o aslan gibi sen de
kendine saldırıyorsun.**

**1325. Ahlâkının künhüne erişir, hakikatini
anlarsan o adam olmamazlığın senden
olduğunu bilirsin.**

**Aslan; başka bir aslan gibi görünen şeklin,
kendi aksinden ibaret olduğu kuyu dibinde
zâhir oldu.**

**Bir zayıfın dişini söken, o ters gören aslanın
işini işlemektedir.**

**Ey başkasının yüzünde kötü bir ben gören!
Gördüğün kendi beninin aksidir, ondan nefret
etme!**

**“Müminler birbirinin aynasıdır.” Bu haberi
Peygamber’den rivayet etmediler mi?**

**Gözünün önüne gök renkli bir cam koymuşsun,
o sebepten âlem sana gök görünüyor.**

**1330. Kör değilsen bu körlüğü kendinden bil.
Kendine kötü de, başkasına deme!**

Eğer mümin, Allah nuruyla bakmamış olaydı; gayb, mümine bütün çıplaklığıyla nasıl görünürdü?

Yani kâmil bir mümin, Allah'ın nuruyla baktığı için baktığı şeyleri iyi görür. Hadis-i şerifte ne diyordu:

“Müminin, ferasetinden yani kavrayışından sakının. Çünkü o, Allah'ın nuruyla bakar.”

Evvelki beyitlerde Mevlana ne diyordu: (sanırım 920. beyit falandı)

Mademki bizim gözümüzde birçok illet var; yürü, kendi görüşünü dostun görüşünde yok et!

Bizim görüşümüze bedel onun görüşü, ne güzel bir karşılıktır. Bütün maksatları onun görüşünde bulursun.

**Fakat sen Allah nuruyla değil, Allah ateşiyle
baktığından kötülükte kaldın, iyilikten gafil
oldun;**

**İyiliği kötülükten ayırt edemedin, kötülükten de
gafil oldun, iyilikten de.**

**Ey gama, kedere dalmış adam! Azar azar ateşe
nur serp ki ateşin nura dönsün.**

**Ya Rabbi, sen de o tertemiz suyu serp de
âlemin şu ateşi tamamıyla nur olsun.**

**1335. Denizin suyu hep ferman altındadır; ya
Rabbi su da senindir, ateş de!**

Sen istersen ateş, lâtif su olur; dilemezsen su bile ateş kesilir.

Bizim şu niyazımızı da yine sen ilham etmekteisin. Zulümden kurtulmamız, senin ihsanıdır.

Ne diyordu ayette:

Ve mâ teşâüne illâ en yeşâallâhu rabbul âlemîn. Yani “Alemlerin Rab’bi olan Allah dilemeyince siz dileyemezsiniz.” (Tekvir 29)

Sen bize bu isteği, biz istemeksizin verdin, hadsiz, hesapsız ihsanlarda bulundun.

Tavşanın, av hayvanlarına “aslan kuyuya düştü” diye müjde götürmesi

Tavşan kurtulduğunda sevinerek ovaya, av hayvanlarına koştu.

1340. Aslanın kuyuda öldüğünü görünce çayıra doğru döne oynaya gitmekteydi.

Ölümün pençesinden kurtulduğundan ayağı yerden kesilmiş, sevinmiş, el çırpmakta, dallar, yapraklar gibi yeşermiş neşelenmiş, oynamaktaydı.

Dallar, yapraklar, toprak hapsinden kurtulunca başlarını yükseltir, rüzgârın eşi, arkadaşı olurlar.

Yapraklar, daldaki tomurcukları yarıp çıkınca ağacın tâ üstüne çıkarlar.

Her meyve ve her yaprak, tomurcuğunun diliyle Allah'ın şükrünü terennüm eder;

1345. Bizim aslımızı, ihsan sahibi Allah yetiştirdi, nihayet ağaç kalınlaştı, doğrulup yükseldi de.

Su ve çamur içinde olan canlar da bataklıklardan, su ve çamurdan kurtulunca gönülleri sevinç dolu bir halde →

Allah aşkının havasında raksederler; ayın on dördü gibi noksansız ve tam bir hale gelirler.

Tenleri oynayıp durur, ya canları ne haledir? Sorma! Tamamıyla can olanlara gelince: onları hiç sorma (anlatmaya imkân yok!)

Tavşan, aslanı zindana soktu. Aslan için ne ayıp şey; bir tavşancıktan geri kaldı!

1350. Böyle bir ayıba sahip olduğu halde şaşılacak şey şurasıdır ki bir de kendisine Fahreddin lâkabını takmalarını ister!

Ey kişi! Sen, bu dünya kuyusunun dibinde mahpus kalan bir aslansın. Tavşan gibi olan nefsin, seni nasıl kahretti?

Senin tavşan nefsin sahrada yiyip içmekte, zevk ve sefa etmekte. Sen ise şu dedikodu, bahis ve münakaşa kuyusunun dibindesin!

O aslan avcısı tavşan, av hayvanlarının bulunduğu yere koşup “birbirinizi muştulayın. Size müjdecı geldi.

Müjde, ey zevk u sefaya dalmış olanlar! Müjde ki o cehennem köpeği, geldiği cehenneme gitti.

1355. Müjde! Allah o can düşmanının dişlerini söktü!

Pençesiyle nice başlar ezen düşmanı, ölüm süpürgesi çer-çöp gibi süpürdü, gitti” dedi.

Av hayvanlarının tavşanın etrafına toplanıp onu övmeleri

O zaman, bütün hayvanlar, sevinçli bir halde gülüp oynayarak, onun yüzünü öptüler,

Etrafına halka oldular. O, çırağ gibi ortalarındaıdı. Bütün sahradakiler, ona secde ettiler.

“Sen gökten inen bir melek misin, yoksa peri misin? Hayır, ne meleksin, ne peri! Sen ,erkek aslanların Azrâilisin

1360. Ne olursan ol; canımız sana kurban olsun! Ona galip geldin, elin, kolun sağ olsun!

Allah bu suyu, senin arkından akıttı; eline, koluna aferin!

Bir daha söyle! Onu hile ile nasıl inandırdın; o zalimi, düzenle nasıl kahrettin?

Bir daha söyle ki hikâyen dertlere derman, canlara merhem olsun!

Bir daha söyle ki o sitemkârın zulmünden canlarımızda yüz binlerce yaralar var” dediler.

1365. Tavşan dedi ki: “Ey ulular! Allah yardım etti, yoksa dünyada bir tavşan kim oluyor ki?

Koluma kuvvet, kalbime kudret verdi; cenneti, huriyi kucağıma attı.

Üstünlükler, Hak’tan gelir, hallerin değişmesi de ondandır.

**Tavşanın av hayvanlarına “buna sevinmeyin”
diye nasihat etmesi**

1375. Cehennem, bu nefistir; cehennem, bir ejderhadır ki harareti denizlerle eksilmez.

Bu beyitte Mevlana, dünkü okumamızda doymamazlık konusunda nefsi cehenneme benzetiyor demiştik.

O cehennem ki ejderha gibi bulduğunu yutar, yuttuğuyla da dolmaz ve doyamaz. Okyanusların sularının tümü onun içine dökülse, ateşi sönmez. Nefis de böyledir. Dediği yapıldıkça ve istediği verildikçe, hevesi geçmek şöyle dursun, şımarır. Şımarıkça hevesi ve arzusu daha da artar.

İmam Busayri, Kaside-i Bürde'sinde de hani şöyle diyordu:

“Nefs, süt emen çocuk gibidir. Zamanı gelince süttten kesilirse vazgeçer. İhmal edilecek olursa büyür, koca adam olur da yine anasının memesini emmek ister.”

Yedidenizi içer de yine kocakarıya benzeyen nefsin harareti ve coşkunluğu azalmaz.

Taşlar, taş yürekli kâfirler; ağlayıp inleyerek mahcup bir halde cehenneme girerler.

Hak'tan ona şu nida gelmedikçe bu kadar azaba da kanaat etmez:

**“Doydun mu” denir. O, kurt ve sırtlan gibi
“Hayır, doymadım” der. İşte sana ateş, işte
sana hararet!**

1380.Bütün bir âlemi, bir lokma edip yutar da yine midesi “Daha fazla yok mu” diye bağırır.

Yevme nekûlu li cehenneme helimtele'ti. (O gün cehenneme; Doldun mu? Deriz.)
ve tekûlu (ve o der ki:) hel min mezîdin. (DAHA FAZLA YOK MU!) (Kaf 30)

Nihayet Hak, onun üstüne Lâmekân âleminden ayağını koyar da işte o vakit derhal sakinleşir.

Hadis-i şerifte ise -ki Buhari ve Müslim, Enes bin Malik'ten rivayet ediyor- "Kıyamette cehennem, daha var mı demekten hali kalmaz. Ta ki Cebbar ona kademini vazeder. O vakit cehennemi Yarabbi izin ve celalin için elverir der ve ateşleri birbiri üstüne çekilir" buyrulmuştur.

Bizim nefsimiz de cehennemin bir parçasıdır. Onun için cüzüler daima küllün tabiatındadır.

Cüzülerin yani parçanın küll'den, yani bütünden özellikler, sıfatlar taşıdığını önceki beyitlerde okumuştuk. Mesela ne diyordu:

763. Cüzülerin yüzü, külle doğrudur. Bülbüllerin aşkı güledir.

875. Zaten zümre, ateşten doğmuştu. Cüzüler kül tarafına yol alır, o tarafa giderler.

889. Yakînen her cinsin zevki kendi cinsiyledir. Bak; cüz"ün zevki kendi küllünden olur."

Örneğin bir kova su, milyonlarca damladan oluşur değil mi? Ve her damlasını ayrı ayrı da kontrol etseniz H₂O, yani iki hidrojen bir hidrojenden oluşur. 3 hidrojen 5 oksijenden oluşan bir damla göremezsiniz. Zaten o zaman su değil başka bi bileşim olur. Bunun gibi, insanın bedeni topraktan yaratıldığı gibi ona bir de ateşten yaratılmış olan nefis eklenmiştir. Nasıl ki bir damla su, suyun ya da denizin parçası, bir kıvılcım, denizin parçası, bizim benliğimiz de ateşten yaratıldığı için ateşin, külli olarak baktığımızda ise cehennemin bir parçasıdır. Cehennem, madem doymuyor, daha yakacak, azap edecek insan yok mu diyor, nefis de onunla aynı doymazlığa, açgözlülüğe sahiptir. Dünyaya sultan olsa, yetmez, başka dünyaların da sultanı olayım der. Hani o da yetmez, kendini Firavun ve Nemrut gibi artık TANRI görmeye başlar.

Nefsi öldürecek ayak da ancak Hak'kın ayağıdır. Zaten nefsin yayını Hak'tan gayrı kim çekebilir?

"Bir zaman, evliya-yı azîmeden, nefs-i emmâresinden kurtulanlardan birkaç zattan, şiddetli mücahede-i nefsiyeler ve nefs-i emmâreden şekvâlarını gördüm. Çok hayret ediyordum. Hayli zaman sonra, nefs-i emmârenin kendi desaisinden başka, daha şiddetli ve daha ziyade söz dinlemez ve daha ziyade ahlâk-ı seyyieyi idame eden ve heves ve damar ve âsab, tabiat ve hissiyat halitasından (karışımından) çıkan ve nefs-i emmârenin son tahassungâhı bulunan ve nefs-i emmâreyi tezkiyeden sonra onun eski vazife-i seyyiesini gören ve mücahede-yi âhir ömre kadar devam ettiren bir mânevî nefs-i emmâreyi

gördüm. Ve anladım ki, o mübarek zatlar, hakikî nefs-i emmâreden değil, belki mecazî bir nefs-i emmâreden şekvâ etmişler. Sonra gördüm ki, İmam-ı Rabbanî dahi bu mecazî nefs-i emmâreden haber veriyor."

"Bu ikinci nefs-i emmârede şuursuz kör hissiyat bulunduğu için, akıl ve kalbin sözlerini anlamıyor ve dinlemiyor ki onlarla ıslah olsun ve kusurunu anlasın. Yalnız tokatlar ve elemelerle nefret edip, veya tam bir fedailiğe her hissini maksadına feda etsin."

"Bu acip asırda dehşetli bir aşılama ve şırıngayla hem hakikî, hem mecazî iki nefs-i emmâre ittifak edip öyle seyyiata, öyle günahlara severek giriyor. Kâinatı hiddete getiriyor." (bk. Nursi, Mektubat, Yirmi Altıncı Mektup; Kastamonu Lâhikası, Mektup No: 150)

Yaya ancak doğru ok koyarlar. Bu yayın ters ve eğri okları da vardır.

Değil mi? Yaya eğri ok koyarsan, 2-3 metre gider ve yere düşer. Hava akımına karşı koyamaz. O zaman nefis, bir yay; nefsin heva ve arzusu ise ters oklardır. Eğri oldukları için de hiçbir zaman hedefe isabet etmez. Seni tanrının rahmetine değil sadece ateşe ulaştırır.

1385. Ok gibi doğru ol da yaydan kurtul! Çünkü her doğru okun, yaydan fırlayacağına şüphe yok.

O zaman bu nefis okunun hedefe ulaşması için ne yapmamız lazım? Yaya doğru oklar yerleştirmek lazım değil mi? Yani ayette belirttiği gibi dosdoğru olmamız lazım. Ne diyordu ayette: **Festekim kemâ umirte!** (Hud 112) Yani emrolunduğun gibi dosdoğru ol! O zaman yaydan çıkan oku arzu ve heveslerimiz değil Allah atar ve Allah atınca da ok, hedefini bulur, nefsi emare olan yay, o rahmetle, dosdoğru oklar kullanıldığı için nefsi mutmainne hükmüne geçer.

Peygamber efendimiz, ne demişti Hz. Ali'ye: "Ya Ali! Allah'ım, beni hidayete çıkar ve beni doğrult, diye dua et. Doğrulukla da ok doğruluğunu hatırla"

Dış savaşıdan kurtulunca iç savaşına yüz tuttum.

Biz şimdi küçük muharebeden döndük; Peygamber'le beraber büyük muharebedeyiz.

Peygamber efendimiz, Tebük seferi'nden sonra savaşı katılan ve yorgun olan sahabelere dedi ki: **“Reca’na min-el-cihad-il-asgari il’-el-cihad-il ekber**; yani küçük cihaddan büyük cihada döndük.” Sahabeler sordu: “Ya Resulullah, büyük savaş nedir?” dediler. Peygamber efendimiz, onlara dedi ki: NEFİS İLE CİHAT!

Peygamber efendimizin en çok ettiği dualardan biri şöyledir:

Allahümme lâ tekilini ila nefsi tarfet-e aynin!

Yani; Allah’ım! Göz açıp kapayıncaya kadar (yani bir an bile) beni nefsimle baş başa bırakma!

Nefis; şehvetin, öfkenin ve tüm olumsuz duyguların kaynağıdır. O, şehvanî heveslere yöneldiği zaman "Emmare bis-sû" ya da NEFSİ EMMARE adını alır. Onun hevası, yani istek ve arzuları şer'in ani kötülüğün muhtevası içinde kontrol altına alınacak ve ilahi bir cezbe ile salih amellere sevk edilecek olursa "Nefs-i mutmainne" haline gelir.

Yani nefis, öldürülmez; ama derecesi yükselebilir.

Allah’tan denizleri yaran bir kuvvet isterim ki bu Kaf dağını iğne ile yerinden koparıp atayım.

Yani nefisle, adına nefis dedikleri bizim mahfımızı isteyen bu düşmanla savaşabilmek için....

Şunu bil ki safları bozup dağıtan aslanla savaşmak kolaydır, asıl aslan, nefsinin mağlup edendir.

Bunun hakkında sen bir hikâye dinle de sözünden hisse al:

Rum Kayseri elçisinin, Emîrül mü'minin (yani müminlerin emiri, yöneticisi) Ömer'e – Allah ondan razı olsun – gelip Ömer'in kerametini görmesi

1390. Rum Kayserin'den, Medine'de Ömer'e uzak çölleri aşarak bir elçi geldi.

Medine halkına “Halifenin köşkü nerededir ki atımı, eşyamı oraya çekeyim” dedi.

Halk, dedi ki: “Onun köşkü yok; Ömer'in köşkü, ancak aydın canıdır.

Gerçi emir diye adı sanı duyulmuşsa da onun, yoksullar gibi ancak bir kulübeciği var.

Kardeş, onun köşkünü nasıl görebilirsin? Gönül gözünde kıl bitmiş!

1395. Gönül gözünü kıldan ve hastalıktan arıt, sonra köşkünü görmeyi gözet.

Kimin canı, heveslerden arınmışsa; derhal tertemiz Allah tapusunu, Allah dergâhını görür.

Muhammed, bu ateşten, bu dumandan temizlendiğinden nereye yüz çevirse orada Allah cemalini gördü.

Seni kötülüğe sevk eden vesveselere yoldaş oldukça “Semme vechullah”ı nasıl bilebilirsin?

Semme vechullah; Kuran'daki Bakara suresinin 115. ayetine atıftır: **Ve lillâhil meşriku vel magribu fe eynemâ tuvellû fe semme vechullâh!** Yani, “Doğu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır.”

Tasavvufta insan için 5 kible vardır: Mihrâb, beden kiblesidir. Beytullah, kalbin kiblesidir. Kitâbullah, aklın kiblesidir. Resûlullah, rûhun kiblesidir. Vechullah, sırrın kiblesidir.

Bedeni mihrâba döndürmek kolaydır. Asıl mesele; kalbi Beytullah'a, akli Kitâbullah'a, rûhu Resûlullah'a, sırrı Vechullah'a müteveccih kılabilmehtir.

Kimin kalbinde kapı açılırsa gönül göğünde yüzlerce güneş görür.

1400. Yıldızların içinde ay nasıl görünürse başkaları arasında Allah da öyle görünür.

Fakat iki parmağını iki gözünün üstüne koy: bir şey görebilir misin? İnsaf et!

Sen görmesen de dünya yok değildir. Kusur, ancak som, nefsin parmağında.

Kendine gel! Gözünden parmağını kaldır da ne istiyorsan gör.

Nûh'un ümmeti, Nûh'a "Nerede sevap?" dediler. Nûh "duymamak, görmemek için elbisenize büründüğünüz cihette.

1405. Elbiselerinize bürünüp yüzünüzü, başınızı sardınız; ondan dolayı gözünüz olduğu halde görmediniz" dedi.

İnsan gözden ibarettir. Geri kalanı bir deridir. Göz de, dostu gören göze derler.

**İnsan, dostu görmeyince kör olsun, daha iyi.
Böyle adam, Süleyman bile olsa, karınca ondan
yeğdir.**

**Bu yepyeni sözler, Rum elçisini semaa getirdi,
Ömer'i görmek iştiyakı arttı.**

**Gözünü o padişahı aramaya dikti, eşyasını da
kaybetti, atını da.**

**1410. O iş erinin ardına düşmüş, her tarafa
koşmakta, delicesine onu aramaktaydı.**

**“Dünyada böyle adam da olur mu ki cihandan
can gibi gizlenmiş” diyordu.**

**Candan kul olmak için onu aradı. Şüphesiz,
arayan bulur.**

**Bir bedevi karısı, onun yabancı olduğunu
gördü; Ömer'i aradığını anlayıp “İşte (dedi)
şuracıkta, şu hurma ağacının altında;**

**Elçinin Emîrül mü'minin Ömer'i – Allah ondan
razı olsun – bir ağaç altında uyur bulması**

**Hurma ağacının dibinde, halktan ayrılmış,
yapayalnız, gölgelikte uyuyan Allah gölgesini
gör” dedi.**

**1415. Elçi, oraya gelip uzakta durdu. Ömer’i
görünce titremeye başladı.**

**O uyuyandan elçiye bir heybet, gönlüne hoş bir
hal geldi.**

**Muhabbet ve heybet, birbirinin zıttı iken
gönlünde bu iki zıttın birleştiğini gördü.**

**Kendi kendine “Ben nice Padişahlar gördüm;
büyük sultanların makbulü oldum.**

**Onlardan korkmaz, ürkmezdim. Bu adamın
heybeti aklımı başımdan aldı.**

**1420. Aslanlar, kaplanlar bulunan ormanlara
daldım, yüzümün rengi bile kaçmadı.**

**Birçok savaşlarda bulundum; savaş başlayınca
Bir hayli ağır yaralar aldım, düşmanları ağır bir
surette yaraladım. Bütün bu ahvalde kalbim,
diğerlerinden daha kuvvetli idi.**

**Bu adam silâhsız, kuru yerde yatıyor; benim
yedi âzam tir tir titremekte; bu ne?**

Bu heybet Hak'tan halktan değil; bu heybet, şu abalı adamdan gelmiyor" dedi.

1425. Bir kişi Hak'tan korkup takva yolunu tuttu mu: cin olsun, insan olsun, onu kim gorse korkar.

Bediuzzaman diyor ya: Korkuyorsan, korkma! Allah'tan hakkıyla korkan, O'ndan başka hiçbir şeyden korkmaz! Aksine; içinde Allah korkusu olana Allah, katından bir nimet olarak bir azamet ve heybet verir. Onu görenler kendisinden korkar.

Allah'tan korkmayan ise, Allah'tan başka her şeyden korkar. Çünkü mü'min gibi onun dayanağı yoktur. Herkesi ve her şeyi kendisi için bir tehlike olarak görür. Çünkü mümin gibi onun bel bağladığı, sığındığı, kendisini koruyacağından emin olduğu bir rabbi yoktur.

Bu düşünce içinde hürmetle ellerini bağladı. Bir müddet sonra Ömer, uykudan uyandı.

Ömer'in uykudan uyanması ve Kayser elçisinin ona selâm vermesi

Elçi, Ömer'i tâzim etti, ona selâm verdi. Peygamber, "önce selâm sonra söz" demiştir.

Nyedi o hadis: Kalbes-selam, bağdel kelam. Yani önce selam, sonra söz.

Ömer, selâmını alıp onu yanına çağırdı, onu teskin etti, karşısına oturdu.

Korkanı, emin ederler, gönlünü yatıştırırlar.

1430. "Korkmayın" sözü, korkanlara sunulan hazır yemektir. Ve bu yemek tam onlara lâyıktır.

Korkusu olmayana nasıl "korkma" dersin? Niye ona ders veriyorsun? O, derse muhtaç değil ki!

Ömer, o yüreği oynayan kimseyi sevindirdi, yıkılmış gönlünü yaptı.

Ondan sonra en güzel bir yoldaş olan Allah'ın tertemiz sıfatlarına dair ince bahislere daldı;

Elçiye, makam nedir? Hâl neye derler? Anlasın, bilsin diye Allah'ın Abdallara gönderdiği lûtf ve ihsanları nakletti.

Abdal: eskiden oradan oraya dolaşarak tarikatını yaymaya çalışan dervişlere verilen ad

1435. Hâl, güzel bir gelinin cilvesidir; makam ise o gelinle halvet olup vuslatına erişmektir.

Gelinin cilvesini padişah da görür, başkaları da. Fakat onunla vuslat, ancak aziz padişaha mahsustur.

Gelin, havassa da cilve eder, avama da. Ama onunla halvete giren ancak padişaktır.

Sûfîler içinde hâl ehli çoktur, fakat aralarında makam sahibi nadirdir.

Ömer, elçiye can menzillerini söyledi, ruh seferlerini anlattı.

1440. Zamandan dışarı olan, zamana sığmayan bir zamandan, azamete mensup kudsiyet makamından →

Ruh si-murgunun, bu âleme gelmeden önceki geniş uçuşlarından bahsetti.

Ruhun, o âlemde bir uçuşu, ufukları asıyordu; istiyak çekenlerin ümitlerinden de ileri gidiyordu, hırslarından da!

Ömer, o yabancı çehreli zatı tam dost buldu, canının Allah sırlarını dilediğini anladı.

Seyh, kâmildi, talibin de tam bir isteği vardı. Yolcu çevikti, at da kapıdaydı.

1445. O mürşid, onun irşad edilmeye kabiliyeti olduğunu gördü; tertemiz tohumu, temiz yere ekti.

Rum Kayseri elçisinin Emîrül mü'minin Ömer'den suali

Elçi, “Ya Emirül mü”minin! Can, yücelerden yere nasıl indi?

Hiçbir şeyle mukayyet olmayan can kuşu, nasıl kafese girdi?” diye sordu. Ömer dedi ki: “Hak, ona afsunlar okudu, hikâyeler söyledi.

Allah; gözü kulağı olmayan yokluklara afsun okuyunca onlar, coşmaya başlarlar; varlık âlemine konarlar.

Yok olanlar, onun afsuniyle varlık diyarına takla atarak ve derhal gelirler.

1450. Sonra var olana yine bir afsun okuyunca onu yokluğa derhal ve iki çifte atla sürer.

Gülün kulağına bir şey söyledi, güldürdü. Taşın kulağına bir şey söyledi, akik ve maden haline getirdi.

Cisme bir âyet okudu, can oldu. Güneş’e bir şey söyledi, parladı.

Sonra yine güneşin kulağına korkunç bir şey üfler, yüzüne yüzlerce perde iner.

O kelâm sahibi Allah, bulutun kulağına bir şey okur; gözünden misk gibi yaslar akıtır.

1455. Toprağın kulağına ne söyledi ki murakabeye vardı, dalgın bir halde kaldı!

Tereddüt içinde kalan, hayretlere düşen kişinin kulağına da Hak, bir muamma söylemiştir.

Bu suretle onu iki şüphe arasında hapseder. “Ey yardımı istenen Allah! Sunu mu yapayım, bunu mu?” der.

İki şıktan birini üstün tutar, üstün tuttuğunu yaparsa o da yine Hak’tandır.

Can aklının tereddüt içinde bocalamasını istemezsen o pamuğu can kulağına tıkma,

1460. Ki Allah’ın o muammalarını anlayasın, gizlice ve açıkça söylenen sözleri idrak edesin.

Böyle yaparsan can kulağı vahiy yeri olur. Vahiy nedir? Zâhiri duygudan gizli söz.

Can kulağı ile can gözü, zâhirî duyguya yabancıdır; o duygu, bu duygudan bambaşkadır. Akıl ve duygu kulağı, bu hususta müflistir.

Cebir meselesi, aşkımı ihtiyarsız bir hale getirdi, sabrımı elden aldı. Âşık olmayansa cebri hapsetti, onu inkâr yahut takyid eyledi.

Takyid: sınırlama

Halbuki bu, Hak'la beraberlik ve birliktir, cebir değil... Bu, ayın tecellisidir bulut değil.

**1465. Cebir bile olsa, herkesin bildiği cebir;
yalnız kendi menfaatini gözeten Nefsi
Emmare'nin cebri değildir.**

**Ey oğul! Allah, kimlerin gönöl gözünü açtıysa
bu cebri onlar anlar.**

**Gayb ve istikbal, onlara apaçık görünmektedir.
Maziye anış, onlarca değersiz bir seydir.**

**Onların ihtiyarı da başka türlüdür, cebri de.
Yağmur damlaları, sedeflerin içinde inci olur.**

**Sedekten dışarıda küçük, büyük damlalar var,
sedefin içinde ise küçük, büyük inciler.**

**1470. Onlarda misk ahusunun göbeğindeki
kabiliyet vardır. Dışarıdaki kan damlaları,
bunların içlerinde misktir.**

**Sen, dışarıdaki kan, göbeğin içinde nasıl misk
olur? Deme!**

**Bu bakır, dışarıda âdi ve bayağı bir şeyken
iksîrin içinde nasıl altın olmuş da deme!**

**İhtiyar ve cebir, sende bir hayalden ibarettir.
Onlardaysa Allah azametinin nuru haline
gelmiştir.**

**Ekmek, sofrada durduğu müddetçe cansızdır.
Fakat insan vücudunda neşeli ruh kesilir.**

**1475. Sofranın ortasında duran o ekmeğin can
olması imkânsızdır. Fakat can, sel sebil suyu ile
o olmayacak şeyi yapar, ekmeği ruh haline
getirir.**

**Ey doğru okuyup doğru anlayan! Bu can
kuvvetidir; bir düşün, o canlar canının kuvveti
ne olabilir?**

**İnsanın bir tek kolu, candan gelen kuvvetle
dağı, denizle, madenlerle yarıp delmekte.**

**Dag yaran (Ferhâd) ın candan gelen kuvveti taş
delmek, canlar canının kuvveti de kameri ikiye
bölmeektir.**

**Gönül, Allah sırları dağarcığını açarsa can, arsa
doğru süratle kosar gider.**

**Âdem Aleyhisselâm'ın “Rabbenâ zalemnâ” diye
hatayı kendisine isnat etmesi, İblîs'in “ Bimâ
agveyteni” (beni azdırman suretiyle) diyerek
suçu Allah“ya yüklemesi**

1480. Hak'kın yaptıklarını da gör, bizim yaptıklarımızı da. Her ikisini de gör ve bizim yaptığımız işler olduğunu bil, zaten bu meydanda.

Ortada halkın yaptığı işler yoksa, her şeyi Hak yapıyorsa, su halde kimseye “bunu niye böyle yaptın” deme!

Allah'ın yaratması, bizim yaptığımız işleri meydana getirmektedir. Bizim işlerimiz, Allah işinin eserleridir.

Söz söyleyen kimse, ya harfleri görür yahut mânayı. Bir anda her ikisini birden nasıl görebilir?

İnsan, konuşurken mânayı düşünür, onu kastederse harflerden gafildir. Hiçbir göz, bir anda hem önünü, hem ardını göremez.

1485. Sunu iyice bil! Önünü gördüğün zaman ardını nasıl görebilirsin?

Madem ki can, harfi ve mânayı bir anda ihata edemez, nasıl olur da hem işi yapar, hem o iş yapma kudretini yaratır?

Ey oğul! Allah, her şeye muhittir. Bir işi yapması, o anda diğer bir işi yapmasına mâni olamaz.

Şeytan, “Bina agveytenî” (beni sen azdırdın, beni yoldan sen çıkardın) dedi; o alçak ifrit, kendi fiilini gizledi.

Kâle fe bimâ agveytenî le ak'udenne lehum sırâtekel mustekîm. İblis dedi ki; Öyle ise azmama (isyanıma) karşılık, and içerim ki, ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım. (Araf 16)

Âdem ise “Zalemna enfüsena” (kendi nefsimize zulmettik, başımıza n egeldiyse kendi yaptıklarımız, kendi tercihlerimi zyüzünden geldi) dedi; bizim gibi Hak’kın fiilinden gafil değildi;

1490. Günah ettiği halde edebe riayet ederek Allah’a isnat etmedi. Allah’ın halk ettiğini gizledi. O suçu kendine atfettiğinden ihsana nail oldu.

Âdem, tövbe ettikten sonra Allah, “Ey Âdem! O suçu, o mihnetleri, sen de ben yaratmadım mı?”

O benim takdirim, benim kazam değil miydi; özür getirirken niye onu gizledin?” dedi.

Adem “Korktum, edebi terk etmedim” deyince Allah, “İşte ben de onun için seni kayırdım” dedi.

Hürmet eden, hürmet görür. Şeker getiren badem şekerlemesi yer.

1495. Temiz şeyler, temizler içindir; sevgiliyi hös tut hoşluk gör; incit, incin!

Ey gönül! Cebirle ihtiyarı birbirinden ayırt etmek için bir misal getir ki ikisini de anlayasın:

Titreme illetinden dolayı titreyen bir el, bir de senin titrettiğin el...

Her iki hareketi de bil ki Allah yaratmıştır; fakat bu hareketi onunla mukayeseye imkân yoktur.

İhtiyarınla el oynatmadan pişman olabilirsiniz; fakat titreme illetine müptelâ bir adamın pişman olduğunu ne vakit gördün?

1500. Anlayışı kıt birisi de şu cebir ve ihtiyar meselesine yol bulsun, bu işi anlasın diye söylediğimiz bu söz, aklî bir söz, aklî bir bahistir. Fakat zaten bu hilekâr akıl, akıl değildir ki.

Aklî bahis, inci ve mercan bile olsa can bahsi, başka bir bahistir.

Can bahsi başka bir makamdır, can şarabının başka bir kıvamı vardır.

Akıl bahisleri hüküm sürdüğü sırada Ömer'le Ebülhakem sırdaştı.

Fakat Ömer, akıl âleminden can âlemine gelince can bahsinde Ebülhakem, Ebucehil oldu.

1445. O mürşid, onun irşad edilmeye kabiliyeti olduğunu gördü; tertemiz tohumu, temiz yere ekti.

**Rum Kayseri elçisinin Emîrül mü'minin
Ömer'den suali**

Elçi, “Ya Emirül mü'minin! Can, yücelerden yere nasıl indi?

Hiçbir şeyle mukayyet olmayan can kuşu, nasıl kafese girdi?” diye sordu. Ömer dedi ki: “Hak, ona afsunlar okudu, hikâyeler söyledi.

Yani afsunlar okudu, kelime söyledi derken bir emir verdi: KÜN dedi yani OL! Yani Tanrının bir şeyi var etmesi, ruha insan bedenini giydirmesi için sadece o afsun, o konuşma, o SÖZ, o bir tek kelime yetiyor: KÜN! Yani OL! Tevrat bile bu kelimeyle başlıyor değil mi? VE TANRI IŞIK OLSUN dedi. Yani Tanrı'nın bir şeyi yoktan var etmesi, can kuşuna kafes, yani insan bedeni giydirmesi için sadece DİLEMESİ, BÖYLE OLSUN demesi yetiyor!

Allah; gözü kulağı olmayan yokluklara afsun okuyunca onlar, coşmaya başlarlar; varlık âlemine konarlar.

Yok olanlar, onun afsuniyle varlık diyarına takla atarak ve derhal gelirler.

1450. Sonra var olana yine bir afsun okuyunca onu yokluğa derhal ve iki çifte atla sürer.

Tanrı'nın bir şeyi yoktan var etmesi için, bir afsun okuması, tek söz söylemesi yetiyordu değil mi? İşte yok olması için de sadece YOK OL demesi yetiyor. Allah, yarattığı şeyleri yok etmek için sadece YOK OL der. İki çifte atla sürer yani HIZLA,

SÜRATLE o yok olmasını dilediği şey, yok olur, hiç var olmamış gibi yok olur! KÜN FEYEKÜN dediğinde; yani sadece ol dediğinde oluverir; LEMYEKÜN yani YOK OL dediğinde ise yok oluverir. Bu kadar basittir. Yani iki çifte atın gittiği hızda, süratle, anın da anı bir saniyede, salisede!

Gülün kulağına bir şey söyledi, güldürdü. Taşın kulağına bir şey söyledi, akik ve maden haline getirdi.

Cisme bir âyet okudu, can oldu. Güneş'e bir şey söyledi, parladı.

Sonra yine güneşin kulağına korkunç bir şey üfler, yüzüne yüzlerce perde iner.

Yani Güneş'e "tutul" dedi, Ay, Dünya ile Güneş arasına girdi ve Güneş, ışığını sakladı, yeryüzü karanlığa gömüldü.

O kelâm sahibi Allah, bulutun kulağına bir şey okur; gözünden misk gibi yaşlar akıtır.

1455. Toprağın kulağına ne söyledi ki murakabeye vardı, dalgın bir halde kaldı!

Murakabe, insanın kendi iç âlemine dalarak nefsi ile hesaplaşması demekmiş. Mesnevi tercümesinde merhum Şefik Can, murakabeyi şöyle açıklıyor:

Dervişin yol arkadaşları ile yahut yalnız olarak, diz çöküp gözlerini kapayarak Allah'tan başka gerçek varlık olmadığını düşünmesine ve kendini tamâmiyle Allah'a vermesine, gönlünde manen Allah'ı bulmasına "murakabe" denir.

Allah, bedene can verdiği, güneşi ışıktırdığı, güneşi ve ayı tek bir sözüyle tutulmaya uğrattığı, buluttan yine o sözle yağmur yağdırdığı gibi yere, yeryüzüne yani toprağa da bir söz söylemiştir. Ama toprağa verdiği sen şunu yap görevi, SESSİZ ki dalgınlıktan ben sessizliği anlıyorum ve diğer çevirilerde bu kelime, SESSİZ olarak da çevrilmiş; toprak da kendisine Allah'ın verdiği bu söz ya da emirle sessizce durur; buna karşılık ekinleri, filizleri büyütür; nebata; yani bitkilere, ağaçlara can kaynağı olur, onlara analık eder.

Bunun yanında bu sessizlik, onun murakabeye koyulmuş ya da çileye girmiş bir derviş gibi görünmesine neden olmuştur. Yani SESSİZCE Allah'ın varlığını, tanrının sanatını düşünmeye, kendi varlık sebebini tefekkür etmeye koyulmuştur.

Tereddüt içinde kalan, hayretlere düşen kişinin kulağına da Hak, bir muamma söylemiştir.

Allah, tüm varlıklara, yaratılanlara bir masiyet, bir özellik verdiği gibi insanı da SEÇİM HAKKI ile yaratmıştır. Bu koskoca kâinatta SEÇİM HAKKI olan tek varlık, İNSAN'dır. İnsan, bu seçim hakkıyla şunu da yapabilir bunu da. Suç da işleyebilir hayır da. İyilik de yapabilir kötülük de. Allah, işte bu seçim hakkı verdiği, istediğini yapabilirsin, istediğin eylemi yerine getirmekte serbestsin dediği insan, çoğu zaman İKİLEM yaşamaktadır.

Meleklerin ikilemi yoktur, onlar, Allah onları ne emrederse onu yerine getirirler. Hayvanların ikilemi yoktur, ışık verdiği güneşin, yağmur yağdır dediği bulutun, TUTUL emrini verdiği güneş ve ayın böyle bir ikilemleri yoktur: İKİLEM, sadece karar vermek zorunda kalan, yani verdiği kararlarda yaptığı seçimlerde CÜZİ BİR SEÇİM HAKKI bulunan İNSAN için geçerlidir

**Bu suretle onu iki şüphe arasında hapseder.
(ve o insan) “Ey yardımı istenen Allah! Şunu mu yapayım, bunu mu?” der.**

İki şıktan birini üstün tutar, üstün tuttuğunu yaparsa o da yine Hak'tandır.

Can aklının tereddüt içinde bocalamasını istemezsen o pamuğu can kulağına tıkma,

1460. Ki Allah'ın o muammalarını anlayasın, gizlice ve açıkça söylenen sözleri idrak edesin.

**Böyle yaparsan can kulağı vahiy yeri olur.
Vahiy nedir? Zâhiri duygudan gizli söz.**

Can kulağı ile can gözü, zâhirî duyguya yabancıdır; o duygu, bu duygudan bambaşkadır. Akıl ve duygu kulağı, bu hususta müflistir.

Cebir meselesi, aşkımı ihtiyarsız bir hale getirdi, sabrımı elden aldı. Âşık olmayansa cebri hapsetti, onu inkâr yahut takyid eyledi.

Takyid: sınırlama

Halbuki bu, Hak'la beraberlik ve birliktir, cebir değil... Bu, ayın tecellisidir bulut değil.

1465. Cebir bile olsa, herkesin bildiği cebir; yalnız kendi menfaatini gözeten Nefsi Emmare'nin cebri değildir.

Ey oğul! Allah, kimlerin gönül gözünü açtıysa bu cebri onlar anlar.

Gayb ve istikbal, onlara apaçık görünmektedir. Maziyi anış, onlarca değersiz bir şeydir.

Onların ihtiyarı da başka türlüdür, cebri de. Yağmur damlaları, sedeflerin içinde inci olur.

Mutezile'nin kader anlayışıyla Allah dostlarının kader anlayışı arasında fark vardır. Mutezile, cüzi iradeyi yok sayarken Allah dostları, cüzi iradeyi hesaba katar; yani insanı rüzgardaki yaprak görmez.

**Sedekten dışarıda küçük, bk damlalar var,
sedefin içinde ise küçük, bk inciler.**

**1470. Onlarda misk ahusunun göbeğindeki
kabiliyet vardır. Dışarıdaki kan damlaları,
bunların içlerinde misktir.**

Yine şefik Can'ın tercümesinde miskin sufizm ve tasavvuftaki yeri hakkında şöyle bir
dipnot düşülmüş:

Misk kokusu, ilh aşkın feyzini, heyecanını manev ve rhn zevki temsil etmektedir.
Manev zevk duymadan, zoraki yapılan ibdetin gerçek bir ibdet olmadığı
bildirilmektedir.

**Sen, dışarıdaki kan, göbeğin içinde nasıl misk
olur? Deme!**

**Bu bakır, dışarıda di ve bayağı bir şeyken
iksrin içinde nasıl altın olmuş da deme!**

Simya = İngilizce Alşimi (alchemy).

**İhtiyar ve cebir, sende bir hayalden ibarettir.
Onlardaysa Allah azametinin nuru haline
gelmiştir.**

**Ekmek, sofrada durduğu müddetçe cansızdır.
Fakat insan vücudunda neşeli ruh kesilir.**

**1475. Sofranın ortasında duran o ekmeğin can
olması imkânsızdır. Fakat can, sel sebil suyu ile
o olmayacak şeyi yapar, ekmeği ruh haline
getirir.**

Ey doğru okuyup doğru anlayan! Bu can kuvvetidir; bir düşün, o canlar canının kuvveti ne olabilir?

İnsanın bir tek kolu, candan gelen kuvvetle dağı, denizle, madenlerle yarıp delmekte.

Dag yaran (Ferhâd) ın candan gelen kuvveti taş delmek, canlar canının kuvveti de kameri ikiye bölmektir.

Gönül, Allah sırları dağarcığını açarsa can, arşa doğru süratle koşar gider.

Âdem Aleyhisselâm'ın “Rabbenâ zalemnâ” diye hatayı kendisine isnat etmesi, İblîs'in “ Bimâ agveyteni” (beni azdırman suretiyle) diyerek suçu Allah“ya yüklemesi

1480. Hak'kın yaptıklarını da gör, bizim yaptıklarımızı da. Her ikisini de gör ve bizim yaptığımız işler olduğunu bil, zaten bu meydanda.

Ortada halkın yaptığı işler yoksa, her şeyi Hak yapıyorsa, su halde kimseye “bunu niye böyle yaptın” deme!

Allah'ın yaratması, bizim yaptığımız işleri meydana getirmektedir. Bizim işlerimiz, Allah işinin eserleridir.

Söz söyleyen kimse, ya harfleri görür yahut mânayı. Bir anda her ikisini birden nasıl görebilir?

İnsan, konuşurken mânayı düşünür, onu kastederse harflerden gafildir. Hiçbir göz, bir anda hem önünü, hem ardını göremez.

1485. Sunu iyice bil! Önünü gördüğün zaman ardını nasıl görebilirsin?

Madem ki can, harfi ve mânayı bir anda ihata edemez, nasıl olur da hem işi yapar, hem o iş yapma kudretini yaratır?

Ey oğul! Allah, her şeye muhittir. Bir işi yapması, o anda diğer bir işi yapmasına mâni olamaz.

Şeytan, “Bina agveytenî” (beni sen azdırdın, beni yoldan sen çıkardın) dedi; o alçak ifrit, kendi fiilini gizledi.

Kâle fe bimâ agveytenî le ak'udenne lehum sırâtekul mustekîm. İblis dedi ki; Öyle ise azmama (isyanıma) karşılık, and içerim ki, ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım. (Araf 16)

Âdem ise “Zalemna enfüsena” (kendi nefsimize zulmettik, başımıza n egeldiyse kendi yaptıklarımız, kendi tercihlerimi zyüzünden geldi) dedi; bizim gibi Hak’kın fiilinden gafil değildi;

1490. Günah ettiği halde edebe riayet ederek Allah’a isnat etmedi. Allah’ın halk ettiğini gizledi. O suçu kendine atfettiğinden ihsana nail oldu.

Âdem, tövbe ettikten sonra Allah, “Ey Âdem! O suçu, o mihnetleri, sen de ben yaratmadım mı?”

O benim takdirim, benim kazam değil miydi; özür getirirken niye onu gizledin?” dedi.

Adem “Korktum, edebi terk etmedim” deyince Allah, “İşte ben de onun için seni kayırdım” dedi.

Hürmet eden, hürmet görür. Şeker getiren badem şekerlemesi yer.

1495. Temiz şeyler, temizler içindir; sevgiliyi hös tut hoşluk gör; incit, incin!

Ey gönöl! Cebirle ihtiyarı birbirinden ayırt etmek için bir misal getir ki ikisini de anlayasın:

Titreme illetinden dolayı titreyen bir el, bir de senin titrettiğin el...

Her iki hareketi de bil ki Allah yaratmıştır; fakat bu hareketi onunla mukayeseye imkân yoktur.

İhtiyarınla el oynatmadan pişman olabilirsin; fakat titreme illetine müptelâ bir adamın pişman olduğunu ne vakit gördün?

1500. Anlayışı kıt birisi de şu cebir ve ihtiyar meselesine yol bulsun, bu işi anlasın diye söylediğimiz bu söz, aklî bir söz, aklî bir bahistir. Fakat zaten bu hilekâr akıl, akıl değildir ki.

Aklî bahis, inci ve mercan bile olsa can bahsi, başka bir bahistir.

Can bahsi başka bir makamdır, can şarabının başka bir kıvamı vardır.

Akıl bahisleri hüküm sürdüğü sırada Ömer'le Ebülhakem sırdaştı.

Burada Ebülhakem, Amr bin Hişam'dır. Ömer ve Amr isimlerinin yazılışı birbirine çok benzer. Peygamber efendimiz, bir defasında "Allah'ım, İki Ömer'den birisine İslam nasip et!" diye dua etmiştir.

**Fakat Ömer, akıl âleminden can âlemine gelince
can bahsinde Ebülhakem, Ebucehil oldu.**

İşte o dua sonucunda Allah, Ömer bin Hattab'ı Hz. Ömer yapmış, Amr bin Hişam ise EBUCEHİL kalmıştır.

Âdem Aleyhisselâm'ın “Rabbenâ zalemnâ (enfüsena)” (Rabbimiz biz nefsimize zulmettik) diye hatayı kendisine isnat etmesi, İblîs'in “Bimâ agveyteni” (beni azdırman suretiyle) diyerek suçu Allah'a yüklemesi

Hikayeye geçmeden önce başlık hakkında biraz background vermek istiyorum. Hani biliyorsunuz İblis, yani Şeytan, Hz.Adem'e secde etmesi verilince bütün melekler secde etmiş, fakat İblis secde etmemişti.

O zaman Allah sormuştu: “mâ meneake ellâ tescude iz emertuke” yani “Sana emrettiğimde seni secde etmekten alıkoyan neydi?” diye sormuştu. Yine aynı ayet, yani Araf 12'de İblis şöyle cevap veriyordu: “ene hayrun minhu, halaktenî min nârin ve halaktehu min tîn”; yani ne anlamı neydi: “ene hayrun minhu”, “Ben ondan hayırlıyım!”. “halaktenî min nârin”; yani “Beni ateşten yarattın”. “ve halaktehu min tîn”; yani “ve onu ise topraktan”.

Ve böylece İblis, Allah'ın emrine karşı çıkıyor ve hatta bununla yetinmeyerek “bime ağveytenii”; yani “Ey tanrı, beni sen yoldan çıkardın” diyerek suçu Tanrı'ya atıyordu. Bir bakıma “cebriyye” gösteriyordu. Diyordu ki: Sen, bunun böyle olacağını biliyordun! Böyle olmasını sen takdir ettin, sonra da bana diyorsun ki neden böyle yaptın, neden Adem'e secde etmedin!

Geçen ki okumalarımızda hatırlayın, “cebriyye” hakkında konuşuyordu Mevlana. Allah'ın kalk gözünü açtıklarıyla koyu Cebriye anlayışına inananların, hani mesela Mutezile ekolünün Cebriye yani kadercilik anlayışı çok farklı diyordu Mevlana. Bu sathi kadercilik anlayışına ta aslan ile av hayvanlarının hikayesiyle bir giriş zaten yapmıştı...

Bu dersin ikinci bir konusu da yine kadercilik inancına bağlı olarak şeytanın cüzi iradeyi hiçe sayarak “Bima ağveytani”, yani “beni sen azdırdın, ezeli kaderinde benim azmamı sen taktir ettin.” diyerek Tanrı'yı suçlu çıkarırken Adem'in ise yaptığı hataya karşılık “Rabbena, zalemnâ”, yani “Rabbimiz, nefsimize zulmeden bizdik” demesiydi, yani İblis gibi kökten kaderci davranmamış, kendisine verilen cüzi iradeye karşılık yasak meyveden yemesinin suçunu bu cüzi iradenin yani kendisinin olarak görmüştü.

Şimdi bakalım hikaye, nasıl devam edecek, Mevlana, Adem'i nereye getirecek, İblis'i nereye getirecek ve biz okuyucuları bu hikayenin neresine koyacak. Devam edelim... Devam eldim...

1480. Hak'kın yaptıklarını da gör, bizim yaptıklarımızı da. Her ikisini de gör ve bizim

yaptığımız işler olduğunu bil, zaten bu meydana.

Yani diyor ki Mevlana, “Allah’ın yaptıklarını da gör, kendi yaptıklarını da. Külli İrade yani kendi Allah’ın iradesini de gör cüzi iradeyi de yani senin seçim hakkını da.”

Bu dünyaya Türk, Kürt, Ermeni ya da şunun bunların oğlu olarak gelmeyi sen seçmedin! Afrika’da, Amerika’da ya da Asya kıtasında doğmuş olmayı, dilinin Türkçe ya da İngilizce olmasını sen seçmedin! Tamam... Ama diyor kendi seçim hakkıyla yaptıkların da yok mu? İyilik yapmayı ya da kötülük yapmayı sen seçiyorsun. Mazlumlara zulmetmeyi ya da onlara merhamet göstermeyi sen seçiyorsun. Hırsızlık yapmayı ya da dürüstçe yaşamayı sen seçiyorsun.

Yani Allah’ın yaptıklarını da gör, senin yaptıklarını da. Külli iradeyi de gör cüzi iradeyi de. Ve ne diyor beyitte; HER İKİSİNİ de gör ve Allah’ın seni bir eyleme zorlamadığını, bütün tercihlerinden eylemlerinden senin mesul olduğunu gör. Yani İblis gibi “bime ağveyteni”, yani “EY TANRI, BU SUÇU BANA SEN İŞLETTİN” deme; Adem gibi “Rabbenâ zalemna” yani “EY TANRI, BU BENİM SUÇUM! BU SUÇU SEN İŞLEMEDİN KENDİ NEFSİM İŞLEDİ” de... Böyle de diyor!

Ortada halkın yaptığı işler yoksa, her şeyi Hak yapıyorsa, şu halde kimseye “bunu niye böyle yaptın” deme!

Yani Allah’ın tercih ettikleri yüzünden de insanları suçlama! Sen niye Laz ya da Türk olarak dünyaya geldin deme, sen niye şunun oğlusun bunun kızısın, bunun annesinin, dilin şu dili, rengin zenci ya da beyaz deme! Hani senin yaptıkların da var tanrı’nın yaptıkları da. İkisini birbirine karıştırma!

Allah’ın yaratması, bizim yaptığımız işleri meydana getirmektedir. Bizim işlerimiz, Allah işinin eserleridir.

Yani tanrı’nın yaptığı tek şey, O’nun yaratması, yine senin isteklerini, senin iradeni oluşturuyor. Sen bir eylemi tasarlıyorsun zihninde, karar veriyorsun ve tanrı o sahneyi, senin o eylemini yaratıyor. Dileyen, yapmak isteyen sen; o eylemi yaratan Tanrı.

Hani der ya tasavvufta: “Kul, iradesini sarf eder; Allah da rızasına tevafuku takdirinde o eylemi yaratır yani halk eder.” Mevlana da diyor, “halkın da Hak’kın da bir takdiri var. Halkın fiili irade etmek, hakkın fiili de o iradenin mazmununu yaratmaktır.” Mesela benim sigara içmek istemem bir irade, kollarımın masadan sigara paketini

alması ve bir tane alıp sonra masadan çakmağı almam ve sigaramı yakmam, Allah'ın yaratmasıdır. İlk fiil, kulun yani benim; ikincisi ise Allah'ın fiilidir.

Tekrar okuyalım beyti: Allah'ın yaratması, bizim yaptığımız işleri meydana getirmektedir. Bizim işlerimiz, Allah işinin eserleridir.

Söz söyleyen kimse, ya harfleri görür yahut mânayı. Bir anda her ikisini birden nasıl görebilir?

İnsan, konuşurken mânayı düşünür, onu kastederse harflerden gafildir. Hiçbir göz, bir anda hem önünü, hem ardını göremez.

1485. Şunu iyice bil! Önünü gördüğün zaman ardını nasıl görebilirsin?

Mademki can, harfi ve mânayı bir anda ihata edemez, nasıl olur da hem işi yapar, hem o iş yapma kudretini yaratır?

Ey oğul! Allah, her şeye muhittir. Bir işi yapması, o anda diğer bir işi yapmasına mâni olamaz.

Şeytan, “Bina agveytenî” (beni sen azdırdın, beni yoldan sen çıkardın) dedi; o alçak ifrit, kendi fiilini gizledi.

Kâle fe bimâ agveytenî le ak'udenne lehum sırâtekel mustekîm. İblis dedi ki; Öyle ise azmama (isyanıma) karşılık, and içerim ki, ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım. (Araf 16)

Âdem ise “Zalemna enfüsena” (kendi nefsimize zulmettik, başımıza ne geldiyse kendi yaptıklarımız, kendi tercihlerimiz yüzünden geldi) dedi; bizim gibi Hak’kın fiilinden gafil değildi;

1490. Günah ettiği halde edebe riayet ederek Allah’a isnat etmedi. Allah’ın halk ettiğini gizledi. O suçu kendine atfettiğinden ihsana nail oldu.

Âdem, tövbe ettikten sonra Allah, “Ey Âdem! O suçu, o mihnetleri, sende ben yaratmadım mı?”

O benim takdirim, benim kazam değil miydi; özür getirirken niye onu gizledin?” dedi.

Adem “Korktum, edebi terk etmedim” deyince Allah, “İşte ben de onun için seni kayırdım” dedi.

Hürmet eden, hürmet görür. Şeker getiren badem şekerlemesi yer.

Ne diyordu Kuran-ı Kerim’de: “Hel cezâul ihsâni illâl ihsân”; yani “İyiliğin karşılığı ancak iyilik değil midir?”

1495. Temiz şeyler, temizler içindir; sevgiliyi hoş tut hoşluk gör; incit, incin!

Ey gönöl! Cebirle ihtiyarı birbirinden ayırt etmek için bir misal getir ki ikisini de anlayasın:

Titreme illetinden dolayı titreyen bir el, bir de senin titrettiğin el...

Her iki hareketi de bil ki Allah yaratmıştır; fakat bu hareketi onunla mukayeseye imkân yoktur.

İhtiyarınla el oynatmadan pişman olabilirsin; fakat titreme illetine müptelâ bir adamın pişman olduğunu ne vakit gördün?

1500. Anlayışı kıt birisi de şu cebir ve ihtiyar meselesine yol bulsun, bu işi anlasın diye söylediğimiz bu söz, aklî bir söz, aklî bir bahistir. Fakat zaten bu hilekâr akıl, akıl değildir ki.

Aklî bahis, inci ve mercan bile olsa can bahsi, başka bir bahistir.

Can bahsi başka bir makamdır, can şarabının başka bir kıvamı vardır.

Akıl bahisleri hüküm sürdüğü sırada Ömer'le Ebülhakem sırdaştı.

Burada Ebülhakem, Amr bin Hişam'dır. Ömer ve Amr isimlerinin yazılışı birbirine çok benzer. Peygamber efendimiz, bir defasında "Allah'ım, İki Ömer'den birisine İslam nasip et!" diye dua etmiştir.

**Fakat Ömer, akıl âleminden can âlemine gelince
can bahsinde Ebülhakem, Ebucehil oldu.**

İşte o dua sonucunda Allah, Ömer bin Hattab'ı Hz. Ömer yapmış, Amr bin Hişam ise EBUCEHİL kalmıştır.

1500. Anlayışı k t birisi de Şu cebir ve ihtiyaç meselesine yol bulsun, bu işi anlasın diye söylediğimiz bu söz, aklî bir söz, aklî bir bahistir. Fakat zaten bu hilekâr akıl, akıl değildir ki.

Akl  bahis, inci ve mercan bile olsa can bahsi, başka bir bahistir.

Can bahsi başka bir makamdır, can Şarabının başka bir kıvamı vardır.

Akıl bahisleri hüküm sürdüğü sırada  mer’le Ebülhakem sırdaştı.

Burada Ebülhakem, Amr bin Hişam’dır. Ömer ve Amr isimlerinin yazılışı birbirine çok benzer. Peygamber efendimiz, bir defasında “Allah’ım, İki  mer’den birisine İslam nasip et!” diye dua etmiştir.

Fakat  mer, akıl âleminden can âlemine gelince can bahsinde Ebülhakem, Ebucehil oldu.

İŞte o dua sonucunda Allah,  mer bin Hattab’ı Hz. Ömer yapmış, Amr bin Hişam ise EBUCEH L kalmıştır.

1505. Ebucehil, cana nispetle esasen cahil olmakla beraber his ve akıl bakımından k mildi.

Akıl ve can bahsi, bil ki eser yahut sebeptir (Onunla müessir [etkilenen] ve müsebbip [sebepe

olan] anlaşılır). Can bahsi ise büsbütün
şaşılacak bir şeydir.

**Ey nur isteyen! Can ziyası parladı; lâzım,
mülzem [gerekli], nâfî [yararlı, kazançlı], muktazî
[iktiza eden, gerektiren] kalmadı.**

**Bir gören (gören bir) kişinin nuru doğmuş
parlamaktayken sopa gibi bir delilden
vazgececeği meydandadır.**

Şerhteki alternatif çeviri şöyle: Çünkü gözünün nuru parlayan kimse, kılavuzdan ve
değnekçiden müstağnidir, yani uzaktır.

Aslında burada değnekçi derken körlerin kullandığı değnekten bahsediyor. Yani
itikadi konulardaki tartışmalar, aklın hakikati bulması için bir körün değnek yordamıyla
yönünü bulması gibi. Fakat kör olmayan, gözünün ışığı, ziyası yerinde olan bir
insanın artık bu körlerin kullandığı değneğe ihtiyacı kalmamıştır. Geçen beyitlerde
geçtiği gibi, kader ve irade gibi konuları Allah, senin kalp gözünü açmadan
bilemezsin. Gönül gözü açık olanlar, artık hakikati bulmak için ne bastona ihtiyaçları
vardır ne de başka bir değneğe ya da delile.

**Yine hikâyeye geldik; zaten ne zaman
hikâyeden ayrıldık ki?**

**“Ve Hüve meaküm eynemâ küntüm” âyetinin
tefsiri**

**ve hüve [o] meakum [sizinle beraber] eyne mâ [nerede] küntüm [oldunuz] = O,
nerede olursanız olun sizinledir.**

“O, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş'ın üzerine istivâ edendir. Yere gireni
ve ondan çıkanı, gökten ineni ve oraya yükseleni bilir. Nerede olsanız, O sizinle
beraberdur. Allah yaptıklarınızı görür.” (Hadid 4)

1510. Cehil bahsine gelirsek o, Allah'ın zindanıdır; ilim bahsine gelirsek onun bağı ve sayvanı [örtüsü].

Alternatif çeviri şöyle: Eğer cehle düşersek, yani Allah'ın bizimle olduğunu unutursak, bu hal onun zindanıdır; ilme gelirsek ve maiyyeti ilahîyeyi zevkten anlayabilirsek, bu hal de onun kasr-ı takarrübüdür.

Yani Mevlana diyor ki, “Allah'ın her yerde bizimle beraber olduğunu bilmezsek yahut unutmuş olursak, onun ayrılık zindanına düşmüş; hatırlar ve hatırimızda tutarsak, yine onun visali kasrına (yani kavuşma sarayına) girmiş oluruz.”

Uyursak onun sarhoşlarıyız; uyanık olursak onun hikâyesinden bahsetmekteyiz.

Ağlarsak rızıklarla dolu bulutuyuz; gülersek şimşek!

Yani ağladığımız zaman, nasıl bulut yağmur indirdiği zaman toprak canlanıyorsa, ağlayınca da gözyaşlarımız, kalbimize düşen bir yağmur etkisi yaratıyor, kalbimizdeki manevi ekinleri yeşertiyor. Gülüşümüz ise şimşek gibi etrafa bir ışık, bir nur, bir ziya saçıyor.

Yani iki beyiti birlikte ele alırsak, ne yaparsak Allah'ın esması yaptıklarımıza aksediyor. Uyuduğumuzda ruh halimiz bilinçsizce mana alemini seyrediyor. Uyanırken bu alemini, onun bu sanatını seyrediyor ya da anlatıyoruz. Ağlarken el-Rezzak ismi tecelli ediyor, gülerken başka bir esması. Savaşırken ya da kavga ederken ya da tartışırken el Kahhar ismi tecelli ediyor barışırken ise er-Rahman ismi.

Hani ne diyordu ayette: **ve hüve [o] meakum [sizinle beraber] eyne mâ [nerede] küntüm [oldunuz] = O, nerede olursanız olun sizinledir.**

Kızar, savaşırırsak bu, kahrının aksidir, barışır, özür serdederseniz [sunarsanız] muhabbetinin aksidir.

Bu dolaşık ve karmakarışık âlemde biz kimiz? Elif gibiyiz. Elifinse esasen, hiç ama hiçbir şeyi yoktur!

Kimiz biz? Ne zannediyoruz kendimizi? Sadece uzun, ince bir elif harfinden ibaretiz. Bütün vücudumuz, o dal şeklindeki ELİF gibi, sadece bir çizgiden, bir düştten ve sadece ama sadece bir manadan ibaret. Ana rahminde bir VAV harfi gibiyiz. Doğduğumuzda ve öldüğümüzde ise bir ELİF gibi uzun bir çizgi sadece. Kendimize ait nemiz var? Bu göz, kulak, ağız, beyin, bize verilen emanetler sadece. Elif gibi, NOKTASIZIZ, basit, çıplak... Hani kendimizi kainatın merkezi gibiymişiz gibi sanıyoruz ya! Sadece o uzun DAL ŞEKLİYİZ!

Elçinin Ömer'den - Allah ondan razı olsun - ruhların bu balçığa müptelâ [yakalanmış, tutulmuş] olmalarının sebebini sorması

**Ömer'den, bu sözleri işitince elçinin gönlünde
bir parlaklık belirdi.**

**Sual de mahvoldu cevap da... Hatadan da
kurtuldu, doğrudan da.**

**Aslı anladı, ferilerden [ayrıntılardan, detaylardan]
geçti. Ancak bir hikmete erişip, faydalanmak
için sormaya başladı:**

**1515. Ömer'e "O duru suyun bulanık yerde
hapsedilmesinin hikmeti ne, bunda ne sır var?"**

O duru su, can... Bulanık yer, yani çamur. İnsanın teninin, dış yüzünün topraktan yaratılmasına atıfta bulunuyor Mevlana. Hani düşünün... Bir mücevheriniz var, o mücevhere uygun ıslık ıslık, süslü, çok güzel bir kutuda saklıyorsunuz değil mi? Toprağın, çamurun içine koymazsınız. Soruyor şimdi elçi... Ruh ki öyle değerli mir mücevher... Nasıl oluyor da çamur gibi değersiz bir yere konmuş? Allah'ın bunu takdir etmesinin, böyle olmasını dilemesinin sebebi ne? Bizim hiç olduğumuzu mu anlatmak, değersizliğimizi unutmamamızı mı istemek? Bunun hikmeti ne ey Ömer?

Duru su, toprakta gizlenmiş; sâf can cisimlerde mukayyet olmuş [bağlanmış], sebebi nedir?” dedi.

Ömer dedi ki: “Sen derin bir bahse dalıyorsun. Meselâ mânayı harflerle takyid eder [kısıtlar] (bir söz söylersin).

Serbest olan mânayı hapsettin, nefesi bir kelime ile takyid eyledin [kısıtladın].

Sen faydadan mahçup iken; ruhun bedene gelmesindeki faydayı bilmezken; bunu, bir fayda elde etmek için yaparsın da.

1520. Fayda, kendisinde zuhur eden Allah, bizim gördüğümüzü nasıl görmez?

Mânanın kelimelerle söylenmesinde yüz binlerce fayda var. Bu faydaların her biri, canın cesede girmesindeki faydaya nispetle pek değersiz;

Cüzilerin cüz’ü olan senin bu nefesin, bu söz söylemen, küllî bir fayda temin ederse ruhun bedene girmesiyle meydana gelen küll, neden faydasız olsun?

Sen bir cüz iken fayda görüyorsun. O halde neden kınama elini külle uzatıyor, onu neden kınıyorsun?

Sözün faydası yoksa söyleme, varsa itirazı bırakıp şükretmeye çalış!

1525. Allah’a şükretmek herkesin boynunun borcudur. Kavga etmek, suratını ekşitmek, şükür değildir.

Şükretmek surat ekşitmeden ibaretse sirke gibi şükreden hiç kimse yok!

Sirke, ciğere gitmek için yol arıyorsa ona “sekerle karış da sirkengübin ol” de!

Sirkencübin: Sirke = sirke, Encübin = bal (farsça) [Osmanlı döneminden bir şerbet]

Mânayı şiire sıkıştırmaya çalışmak, hapsolmakla müsavi, ondan gayrı bir şey değil. Şiirde mâna, sapan gibi... İstenen yere gitmesine imkân yok.

“Allah ile oturmak dileyen tasavvuf ehliyle otursun” sözünün mânası

Elçi, bu bir-iki kadehle kendinden geçti; hatırında ne elçilik kaldı, ne getirdiği haber!

1530. Allah kudretine hayran olup kaldı; makam erişip sultan oldu.

Sel, denize kavuştu; deniz oldu. Tane, ekinliğe vardı, ekin oldu.

Ekmek, Âdem atanın vücuduna karıştı, ölü iken dirildi, haberdar oldu.

Mum ve odun, ateşe can verip yanınca nursuz vücutları nurlandı.

Sürme taşı, (dövölüp) gözlere çekilince iyi görmeye sebep oldu, gözcü kesildi.

Sözün faydası yoksa söyleme, varsa itirazı bırakıp şükretmeye çalış!

1525. Allah’a şükretmek herkesin boynunun borcudur. Kavga etmek, suratını ekşitmek, şükür değildir.

Şimdi yavaş yavaş “Lütfun da hoş kahrın da hoş!” meselesine yavaş yavaş giriyoruz. Biliyorsunuz Mesnevi’de sadece “ana konu”lar karşımıza çıkmıyor. Hikayenin içinde başka bir hikaye anlattığı gibi, ana konunun içindeyken bir alt konuyu da açtı hep Mevlana.

Bu “Lütfun da hoş kahrın da” demeye zaten ilk 18 beyitte yavaş yavaş başlamıştı Mevlana. Hani “Ney gibi bir zehri bir panzehri kim gördü?” diyordu Mesnevi’ye girerken. Neyi seviyordu ve ney’e olan bu sevgisi, o ney sesinin verdiği elemi, kederi ve acıyı bile tatlı gösteriyordu insanlara.

Bülbül, güle âşıktı. Ama güle duyduğu bu aşk, o bülbülün kanatlarını diken içinde bırakıyordu. Çünkü dikenleri vardı gülün... Dikenleri vardı gülün... Ya da pervaneler, o kelekler, ışığa âşıktı. Ama aşkları, bir muma doğru uçup kendilerini mumun yakmasına karşı koymuyorlardı...

Ya da birisine artık bir muhabbet beslediğimiz zaman artık o kişinin hataları bile bize sanki bize ayrı bir güzellikmiş gibi geliyor hep ya, hatta yüzündeki beni, tekrarladığı bir kusuru, sözü ya da normal zamanda onu hiç tanıımıyorken bizi ondan uzak tutan, irrite eden ya da iten davranışları, sözleri, eylemleri ya da vasıfları muhabbet bahsinden sonra artık bize daha farklı görünüyordu.

Yani hepsi muhabbet duyduğumuz şeyden geliyorsa diyor Mevlana, artık ne önemi var, o ney sesindeki elemin, hüznlenişin, kırmızı güldeki sarı güldeki o dikenin, o mum ışığındaki yakıcılığın ne önemi var? O zaman diyor güle, muma, ışığa gösterdiğimiz o kabulleniş, katlanış Tanrı’ya mı göstermeyeceğiz? Tanrı’nın yarattığı o aciz güle duyduğumuz hoşgörü, katlanış, bütün muhabbetlerin, sevgilerin, aşkların üstünde olan Tanrı için gösterilmez mi? Senden ne geliyorsa kabulüm denilmez mi? Ve senden ne gelirse gelsin, hastalık da gelsin, sıkıntı da gelsin, bizi olgunlaştıracak bir imtihan da gelsin, bir dostumuzun sevdiğimiz ölüm acısı da gelsin, LÜTFUN DA HOŞ RABBİM KAHRIN DA HOŞ diyemiyorsak, O’na duyduğumuz o aşk nerde? Dilimizden düşürmediğimiz muhabbetimiz, kulluğumuz, güvenimiz, onu kendimize vekil atayışımız nerde?

Diyor ya hep liyakat, liyakat! İşte gerçek liyakat, tanrı sana nimetler sunduğu, seni bolluğa erdirdiği, makama, onura, paraya ya da ihtiyacın olan sevmeye, sevmeye

eriştirdiğinde O'na hamdediyorsun, tamam; ama Tanrı'dan en küçük sıkıntı geldiği zaman; Jeyd, hasta olduğı zaman; Dilara, çocuklarla ya da diğerk sıkıntılarla baş edemediğı zaman ya da Akhenaton, başına tanrıdan bir denenme, bir sıkıntı geldiğı zaman, yine şikayet etmeden, suratımızı asmadan, Allah'a tanrıya söylenmeden yine ona teşekkürlerimizi, şükranlarımızı, şükürlerimizi sunuyor, ona hamdediyor muyuz? Hastalandığımız da hamdolsun bugünümüze diyor muyuz? Yokluğa düştüğümüzde, o ay paramızı, bütçemizi denkleştiremediğimizde bu da geçer, bu da bir imtihan diyor muyuz? Hani bir şiir vardı Yunus Emre'nin, eminim siz de duymuşsunuzdur; ne diyordu;

hoştur bana senden gelen
ya gonca gül, yahut diken
ya hilâttır, yahut kefen
nârin da hoş, nurun da hoş

miskin yunus sana kuldur
ister ağlat, ister güldür
işter şâd et, ister öldür
nârin da hoş, nurun da hoş

şükretmek surat ekşitmeden ibaretse sirke gibi şükreden hiç kimse yok!

Değil mi? Bizim şükürümüz, Allah bize bir nimet verdiğı, bir ihsanda bulunduğı, bir hayır dokunduğı zaman onu yüceltmek, ona teşekkür etmek, ama bizi çeşitli şeylerle imtihan ettiğinde, bize bir hastalık verdiğinde, bize bir dostumuzun sevdiğimizin ölüm acısını verdiğinde, bize geçici bunalımlar, gözyaşları verdiğinde, bize parasız bir gün, çaresiz bir saat, sıkıntılı birkaç dakika verdiğinde yüzümüzü buruşturuyorsak... Yüzümüzü buruşturuyorsak... Yani bizim şükürden, hamd etmekten anladığımız buysa... Aynı şükürü SİRKE de gösteriyor! Hani bir deyim var, ağzı bal söylüyor, yüzü sirke satıyor... Yüzü sirke satmak jeyd, bir işten, bir sonuçtan hoşnut olmamak, surat asmak, suratını buruşturmak anlamında bir deyim...

İşte diyor Mevlana... Madem senin şükürden anladığın bu... O zaman sirke kadar şükreden kimse yok! Niye? Sirke acı! Sirkeyi lıkır lıkır bir iç, bak yüzün o acıdan, tatsızlıktan nasıl buruş buruş oluyor değil mi? E o zaman sirke kadar yüz buruşturan yok, demek ki senin şükürden anladığın imtihan zamanında yüz buruşturmaksa, isyan etmekse, Allah'â niye ben, niye böyle oldu, ben ne hata yaptım, benim suçum neydi demekse... En büyük şükürü senin yüzünü buruşturmandan yüz kat sirkew daha çok gösteriyor tanrıya! O zaman bu şükür değil... Bu, şükür değil... Ey kuyucu, ey Dilara, ey jade, ey akhenaton... Sirke tabiatlı olma... sirke tabiatlı olma... Gülün dikeninden şikayet etmeyen, gülü dikeniyile seven bülbul gibi; mumun yakıcılığından, kendisini yakmasından şikayet etmeyen pervane ya da kelebek gibi ol... Kelebek gibi ol...

**Sirke, ciğere gitmek için yol arıyorsa ona
“sekerle karış da sirkengübin ol” de!**

Sirkencübin: Sirke = sirke, Encübin = bal (farsça) [Osmanlı döneminden bir şerbet]

Yani şikayetten dilini tutamıyorsan, o şikayet esnasında, tanrım, bu niye böyle oldu diye ona dertte, sitemde bulunurken; ŞÜKÜR ve HAMD şekeriyile ağzını tatlandırır. Hani bir söz var ya, tatlı yiyelim, tatlı konuşalım... Belki şükrünün ve hamdinin bu tatlılığı o şikayet acılığını bir nebze de olsa giderir...

**Mânayı şiire sıkıştırmaya çalışmak,
hapsolmakla müsavi, ondan gayrı bir şey değil.**

**Şiirde mâna, sapan gibi... İstenen yere
gitmesine imkân yok.**

**“Allah ile oturmak dileyen tasavvuf ehliyle
otursun” sözünün mânası**

**Elçi, bu bir-iki kadehle kendinden geçti;
hatırında ne elçilik kaldı, ne getirdiği haber!**

**1530. Allah kudretine hayran olup kaldı; makam
erişip sultan oldu.**

**Sel, denize kavuştu; deniz oldu. Tane, ekinliğe
vardı, ekin oldu.**

**Ekmek, Âdem atanın vücuduna karıştı, ölü iken
dirildi, haberdar oldu.**

**Mum ve odun, ateşe can verip yanınca nirsuz
vücutları nurlandı.**

**Sürme taşı, (dövölüp) gözlere çekilince iyi
görmeye sebep oldu, gözcü kesildi.**

**1535. Ne mutlu o adama kendisinden
kurtulmuş, diriye ulaşmıştır!**

**Yazık o diriye ki ölü ile oturmuş, ölmüş;
hayatını kaybetmiştir!**

**Allah Kuran'ına kaçır, sığınırırın
Peygamberlerin ruhlarına karışırırın.**

**Kuran; Peygamberlerin, Allah'ın temiz ululuk
denizindeki balıkların halleridir.**

**Fakat okur da dediğini tutmazırın farzet ki
peygamberleri, velileri görmüşsün
(inanmadıktan onlara uymadıktan sonra ne
fayda !).**

**1540. Kuran'ın hükümlerini tutar, kıssalarından
hisse alırsın can kuşuna ten kafesi dar gelir.**

**Kafeste mahpus olan kuşun kurtulmak
istememesi cahilliktendir.**

Kafeslerden kurtulan ruhlar, Allah’a lââyık ve halka rehber olan peygamberlerdir.

Onların sesleri, kafeslerin dışından ve din makamından gelir: “Sana kurtuluş yolu ancak budur, bu!

Biz bu daracık kafesten bununla kurtulduk. Bu kafesten kurtulmanın bundan başka çaresi yok!

1545. Kazandığın şöhretten kurtulman için inleyip duran bir hasta haline gir!

Zaten halk arasında meşhur olmak, sağlam bir bağıdır. Bu bağ bu yolda demir bir bağdan aşağı mıdır ki?”

Bir tacirin ticaret için Hindistan’a gitmesi ve mahpus dudusunun, onunla Hindistan dudularına haber yollaması

Bir tacirin bir dudusu vardı, kafeste hapsedilmiş, güzel bir duduydu.

Tacir, Hindistan’a gitmek üzere yol hazırlığına başladı.

Kerem ve ihsan dolayısıyla, kölelerinin, cariyeciklerinin her birine “Çabuk söyle, sana Hindistan’dan ne getireyim?” dedi.

1550. Her birisi ondan bir şey diledi. O iyi adam hepsine, istediklerini getireceğini vaat etti.

Duduya da “Sen ne armağan istersin, sana Hindistan elinden ne getireyim?” dedi.

Dudu dedi ki: “Oradaki duduları görünce benim halimi anlat.

Dedi ki: Sizin müştakınız olan filan duduy, Allah’ın takdiriyle bizim mahpusumuzdur.

Size selâm söyledi, yardım istedi; sizden bir çare, bir kurtuluş yolu diledi.

1555. Dedi ki: Reva mıdır ben iştiyakınızla gurbet elde can vereyim.

Sıkı bir hapis içinde olayım da siz gâh yeşilliklerde, gâh ağaçlarda zevk ve sefa edesiniz.

Dostların vefası böyle mi olur? Ben şu hapis içindeyim, siz gül bahçelerinde.

**Ey Ulular! Bir seher çağı şarap meclisinde bu
inleyen garibi de hatırlayın!**

**Dostların sevgiliyi anması, sevgiliye ne
mutludur. Hele anan ve anılanın biri Leylâ,
öbürü Mecnun olursa.**

**1560. Ey güzel endamlı sevgilinin mahremleri!
Kendi kanımla doldurduğum peymaneleri
içmem reva mı?**

**Sevgili! Bana da bir nasip vermek istersen, beni
anarak bir kadeh iç! İçerken bu yerlere serilmiş
düşkün âşığı yâd ederek toprağa bir yudum
şarap dök!**

**Şaşılacak şey! Nerde o ahit, nerde o yemin? O
seker gibi dudağın verdiği vaadiler hani?**

**Bu kulun ayrı düşmesi, fena kulluktansa...
Kötüye kötülükle mukabele edersen aramızda
ne fark kalır?**

**1565. Fakat hiddetle, şiddetle senden gelen
kötülük, sema'dan, çengin nağmelerinden daha
zevkli, daha neşeli.**

Ey cefası devletten daha güzel, intikamı candan daha sevimli dilber!

Ateşin bu... Acaba nurun nasıl? Matem, bu olunca düğünün nice?

Cevrinde öyle tatlılıklar var ki... Malik olduğun letafet yüzünden kimse seni hakkıyla anlayamaz.

Hem inlerim, hem de sevgili inanır da kereminden o cevri azaltır diye korkarım.

1570. Kahrına da hakkıyla âşığım, lutfuna da. Ne şaşılacak şey ki ben bu iki zıdda da gönül vermişim.

Allah hakkı için bu dikenden kurtulur, gül bahçesine kavuşursam bu sebepten bülbül gibi feryat ederim.

Bu ne şaşılacak şey bülbüldür ki ağzını açınca dikenini de gül bahçesiyle beraber yutar, ikisini de bir görür!

Bu bülbül değil, ateş canavarı! Onun aşkıyla bütün kötü şeyler, kendisine hoş gelmekte!

Güle âşık, halbuki esasen kendisi gül, kendisine âşık, kendi aşkını aramakta!”

İlâhî akıl kuşlarının kanatlarının evsafı

**1575. Can dudusunun hikâyesi de bu çeşittir.
Fakat nerede kuşlara mahrem olan kişi?**

**Nerede zayıf ve suçsuz bir kuş ki onun içine
Süleyman, askeriyle ordu kurmuş olsun!**

**Şükür yahut şikâyetle feryat edince yere, göğe
zelzeleler düşsün!**

**Her demde ona Allah'tan yüz mektup, yüz
haberci erişsin; o bir kere “Ya Rabbi” deyince
Hak'tan altmış kere “Lebbeyk” sesi gelsin!**

**Hatası, Allah indinde ibadetten daha iyi olsun;
küfrüne nispetle bütün halkın imanı değersiz**

1585. Dostlar biz yine kuş, tacir ve Hindistan hikâyesine dönelim:

Tacir, Hindistan'daki dudulara, dudusundan selam götürmeyi kabul etti.

Tâcirin, kırdaki Hindistan dudularını görüp onlara dudusundan haber götürmesi

Hindistan uçlarına varınca kırdaki birkaç dudu gördü.

Atını durdurup seslendi, dudunun selâmını ve kendisine emanet ettiği sözleri söyledi.

O dudulardan birisi, bir hayli titredi ve düşüp öldü, nefesi kesildi.

1590. Tâcir, bu haberi verdiği için dolayı pişman oldu, dedi ki: “Bir cana kıydım, Bu dudu, olsa olsa o duducağızın akrabası olacak, galiba bunların cisimleri iki, canları bir.

Bu işi neye yaptım, o haberi neye verdim? Bu münasebetsiz sözle biçareyi yaktım, yandırdım.”

Bu dil, çakmak taşıyla çakmak demiri gibidir. Dilden çıkan da ateşe benzer.

Mânasız yere gâh hikâye yoluyla, gâh laf olsun diye çakmak taşıyla demirini birbirine vurma!

1595. Zira ortalık karanlıktır, her tarafta pamuk dolu. Pamuk arasında kıvılcım nasıl durur?

Az önce Mevlana demişti ki: Dil, bir çakmak taşıdır. Kalp ise her yeri pamuk dolu olan bir oda gibidir. Bizim ağzımızdan çıkan her acı, her kırıcı, her incitici söz, o kolayca ateş alabilecek olan pamuk dolu odaya ateş atmaktır.

Ve Mevlana, devam ederek diyor ki sonraki beytte:

Zalim onlardır ki gözlerini kapamışlar, söyledikleri sözlerle bütün âlemi yakmışlardır.

Hani Türkçede “açtı ağzını yumdu gözünü” diye bir deyim var ya. Mevlana diyor, mademki söz bir çakmaktaşı, bir kibrit gibi; o zaman o kibriti bu pamuk tarlası gibi yanıcı olan âleme atıp etrafını, sevdiklerini aleve verme. Sesinin tonuna dikkat et, ağzından çıkan söze dikkat et; zalim olma diyor zalim olma...

Bir söz, bir âlemi yıkar, ölmüş tilkileri aslan eder.

Hani Yunus Emre ne güzel söylemiş; “Söz ola kese savaşı, söz ola kestire başı” Söz var, insanları incitirsin, söz var, insanları coşkuya, galeyana getirirsin. Bir sözle karşıdakine cesaret verirsin, moral verirsin, yine tek bir sözle insanların morelini sıfıra indirir, sevdiklerini küstürür, onları incitirsin.

Canlar aslen İsâ nefeslidir; bir anda yara, bir anda merhem olurlar.

Hani sana verilen bu azaları güzel kullan. Neşter mesela, o neşterle adam da öldürürsün yaralıyı da iyileştirirsin. Sen bir ateşle bir ormanı, bir evi de yakarsın ya da ısınabilir, çocuklarını ısıtabilirsin. Bir bıçakla elma da soyar, birini de yaralarsın. İşte dil de böyle diyor Mevlana. İncil’i okumuşsunuzdur, bilirsiniz. İsa, tek bir nefesiyle 1 hafta önce ölü olmuş olan Lazarus’u yeniden diriltmişti. Bu yüzden “İsa Nefesi”, edebiyatta da tasavvufta da sufizmde de diriltmenin ve diriltici sözün simgesidir. Diriltmenin ve diriltici sözün simgesidir...

Mevlana diyor ki... İşte madem bu söz, sözü söyleyen bu dil, yara da açıyor merhem de oluyor, yani moral veriyor, cesaret veriyor, karşıdaki sevdiğine, dostlarına güç veriyorsun, o zaman bu sözü keskin bir bıçak gibi ya da etrafını alevlerle yıkıp geçen bir ateş gibi kullanma. Merhem ol, teselli edici ol, çare ol, ümit verici ol, sırdaş ol, derttaş ol, bu da geçer deyici ol, yara sarıcı ol, acıları kederleri yok edici ol, umutlandırıcı ol... Yara olma, merhem ol, yara açma, yara kapatan ilaç, em ol...

**Canlardan perde kalkaydı; her canın sözü,
Mesih'in sözü gibi tesir ederdi.**

**1600. Şeker gibi söz söylemek istersen sabret,
haris olma, bu helvayı yeme!**

**Feraset sahiplerinin iştahları sabradır, onlar
sabretmek isterler. Helva ise, çocukların
istediği şeydir.**

**Sabreden, göklerin üstüne yükselir; helva
yiyense geriler, kalır!**

**Ferideddîn-i Attâr'ın – Allah ruhunu takdis etsin
– sözünün tefsiri**

**“Ey gafil! Sen nefis ehlisin, toprak içinde kan
yiyedur! Fakat gönüle sahip olan kişi, zehir bile
yese o zehir bal olur.”**

**Gönüle sahip olan kişi, apaçık öldürücü bir
zehir bile yese ona ziyan gelmez.**

Çünkü o, sıhhat bulmuş, perhizden kurtulmuştur. Fakat zavallı talip (kemale ermemiş salık), henüz hararet içindedir.

1605. Peygamber buyurdu ki:”Ey cüretli talip! Sakın hiçbir matlûp ile mücadele etme!”

Sende Nemrûd’luk var, ateşe atılma, atılacaksan önce İbrahim ol!

Mademki sen ne yüzgeçsin, ne de denizci... Aklına uyup kendini denize atma!

Yüzgeç ve denizci, denizden inci çıkarır, ziyanlardan bile bir hayli fayda elde eder.

Kâmil, toprağı tutsa altın olur; nâkıs, altını ele alsa toz toprak kesilir.

1610. O gerçek er, Allah’a makbul olmuştur, bütün işlerde onun eli Allah elidir.

Nâkıs kimsenin eli ise Şeytan’ın, ifritin elidir. Çünkü Şeytan’ın teklif ve hile tuzağına tutulmuştur.

Kâmile göre bilgisizlik bile bilgi olur, nâkısın bildiğı bilgi ise bilgisizlik kesilir.

İlletli kimse, ne tutarsa illet olur. Kâmil kâfir bile olsa o küfür, din ve şeriat haline gelir.

**Ey yayan olduğu halde süvari ile yarışa girişen!
Sen bu müsabakada kazanmayacak, onu geçmeyeceksin, iyisi mi, dur!**

Sihirbazların “Ne buyurursun, asâyı önce sen mi atarsın, yoksa biz mi atalım?” diyerek Mûsa Aleyhisselâm’a hürmet edip onu ağırlamaları, Mûsâ’nın da “Siz atın” demesi

1615. Melûn Firavun’un zamanında sihirbazlar Mûsâ ile kin güderek mücadeleye giriştiler.

Fakat onu büyük tuttular, öne geçirdiler, ağırladılar.

Zira ona “Ferman senin. İstiyorsan önce sen asânı at” dediler.

Mûsâ “Hayır, ey sihirbazlar, önce siz büyülerinizi meydana koyun” dedi.

Mûsâ’ya karşı gösterdikleri o kadarcık hürmet , din sahibi olmalarına sebep oldu; inat yüzünden de elleri ayakları kesildi.

**1620. Sihirbazlar Mûsâ'nın hakkını
anladıklarından evvelce işledikleri suça karşılık
olarak ellerini, ayaklarını feda eylediler.**

**Yemek yemek ve nükte söylemek, kâmile
helâldir; mademki sen kâmil değilsin yeme ve
sükût et!**

**Çünkü sen kulaksın, o dildir; o senin cinsinden
değil, Allah, kulaklara “Ansitû” buyurdu.**

**Çocuk önce, süt emme kabiliyetinde doğar, bir
müddet susar ve tamamı ile kulak kesilir.**

**Lâkırdı söylemeyi öğreninceye kadar bir zaman
dudağını yumması, söz söylememesi gerekir.**

**1625. Kulak vermezse “ti, ti” diye manasız
sözler söyler; kendisini âlemin dilsizi yapar.**

**Anadan sağır doğan ise hiç dinlemediği için
dilsiz olur; nasıl dile gelsin?**

**Çünkü söz söylemek için önce dinlemek
gerektir. Söze, kulak verme yolundan gir.**

**Evlere kapılardan girin; rızıkları, sebeplerine
teşebbüs ederek arayın!**

**Dinleme ihtiyacı olmaksızın anlaşılan söz,
ancak tamahsız ve ihtiyaçsız olan Allah'ın
sözüdür.**

**1630. Allah, yarattığını eşsiz, örneksiz yaratır;
üstada tâbi değildir. Herkes ona dayanır; onun
dayanacağı bir varlık yoktur.**

**Ondan başka bütün mahlûkat; hem sanatında,
hem sözünde üstada tâbidir, örneğe muhtaçtır.**

**Bu söze yabancı değilsen bir hırkaya bürün, bir
viraneye çekil ve gözyaşı dök!**

**Çünkü Âdem, Allah itabından ağlamakla
kurtuldu; tövbekârın nefesi ıslak gözyaşlarıdır.**

**Âdem, yeryüzüne, ağlamak için, daima feryat
etmek, inlemek ve mahzun olmak için gelmiştir.**

**1635. Âdem, Firdevs'ten, yedi kat göklerin
üstünden ayakları dolaşarak en âdi yere, tâ kapı
dibine, özür dilemek için gitti.**

**Eğer sen de Âdemogluysan onun gibi özür dile,
onun yolunda yürü!**

**Gönül ateşiyle gözyaşından çerez düz. Bahçe,
bulutla güneş yüzünden yetişmiş, yeşermiştir.**

Sen gözyaşı zevkini ne bilirsin? Görmedikler gibi ekmek âşığıydın!

Bu karın dağarcığından ekmeği boşaltırsan ululuk incileri ile doldurursun.

1640. Önce can çocuğunu Şeytan sütünden kes de sonra onu meleklerle ortak yap.

Sen karanlık, mükedder ve bulanık oldukça bil ki melûn Seytan'la sütkardeşisin!

Nur ve kemali arttıran lokma, helâl kazançtan elde edilen lokmadır.

Çırağımıza katılınca söndüren yağa yağ deme, çırağı söndüren yağa su de!

İlim ve hikmet helâl lokmadan doğar; aşk ve rikkat helâl lokmadan meydana gelir.

1645. Bir lokmadan hasede uğrar, tuzağa düşersen; bir lokmadan bilgisizlik ve gaflet meydana gelirse, sen o lokmayı haram bil!

**Hiç buğday ektin de arpa verdiğini gördün mü?
Hiç attan eşek sıpası olduğunu gördün mü?**

Lokma tohumdur mahsulü fikirlerdir; lokma denizdir, incileri fikirlerdir.

Hizmete meyletmek ve o cihana gitmek azmi, ağıza alınan lokmanın helâl olmasından doğar.

Tacirin Hindistan dudularından gördüğünü duduya söylemesi

Tacir alışverişi bitirip muradına nail olarak evine geri geldi.

1650. Her köleye armağan getirdi, her halayığa ihsan da bulundu.

Dudu “Bu kulun armağanı hani? Ne gördün ve ne dedinse söyle” dedi.

Tacir, “Söylemem, zaten elimi çiğneyip parmaklarımı ısırarak, cahilliğimden, akılsızlığımdan böyle saçma haberi niye götürdüm diye hâlâ pişman olup durmaktayım” dedi.

Dudu, “Efendim, pişmanlık neden, bu hiddete bu gama ne sebep oldu?” dedi.

1655. Tacir dedi ki: “Şikâyetlerini sana benzeyen dudulara söyledim.

İçlerinden biri senin derdini anlayınca ödü patladı, titreyip öldü.”

Ben “Ne yaptım da bu sözü söyledim” diye pişman oldum ama bir kere söylemiş bulundum. Pişmanlık ne fayda verir?

Ağızdan bir kere çıkan söz, bil ki yaydan fırlayan ok gibidir.

Oğul, o ok gittiği yerden geri dönmez, seli baştan bağlamak gerek.

1660. Sel önce bir kere coşup da etrafı kapladıktan sonra dünyayı harap etse şaşılmaz.

Yapılan işin Gayb Âleminde eserleri doğar, o meydana gelen eserler, halkın hükmüne tâbi değildir.

Onların bize nispeti varsa da hepsi, ancak tek Allah tarafından yaratılmıştır.

Meselâ Amr’e Zeyd bir ok atar; o ok, Amr’i kaplan gibi yaralar.

Yara, bir yıl kadar Amr’ın vücudunda ağrılar, sızılar meydana getirir. O dertleri, Hak yaratmıştır, insan değil.

1665. Oka hedef olan Amr, o anda korkudan ölürse yahut ölümüne kadar bedeninde yaralar,

bereler vücuda gelir de, O ağırlardan, o illetlerden ölürse Zeyd'e; ilk sebepten, ok attığından dolayı katil de!

Hepsi, Allah'ın icadı ise de o ağırları Zeyd'e nispet et!

Ekin ekmek, nefes almak, tuzak kurmak, çiftleşmek de böyledir. Onların sesleri hep Hak'ka mutîdir (eken, nefes alan, tuzak kuran, çiftleşen kuldur; bitiren, yaşatan, tuzuğa düşüren, doğurtan yahut bunların aksini meydana getiren Hak'tır).

Velîlerde Allah'tan öyle bir kudret vardır ki atılmış oku yoldan geri çevirirler.

O, kuş senin neşeni alır, fakat yine sen ondan neşelenirsin. Onun yaptığı zulmü, adalet gibi kabul edersin.

Öyle bir kuş ki bu senin neşeni alır, işte burada şunu konuşmak gerekiyor: Ruh ve nefis aynı şeyler mi? Çünkü diyor ki Mevlana, nefsin, benliğin, sana dünyadaki bütün lezzetleri tatmanı fısıldar, bazen bu yüzden senin kötülük yapmana da sebep olur, senin kötülüğüne olacak şeyler de ister, söyler... Ama sen, nefsinden intikam almaya kalkar mısın? Senin ölümüne kadar, o seninle. Onunla neşeleniyor, onunla gülüyorsun. Tatları, lezzetleri onunla anlıyorsun. Müziği kulakların değil ruhun dinliyor. Piyanoyu o zevkle sadece parmakların değil ruhun da çalıyor. Ama bunun yanında sana zulüm de edebiliyor da!

Nasıl zulmediyor? Yaşayamadığın lezzetleri de yaşayabilesin diye bazen kötülük yapmanı da isteyebiliyor. Şunu çal diyor, yalan söyle diyor, şu kadar hazzı yaşayabilmek için para lazım, şu adamın yolunu kes, onu öldür, cebindeki parasını al diyor, şunun evine gir, eşyalarını çal diyor... Ama sen bu zulmü sanki zulüm değil de nefsinin sana iltifatı gibi görüyorsun! Nefsim iyiliğimi istiyor, çünkü bana aslında bir haz yaşatmak istiyor diyorsun. Geçici dünya lezzeti için bazen, nefsinin sesine kulak veriyor, hem bedenine hem de o sözünü dinlediğin nefse zulmediyorsun!

Ne diyor Araf 23'te: **Kâlâ rabbenâ zalemnâ enfusenâ ve illem tagfirlenâ ve terhamnâ le nekûnenne minel hâsirîn**. Yani "Ey Rabbimiz! Biz kendi nefsimize haksızlık ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen, elbette zıyan edenlerden oluruz."

1720. Ey ten uğruna canını yakıp duran! Canını yaktın, tenini aydınlattın.

Yine nefse yapılan zulümden bahsediyor. Sen, HELAL DAİRE dışındaki lezzetlerle, tamam, belli bir zevk alıyorsun, şehvani hislerin belli bir derece doyuma uğruyor, ama sen, sadece nefsine zulmetmekten başka şey yapmıyorsun! Bedenin ihtiyaçları için cehennemde bunun cezasını kendi nefsin görecektir, kendi ruhun görecektir.

Hani teni bir oda, ruhu da bir mum gibi düşünün, sadece oda karanlık olmasın diye o mumun yanması, oda için geçici bir ihtiyaç ama mum için yanmaktır, muma yapılan bir zulümdür.

Beynimde sigara içmediğim strese sokan bir lop var, o lopu tatmin etmek için şimdi bir sigara yakıyorum. Hem bedenimi öldürüyorum hem de bana emanet edilen bu bedeni hor kullandığım için ruhum, nefsim, mahşerde bundan sorguya çekilecek. Tamam, 4-5 dakikalığına beynimdeki o lob, bu sigara dumanından zevk aldı? Sonra ne olacak? 1 saat sonra tekrar bir sigara yakmak isteyecek. Hani sürekli kendi bedenime de nefsimde de zulmediyorum!

Ben yandım, kavını tutuşturmak isteyen bana gelsin, benden tutuştursun da çerçöpü alevlensin, yaksın!

Üst beyitlerde neyden bahsettik? Bir yanlış'tan. Demişti ki Mevlana: **Ey ten uğruna canını yakıp duran! Canını yaktın, tenini aydınlattın.** Yani ten için ruhu yakmaktan bahsetmişti. Bedenin hazları ve istekleri için sen ruhuna zarar veriyorsun, bedenin geçici bir hazzı yaşayabilsin diye helal daire dışına çıkıp ruhunu ateşe veriyorsun. Oysa yapılması gereken, beden için ruhu yakmak değil; tekrar ediyorum beden için ruhu için ruhu yakmak değil... Ruhun için, ruhunun saflığa ermesi için EGO'nun kendisini yakmaktır. Ama bu yakış, bu ateş, ruha zarar vermiyor. Çünkü bu ateşin adı: AŞK!

Öyle bir ateş ki bu, düşünün, bedenimizde bir ruh taşıyoruz, bu ruh ise biz doğduğumuzda SAF olarak gelmiyor. Hani tarlada bir sebze yetişir, önce onun saf ve temiz olması, çamurunun gitmesi için önce o sebzeyi mutfakta yıkamamız gerekir değil mi? Ya da tarlada ilaçlama yapmışlardır, mesela salatalığı zararlı böcekler yemesin, çürütmesin diye tarlalarda ilaçlarlar, işte sen o salatalığı yemeden önce hem çamuru hem de o ilaç kalıntısı gitsin diye, yani o salatalık senin yiyebileceğin bir SAFLIĞA erişsin diye onu alıp mutfakta yıkarsın.

İşte RUH da aynen böyle. Doğarken ruhumuz SAF olarak doğuyor. Masum, günahsız, egosuz, nefretsiz, öfkesiz! İsa diyor ya İncil'de "Çocuklar gibi olamazsanız, göklerin egemenliğine giremezsiniz!" Yani sizin o çocukluğunuzdaki masumluğa geri dönmeniz lazım! O egoyu, BENLİĞİ, BENLİĞİ ki bunlar RUHUNUZLA iç içe geçmiş bir şekilde AŞK ATEŞİNDE yakmanız lazım!

Bu ateş öyle bir ateş ki ruha zarar vermiyor, ruha zarar vermiyor; ÇERÇÖP'ü yani BENLİĞİ yok ediyor sadece! Ama ten için yaktığın ateş, tensel hazlar için ruhunu ateşe atman, işte o ateş ruhuna zarar veriyor fakat bu kez benliğine dokunmuyor! Tam tersi... Tam tersi...

Kav, ateş alma kabiliyetindendir, şu halde ateşi cezbeden kavı al!

"Kav" kelimesi, üstteki beyitte de geçmişti. Nedir kav? Kavmantarlarının kurutulmasıyla elde edilen, çabuk tutuşan, süngerimsi bir madde! Hatta çocukluğumuzdaki bir kibrit markasıdır, o kibritlerin üstünde kav markası yazardı. Şimdi bu kav'ın bir özelliği var! ÇABUK ateş alması! Hani ormandasınız ya da pikniktesiniz ya da ıssız bir adaya düştünüz, yanınızda kibrit yok, çakmak yok, üşümek için sürtününce çabuk ateş alan doğal TUTUŞTURUCUlara ihtiyacınız var.

Beyitte diyor ki, kav, kolay ateş alma kabiliyetindedir! Ve diyor, dostlar, ey okuyucu, bende bir ateş var... Bu, aşk ateşi... Nurlu bir ateş ama! Senin gönlün bir mağara... Elinde ise tutuşturulmamış bir meşale var. O mağara, senin kalbin! Kalbini aydınlatmak mı istiyorsun! Gel bana, getir meşaleni yani BENLİĞİNİ! Yak o meşaleyi, ve mağaranın bir köşesine as! Senin kalbin, ruhun; NURDAN yaratılmış bir varlık aslında! Bu yüzden NUR türünden ateşler, o kalbe zarar vermez! Ateşler çok! Yani aşklar! İnsanlara da duyabilirsin bu aşkı, paraya da, kendi egona da VE TANRIYA DA! İlk ateş, yani tanrının dışında olan aşklar, dikkat et kalbine de ruhuna da zarar verir bir süre sonra. Ama İLAHİ AŞK, nurdandır, yaktığı sadece ruhunu çevreleyen, kalbinin içinde sürgün salan, filiz sarmış olan EGO'dur. Yani BENLİKTİR! Benliği yaktığında HİÇ OLURSUN! Yani ortada bir EGO KALMAZ ve HİÇLİĞE ERERSİN! Sadece Allah'ın kendi ruhundan bir nev olan RUH kalır. EGO yanar, geçici arzuların yanar, kibrin yanar, kıskançlıkların, dünyasal korkuların, çekememezliklerin, HIRSLARIN! Hep dedim ya bu ders boyunca: ALŞİMİ! Yani Türkçe SİMYA! Yani bakırın SAFLAŞIP altına dönüşmesi! Nasıl ki kavın ateş alma kabiliyeti var, bakırın ateşin saflaşıp altına dönüşme kabiliyeti var, işte senin içinde de o SAF RUHA DÖNÜŞME kabiliyeti var! Nasıl! ALŞİMİ ile! Yani ALLAH AŞKI İLE! İLAHİ AŞK İLE!

Vah vah vah; yazıklar olsun... Öyle bir Ay, bulut altına girdi!

Şimdi tekrar duduya döndük, yani hikâyedeki papağana. Papağan öldü, tüccar yani papağanın sahibi onun ardından yas tutuyor. Matemin rengi hep siyahtır! Matemin rengi hep siyahtır! Çünkü siyah, karamsarlıktır! Çünkü siyah, karanlığın, umutsuzluğun ve zulmetin rengidir. Peki nerden geldi bu siyahlık, karanlık? Papağan'ın ölümünden yani kendi karanlığına ışık olan papağanının kendisini saklamasından! Kendini bulutların arkasına gizleyen ay gibi. Geceleri ay, kendisini bulutların arkasına gizlerse, ortalık karanlık olur, zulmete döner, bir hafakan basar kalbinizi.

Dikkat edin, sadece nefsin ölümü yok burada... Diyor, benim mağaramı, gecelerimi aydınlatan ışık da Şemsti, yani Şemsettin idi, yani Güneş'ti. Burda beyitte direkt olarak Şems'in adını yani GÜNEŞ kelimesini kullanmak yerine yine bu kelimenin kardeşi olan KAMER, yani AY kelimesini kullanıyor.

Yani evet, bir özlem var bu beyitte. Tacir'in ölen Papağan'a özlemi, Mevlana'nın öldürülen Şems'e özlemi, bizim kaybettiğimiz, şimdi hayatta olmayan sevdiklerimize özlemimiz! Yakup'un öldü sandığı, kurtlar yediği Yusuf'una özlemi... Ama diyor ki Mevlana hikâyenin sonunda, ey okuyucu, ölüm geçici! Ölüm, sadece senin sevdiklerinin, dostlarının mahalle değiştirmesi, yurt değişmesi! Aslında tacirin sandığı gibi papağan ölü değil... Yakup'un sandığı gibi Yusuf'u kurtlar yemedi, Mısır'a göçtü! Ya da Mevlana'nın eskiden sandığı gibi şemsin ölümü, semsi bir daha görememek değil! Sadece yurt değiştirdi sevdiklerimiz, kaybettiğimiz sevgilimiz, ölen erkek kardeşimiz. Ve bir zaman gelip biz de onların mahallesine taşınacağız! Çünkü yok olan, toprak olan, sadece elbise, yani beden, yani ceset. Ama elbisenin içindeki ruh ise, ölümsüz! Çünkü bu ruh, Allah'ın kendi ruhundan yaratılmış, ezeli değil ama ebedi! Bu ruh, sadece beden denen elbiseyle gözlerimize görölüyordu. Şimdi o elbiseyi attı ve onu sadece göremiyoruz, o orda hala ama sadece, biz göremiyoruz.

Oysa ruh bedenden saklı değildir diyordu Mevlana ilk beyitlerde. Ama onu görecek göz nerede diyord Mevlana, hatırladınız mı?

Nasıl bahsedeyim? Gönül ateşi şiddetle alevlendi; ayrılık aslanı çıldırdı, kan döker bir hale geldi.

Ne kadar güzel benzetmeler, öyle değil mi? Ne kadar edebi, sanatsal mecazlar, mecaz-ı mürseller, alevlenen gönül ateşi, kan döken ayrılık aslanı. Hani divan edebiyatında ayrılığı anlatan en güzel beyit, fuzulinin şu kısa beytidir:

“Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
Ne açar kimse kapım bâd-ı sabâdan gayrı”

Yani gönlümdeki ateşten başka benim için yanan, beni hatırlayan, beni seven hiç kimsem yok! Öyle yapayalnız kaldım ki, sabah rüzgârından başka kapımı kimse vurmuyor. İşte Mevlana da özlemi böyle güzel bir sanatla anlatıyor. Diyor ki, bu ayrılık denen, bu ayrılığın sonunda özlemek, hasret demek olan şey, bir aslan gibi. Ayrılık aslanı çıldırdı, hani içinizdeki özlem, doldu taşıtı. Öyle bir aslan ki bu, çölde, bir vahada, bir ormanda değil... Kalbinizin tam içinde! Öyle bir çıldırmış ki, iradenizi öyle bir sizden almış ki, kalbinizden çıkmak, kalbinizin içinden kurtulup özgür kalmak için pençeleriyle kalbinizi parçalamak, parça parça etmek istiyor. Bir savuruyor o pençeleri, kalbinizde yaralar açıldıkça daha da açılıyor. Çoktan kabuk bağladı sandığınız yaraları, bir özlem, bir ayrılık acısı, yani ayrılık aslanı, tekrar açıyor o yırtıcı, keskin pençeleriyle. İşte Mevlana için Şems'ten ayrılmanın Şems'i özlemenin tarifi bu!

Ayrılık aslanı çıldırdı ve kan-dö-ker-bir-ha-le geldi. Kan döker bir hale geldi. Pençelerini kalbinize savurdukça savuruyor, kalbinizi kanatıyor, kalbiniz kan ağlıyor! Kan ağlıyor!

1725. Ayıkken bile titiz ve sarhoş olan, kadehi ele alınca nasıl olur?

Burda ayıklıktan kasıt, kendini bilmek, haddini bilmek! İradenizi, terbiyeliğinizi, efendiliğinizi kaybetmemek! Sarhoşluk ise bilincinizin yerinde olmaması, kendinizi kaybetmeniz, ne yaptığınızı bilemeyecek duruma gelmeniz! İki çeşit insan var, biri sadece şarabı içtiklerinde bilincini kaybeder, diğer zamanlar kendinin farkındadır, bilincinin, aklının farkındadır, haddinin, günahların, rabbinin farkındadır. Diğer kısım insanlar ise daha şaraba dokunmadan ne yaptığını bilmeyecek durumdadır. Patavatsızdır, edepsizdir, sözlerinin nereye gittiğini bilmez, çok kolay kalp kırar, öfke problemi vardır, söylediği sözün farkında olmama problemi vardır, eylemlerinin çoğu bilinçsizdir.

İşte bu ikinci tip insanı bir de kadehi eline aldıklarında, yani şarap içmeye başladıklarında düşünün. Zaten bilinci yok kadar azdı, şarabın da sarhoşluğu eklenince zil-zurna oldu! Sudan bir bahaneyle, yanındaki en yakın arkadaşını silahını çekip öldürdü! Devam edelim...

Anlatılamayacak derecede sarhoş olan bir aslan, çayırılığa gelince oraya yayılmış yeşilliklerden neşelenir, sarhoşluğu büsbütün fazlalaşır.

Az önce yırtıcı aslanı hatırladınız mı? Neyi anlatıyor Mevlana bu beyitlerde, ayrılık aslanının, yani kalbindeki özlemin, bu acıyla, özlem acısıyla, ayrılık acısıyla pençelerini kalbinizde oraya buraya savurması!

Hani çok yakın bir dostunuz vardır, çok üzgündür, gidersiniz onun yanına, “üzülme” dersiniz elinizi omzuna koyup, “kendini böyle perişan etme” dersiniz, “kendine de acı” dersiniz... İşte ayrılık acısı yaşayanın halidir kendini perişan etmek! Kalbindeki o aslana söz geçirememek! Niye? Siz, sizi teselli eden, “kendini böyle mahvetme” diyen arkadaşınızı dinlemiyorsunuz; çün-kü siz-de kalbinizdeki sizi dinlemeyen, sakinleştirmeye çalıştığınız aslanınıza söz geçiremiyorsunuz! O aslan, kalbinizi mahvediyor, pençelerini kalbinize kalbinize savuruyor, siz de kendi kendinizi mahvediyorsunuz! Çünkü o aslan sarhoş! Sizi duyamaz! Duyar, SAKİNLEŞEMEZ!

Ben kafiye düşünürüm; sevgilim bana der ki: “Yüzümden başka hiçbir şey düşünme!”

Nedir kafiye? Şiirlerde mısra sonlarındaki ses benzerliği? Örneğin güneş ve eş. Dilara ve yara. De ve Jade. Mesela şimdi bir beyit söylese Mevlana, dese;

Ev sevgili, ne suçum var, söyle bana DE; ne gönül bir taş, ne her taş, bir JADE!

Hani mısraların sonundaki her kelime, benzer harflerle bitiyor: DE ve JADE, YARA ve DİLARA gibi.

İşte bir şiirin yazılması için, şiirin kafiyeli olması, sanatlı olması, kulağa hoş gelmesi için bu kafiye, yani cümlelerin sonundaki ses benzerliklerine ihtiyaç var.

Mesnevi’yi Farsça okuduğumuzu düşünün. İlk beyitleri neydi Farsça:

**Bişnev in ney çün hikâyet mîküned
Ez cüdâyîhâ şikâyet mîküned.**

ANLAMI: Dinle, bu ney neler hikâyet eder, ayrılıklardan nasıl şikâyet eder. İşte diyor Mevlana, mesela burada odada olanlar, bu mesneviyi okurken neyinden zevk alırsınız, niye okuyorsunuz mesneviyi? Ya da ilk beyit size nasıl bir lezzet, bir, haz verdi? Ben, şunu derim ilk beyit için:

Bişnev in ney çün hikâyet mîkuned
Ez cüdâyîhâ şikâyet mîkuned.

Hikayet ve şikayet kelimeleri birbiriyle kafiyeli, mikuned ve diğer mikuned ise redif yani aynı kelime. Aruzun **Fâilâtün - Fâilâtün – Fâilün** kalıbıyla yazılmış. Beyitte geçen edebi sanatlar şunlar, alegoriler şunlar, aliterasyonlar şunlar...

Ama Dilara ve Jade nasıl tat alır bu beyitten, onlar için anlamı nedir, Dilara ve jade, kafiye peşinde değildir, bu beyti okuduğumda sesin kulağıma müzikal gelişinin ya da gelmeyişinin peşinde değildir: AN-LA-MIN peşindedir!

Ey benim kafiye düşünenim! Rahatça otur, benim yanımda devlet kafiyesi sensin.

Devam ediyor Mevlana, mesneviyi sadece edebi yönüyle okuyup öyle haz alan kişiye yani Akhenaton'a.... Diyor ki... Akhenaton! Bırak şiirlerimde kafiye sanatının peşine düşmeyi? Anladık, edebiyatçısın! Ama ben burada bir şey anlatıyorum! Sana ilahi sırlardan, bilmediğin hakikatlerden bahsediyorum! Tamam, şiirlerimde sanat var, kafiye var ama benim derdim sana ne kadar kafiyeli şiirler yazıyordum bak demek değil! Bir şeyler anlatıyorum sana, bir şeyler anlatmaya çalışıyorum, bırak kafiye, sadece hakikatlere odaklan! Kafiyeden değil hakikatlerimden zevk al! Devam ediyor...

Harf ne oluyor ki sen onu düşünesin! Harf nedir? Üzüm bağının çitten duvarı.!

Yani anladık, sen edebiyatçı kökenden geliyorsun, yine bana diyor, senin için şiirde kafiye ve diğer sanatlar çok önemli! Ama diyor ki HARF dediğin şey ne ki sana bir zevk versin! Tek başına harflerin ne değeri var... V ve K harflerini yan yana koy, bir anlam ifade etmedikçe ne gereği var! Harfler, kelimeler, ŞİİRDE sadece KELİMENİN AMBALAJI! Üzüm bağının çitten duvarı! Sen bir üzüm bahçesine girdin! İçine girip o üzümleri mi yersin yoksa dışında kalıp çitler ne güzel diye çitleri mi incellersin? Tamam, kafiyelerimin de sanatımın da sana verdiği bir zevk var A-MA, o zevklerden çok fazlasını dıştaki lezzette, yani çitte değil; içteki lezzette, yani üzüm bahçesinde, yani sana anlattığım ilahi hakikatlerde bulacaksın!

Kısaca diyor ki, “Mesnevi, sadece edebi bir eser değil.... Sadece edebi bir eser değil” Hakikatle muhatap oluyorsun aynı zamanda! İlahi hakikatlerle muhatap oluyorsun!

1730. Harfi, sesi, sözü birbirine vurup parçalayayım da seninle bu üçü de olmaksızın konuşayım!

Bir hakikat, bir düşünce nasıl aktarılır karşıdakine? Konuşurken sözlerle, seslerle; okurken ise harflerle! Diyor ki, keşke elimde olsa da bu hakikati anlamanda seni yavaşlatan şeyleri kullanmadan anlatabilseydim sana... Ses olmadan, harf olmadan, söz olmadan, bunların tümü olmadan keşke bir yol olsaydı, bu hakikatleri sana başka yollarla aktarabileyim? Hani çok güzel sesli bir hatip düşünün, adam konuşurken hayran oluruz, ne güzel sıcak bir sesi var, ne kadar samimi bir sesi var deriz ve ne anlattığını bazen kaçıırız, onun hakikatleri yerine diksiyonuylu uğraşırız, işte bu odak sorununuz, yani **“ART İS FOR ARTWORK”**, yani “sanat, sanat içindir” anlayışımız, ya da Mesnevi’yi sadece bu gözle okumaya çalışmamız, Mevlana’yı rahatsız ediyor... Sanat yapmıyorum burda diyor, artistlik yapmıyorum, şairlik taslamıyorum, bir hakikat anlatmaya çalışıyorum sana, seni ilahi hakikatlerle, Batını sırlarla muhatap etmeye çalışıyorum.

Âdem’den bile gizlediğim sırrı, ey cihanın esrarı olan sevgili, sana söyleyeyim.

Ne dedik yukarda? Mesnevi bir sanat kitabı, sadece edebi bir eser değil, içinde ilahi hakikatler, Allah aşkı, yoklukta hiç oluş, hiçlikte varoluş, vahdetül vücüt, ruhun asliyeti, niteliği hakkında sırlar anlatan bir kitap! Ey cihanın esrarı, yani bu alemin, bu cihanın esrarı, sırrı, gözbebeği olan insan, sen ki bir sırsın, gel seninle senin ilginin çekecek başka sırlar da paylaşayım...

Halil’e bile söylemediğim sırrı, Cebrail’in bile bilmediği gamı, Mesih’in bile dem vurmadığı, hatta Allah’ın bile kıskanıp “biz” olmadıkça kimseye açmadığı sırrı sana açayım.”

Halil kim? Hz. İbrahim! Cebrail kim? Vahiy meleğinin adı. Mesih kim? Hz. İsa. Yani İsa’nın bile incil’de anlatmadığı sırlardan bahsedeyim sana, herkesin bilemeyeceği, anlayamayacağı, anlasa da kaldıramayacağı hakikatlerden! Ama bu sırları BİZ olmadıkça, yani hiçliğe erişmedikçe, kendi yokluğunda hiçliğinde onunla var olmanın derecesine erişmedikçe seninle paylaşmadığı bir sırrı seninle paylaşayım....

“Biz” (mâ) kelimesi, lügatte nasıl bir kelimedir? İspata ve nefye delalet eden bir kelime. Hâlbuki

ben ispat değilim; zatım, varlığım yoktur ki ispat edilebilsin. (Varlığım olmadığından) Nefiy de değilim (yokun varlığı nefiy de edilemez, esasen olmadığı için yoktur da denemez).

Arapça “ma” kelimesi, farklı anlamlarda kullanılır, yani cümlelerin geçtiği yere göre. Bazen LA yani olumsuzluk için kullanılır; bazen “biz” için, bazen YOKLUĞU ispat için yani LEYSE kelimesi gibi kullanılır, bazen ELLEZİ gibi kullanılır, yani “o şeyler ki” gibi atıf için, bazen EYYÜ kelimesi gibi “hangi şey, kim? ne” gibi soru anlamı vermek için vesaire. MA kelimesiyle bir şeyin varlığını ispat da edersin, bir şeyin yokluğuna da delalet edersin, kanıt getirirsin. BEN OLMAKTAN ÇIKIP BENLİĞİNDEN VAZGEÇİP BİZ diyen bir insan, Allahın varlığında yok olmuş demektir. Yani hem kendi varlığından geçmiş demektir. Nasıl ki ENEL HAK, yani ben ALLAH’tan sadece bir parçayım dediğinde kendi ENE’nden geçtiğini, hiçlikte eridiğini belirtir, MA derken deyine Allah’la bütünleşirsin. Ama senin varlığın da yokluğun da çıkarılamaz bu kelimeden.

Descartes, kendi varlığını nasıl ispat ediyordu? Septizminin sonunda yani kendi varlığından kuşku duymasından sonra varlığını nasıl ispat yoluna girmişti: “Cogito ergo sum”! Yani “DÜŞÜNÜYORUM, O HALDE VARIM!” Yani düşünen KENDİ BİLİNCİYLE. Ama Mevlana onun gibi bakmıyor. O diyor ki, benim şu an düşünmem, bende bir bilincin olması, beni var yapan şey değildir. Benim düşüncem, bilincim, bir algı da olabilir! Çünkü bu alem, bir hayaldir sadece! Benim bilincim de bir hayaldir. Ben irade ediyorum, diliyorum, yerine getiren Allah. Her eylemimde sadece ben bir dilek diliyorum sadece, Allah ise o dileği yerine getiriyor, o eylemimi yaratıyor. Ben, düşünüyorum aklımdan düşünmeyi diliyorum ama düşünme eylemini yaratan yine Allah’ın kendisi. Düşünen o! Eylemimi gerçekleştiren o! Ben sadece dileyenim! O zaman Descartes’in bu kanıtı, benim için geçerli değil! Çünkü ben varlığı sadece bir hayalden ibaret görüyorum! Ve benim, ben varım demem, benim varlığımı ispata yetmiyor.

Öte yandan ben yokum desem de, ya da ben yokum biz varız, yani benim dilemem ve Tanrı’nın yaratması var desem de, bu BİZ kelimesi de BEN kelimesinin bir kanıtı değil! Bedenim bir hayal âleminde var olduğu için, hayal âlemindekiler mutlak vardır denemez. Ama gerçek varlık âleminde var olan bir ben’in ya da BİZ kelimesi içindeki gizli bir BEN kelimesinin de varlığı mutlak olarak reddedilemez. Biz, yine BEN ve ALLAH’tan ibarettir. Ben ve Allah, yine BİZ oluyoruz. Ne mutlak bir hiçlik, ne de mutlak bir varlık...

Şu an hayal alemimdeki ben ispat edilemez, ama o hayali gören, başka bir alemde UYKU halinde olabilir bir BEN’in varlığı da mutlak olarak reddedilemez, yokluğu kanıtlanamaz.

1735. Ben varlığı yoklukta buldum, onun için varlığı yokluğa feda ettim.

Padişahların hepsi kendilerine karşı alçalana alçalırlar. Bütün hak, kendisine sarhoş olanın sarhoşudur.

Padişahlar, kendilerine kul olana kul olurlar. Halk, umumiyetle kendi yolunda ölenin yolunda ölür.

Avcı onları ansızın avlamak için kuşlara av olmaktadır.

Dilberler; âşıkları, canla, başla ararlar. Bütün maşuklar, asıklara avlanmışlardır.

1740. Kimi âşık görürsen bil ki maşuktur. Çünkü o, asık olmakla beraber maşuk tarafından sevildiğı cihette maşuktur da.

Susuzlar âlemde su ararlar, fakat su da cihanda susuzları arar.

Mademki asık odur, sen sus artık. Mademki o, kulağıını çekmekte, sen tamamıyla kulak kesil!

Sel akmaya baslar başlamaz önünü kes, yolunu bağla. Yoksa âlemi perişan ve harap eder, her tarafı yıkar.

**Fakat harap olmaktan niye gamlanayım?
Harebenin altında padişah hazinesi var!**

**1745. Hakka dalan kişi, daha ziyade dalmak,
can denizinin dalgası altüst olmak ister.**

**Denizin altı mı daha hoştur, yoksa üstü mü?
Onun oku mu daha ziyade gönül çekici ve
güzeldir, o oka karşı siper tutmak mı?**

**Su halde ey gönül! Neşe ve sefayı cefa ve
belâdan ayırt edersen vesveseye zebun olmuş
olursun.**

**Tutalım ki senin isteğinde şeker tadı var;
sevgilinin isteği, isteksizlik murat ve maksadı
terk etme değil mi?**

**Onun her bir yıldızı yüzlerce hilâlin kan
diyetidir. Ona, âlemin kanını dökmek helâldir!**

**1750. Biz değeri de bulduk kan diyetini de. Ve o
yüzden can vermeye koştuk.**

**Ey âşık! Âşıkların hayatı ölümlerdir. Gönlü gönül
vermeden başka bir suretle bulamazsın.
Yüzlerce nâz ü işveyle gönlünü almak istedim;
sevgili, bana istîğna yüzünü gösterdi,
bahaneler etti.**

“Bu akıl, bu can, senin aşkına gark olmuş değil mi ki?” dedim, dedi ki: “Git, git; bana bu efsunu okuma!

Ben, senin ne düşündüğünü bilmez miyim? Ey iki gören! Sen, sevgiliyi nasıl gördün; buna imkân mı var?

1755. Ey ağırcanlı! Sen onu hor gördün; çünkü çok ucuz aldın!

Ucuz alan, ucuz verir. Çocuk bir inciye bir somuna değişir.

Ben öyle bir aska gark olmuşum ki evvel gelenlerin aşkları da benim bu aşkıma batmış, yok olmuştur, sonra gelenlerin aşkları da!

Ben, o askı kısaca söyledim, tamamıyla anlatmadım. Anlatacak olsam hem dudaklar yanar hem dil!

“Lep” (dudak) dersem maksadım leb-i derya (deniz kıyısı) dır; “Lâ” (hayır) dersem muradım illâ (ancak, evet) dir.

1760. Tatlılıktan dolayı yüzümü ekşitmiş olarak otururum; fazla sözden dolayı sükût etmekteyim.

İsterim ki bu suretle tatlılığımız, yüzümüzün ekşiliğiyle iki cihandan da gizli kalsın;

Bu söz, her kulağa girmesin. Onun için yüz ledün sırrından ancak birini söylemekteyim.

Hakîm-i Senâî'nin;

“Seni yoldan alıkoyan sey; ister küfür sözü olsun, ister iman... Seni dosttan uzak düşüren nakıs; ister çirkin olsun, ister güzel... İkisi de birdir”

sözü ve Peygamber Sallâllahu Aleyhi Vesellem'in

“Sa'd, çok kıskançtır, ben Sa'd 'dan daha kıskancım, Allah ise benden de kıskançtır. Kıskançlığından dolayı görünür, görünmez bütün kötülükleri haram etmistir”

hadîsi

Hak, kıskançlıkta bütün âlemlerden ileri gittiği içindir ki bütün âlem kıskanç oldu.

O, can gibidir, cihan beden gibi. Beden; iyiyi, kötüyü, canın tesiriyle kabul eder.

1765. Kimin namazında mihrap ve kıblesi Ayn (Allah'ın zâtı, cemali) olursa onun tekrar iman tarafına gitmesini ayıp ve kusur bil.

Padişaha esvapçıbaşı olan kişinin, padişah hesabına ticarete girişmesi, ziyankârlıktan ibarettir.

Padişahla birlikte oturan kimsenin padişah kapısında oturması yazıktır, aldanmaktır.

Bir kimseye padişaha elini öpmek fırsatı düşer de o, ayağını öperse bu, suçtur.

Her ne kadar ayağa bas koymak da bir yakınlıktır, fakat el öpme yakınlığına nispetle hatadır, düşkünlüktür.

1770. Padişah, birisi yüzünü gördükten sonra başkasına meylederse kıskanır.

Allah'ın gayreti, buğdaya benzer, harmandaki saman da insanların kıskançlığıdır.

Kıskançlıkların aslını haktan bilin. Halkın kıskançlıkları, şüphe yok ki Allah kıskançlığının feridir.

Bunu anlatmayı bırakayım da o, on gönüllü hercai sevgilinin cefasından şikâyet edeyim.

Feryat edeyim, çünkü feryat ve figanlar, hoşuna gidiyor. İki âlemden de ona ancak feryat ve figan lâzım.

1775. Onun macerasından acı acı nasıl feryat etmeyeyim ki sarhoşlarının halkasına dahil değilim.

Onun gözünden ayrı, güne gün katan yüzünün vuslatından mahrum bir haldeyken nasıl gece gibi kapkara olmam?

Onun hoş olmayan şeyi de benim canıma hoş geliyor. O gönül inciten sevgilime canım feda olsun!

Naziri olmayan tek padişahımın hoşnut olması için ben, hastalığıma da âşığım, derdime de.

İki deniz gibi olan gözlerimin incilerle dolması için gam toprağını gözüme sürme gibi çekmekteyim.

1780. Halkın onun için döktüğü gözyaşları incidir; halk gözyaşı sanır.

Ben canlar canından şikâyetçi değilim, hikâye etmekteyim.

Gönül, “ben ondan incindim” dedikçe, gönlün bu asılsız ve ehemmiyetsiz nifakına gülmekteyim.

Ey doğruların medar-ı iftihar! Doğrulukta bulun. Ey baş köşe! Ben senin kapında esiğim. Mâna âleminde baş köşe nerede, eşik nerede? Sevgilimizin bulunduğu yerde biz ve ben nerede?

1785. Ey canı biz ve ben kaydından kurtulan! Ey erkekte kadında söze ve vasfa sığmaz ruh!

Erkek, kadın kaydı kalkıp bir olunca o bir, sensin. Birler de aradan kalkınca kalan yalnız sensin.

Kendi kendinle huzur tavlasını oynamak için bu “ben” ve “biz”i vücuda getirdin.

Bu suretle “ben” ve “sen”ler, umumiyetle bir can haline gelirler, sonunda da sevgiliye müstağrak olurlar.

(Ben, biz, ben ve bizim, varlıkların varlığı ve yokluğu, hulâsa) söylediklerimin hepsi vardır, vâkıdır. Ey kün emri, ey gel denmekten ve söz söylemekten münezzeh Allah, sen gel!

1790. Ten gözü, seni görebilir mi; senin gamlanman, neşelenip gülmen hayale gelir mi?

Gama, neşeye merbut olan gönle, onu görmeye lâyıktır, deme!

Keder ve neşeye bağlanmış olan; bu iki ariyet vasıfla yaşar.

Hâlbuki yemyeşil aşk bağının sonu, ucu, bucağı yoktur. Orada gamdan ve neşeden başka ne meyveler var!

Âşıklık bu iki halden daha yüksektir; baharsız, hazansız ter-ü tazedir.

1795. Ey güzel yüzlü! Güzel yüzünün zekâtını ver; yine pare pare olan canı şerh et, onu anlat (dedim!).

Fettan gözünün ucuyla ve nazla bir baktı da gönlüme yeni bir dağ vurdu.

Kanımı bile dökse ona helâl ettim. Helâl sözünü söyledikçe o, kaçmaktaydı.

Mademki topraktakilerin feryadından kaçmaktasın. Kederlilerin yüreğine niye gam saçarsın?

Her sabah; doğudan parlayınca seni, doğu pınarı (güneş) gibi coşmakta, zuhur etmekte buldu.

1800. Ey seker dudaklarına paha biçilmeyen güzel! Divanene ne bahaneler buluyorsun?

Ey eski cihana taze can olan! Cansız ve gönülsüz bir hale gelmiş olan tenden çıkan feryat ve figanı işit!

Allah aşkına olsun, artık gülü anlatmayı bırak da gülden ayrılan bülbülün halini anlat!

Bizim coşkunluğumuz gamdan neşeden değildir; aklımız irfanımız, hayal ve vehimden meydana gelmemiştir.

Nadir bulunur bir halettendir; inkâr etme ki Hak'kın kudreti pek büyüktür.

“Biz” (mâ) kelimesi, lügatte nasıl bir kelimedir? İspata ve nefye delalet eden bir kelime. Hâlbuki ben ispat değilim; zatım, varlığım yoktur ki ispat edilebilsin. (Varlığım olmadığından) Nefiy de değilim (yokun varlığı nefiy de edilemez, esasen olmadığı için yoktur da denemez).

Arapça “ma” kelimesi, farklı anlamlarda kullanılır, yani cümlelerin geçtiği yere göre. Bazen LA yani olumsuzluk için kullanılır; bazen “biz” için, bazen YOKLUĞU ispat için yani LEYSE kelimesi gibi kullanılır, bazen ELLEZİ gibi kullanılır, yani “o şeyler ki” gibi atıf için, bazen EYYÜ kelimesi gibi “hangi şey, kim? ne” gibi soru anlamı vermek için vesaire. MA kelimesiyle bir şeyin varlığını ispat da edersin, bir şeyin yokluğuna da delalet edersin, kanıt getirirsin. BEN OLMAKTAN ÇIKIP BENLİĞİNDEN VAZGEÇİP BİZ diyen bir insan, Allahın varlığında yok olmuş demektir. Yani hem kendi varlığından geçmiş demektir. Nasıl ki ENEL HAK, yani ben ALLAH’tan sadece bir parçayım dediğinde kendi ENE’nden geçtiğini, hiçlikte eridiğini belirtir, MA derken deyine Allah’la bütünleşirsin. Ama senin varlığın da yokluğun da çıkarılamaz bu kelimeden.

Descartes, kendi varlığını nasıl ispat ediyordu? Septizminin sonunda yani kendi varlığından kuşku duymasından sonra varlığını nasıl ispat yoluna girmişti: “Cogito ergo sum”! Yani “DÜŞÜNÜYORUM, O HALDE VARIM!” Yani düşünen KENDİ BİLİNCİYLE. Ama Mevlana onun gibi bakmıyor. O diyor ki, benim şu an düşünmem, bende bir bilincin olması, beni var yapan şey değildir. Benim düşüncem, bilincim, bir algı da olabilir! Çünkü bu alem, bir hayaldir sadece! Benim bilincim de bir hayaldir. Ben irade ediyorum, diliyorum, yerine getiren Allah. Her eylemimde sadece ben bir dilek diliyorum sadece, Allah ise o dileği yerine getiriyor, o eylemimi yaratıyor. Ben, düşünüyorum aklımdan düşünmeyi diliyorum ama düşünme eylemini yaratan yine Allah’ın kendisi. Düşünen o! Eylemimi gerçekleştiren o! Ben sadece dileyenim! O zaman Descartes’in bu kanıtı, benim için geçerli değil! Çünkü ben varlığı sadece bir hayalden ibaret görüyorum! Ve benim, ben varım demem, benim varlığımı ispata yetmiyor.

Öte yandan ben yokum desem de, ya da ben yokum biz varız, yani benim dilemem ve Tanrı’nın yaratması var desem de, bu BİZ kelimesi de BEN kelimesinin bir kanıtı değil! Bedenim bir hayal âleminde var olduğu için, hayal âlemindekiler mutlak vardır denemez. Ama gerçek varlık âleminde var olan bir ben’in ya da BİZ kelimesi içindeki gizli bir BEN kelimesinin de varlığı mutlak olarak reddedilemez. Biz, yine BEN ve ALLAH’tan ibarettir. Ben ve Allah, yine BİZ oluyoruz. Ne mutlak bir hiçlik, ne de mutlak bir varlık...

Şu an hayal alemimdeki ben ispat edilemez, ama o hayali gören, başka bir alemde UYKU halinde olabilir bir BEN’in varlığı da mutlak olarak reddedilemez, yokluğu kanıtlanamaz.

1735. Ben varlığı yoklukta buldum, onun için varlığı yokluğa feda ettim.

Padişahların hepsi kendilerine karşı alçalana alçalırlar. Bütün hak, kendisine sarhoş olanın sarhoşudur.

Padişahlar, kendilerine kul olana kul olurlar. Halk, umumiyetle kendi yolunda ölenin yolunda ölür.

Avcı onları ansızın avlamak için kuşlara av olmaktadır.

Dilberler; âşıkları, canla, başla ararlar. Bütün maşuklar, âşıklara avlanmışlardır.

1740. Kimi âşık görürsen bil ki maşuktur. Çünkü o, âşık olmakla beraber maşuk tarafından sevildiği cihette maşuktur da.

Susuzlar âlemde su ararlar, fakat su da cihanda susuzları arar.

Mademki âşık odur, sen sus artık. Mademki o, kulağını çekmekte, sen tamamıyla kulak kesil!

Sel akmaya başlar başlamaz önünü kes, yolunu bağla. Yoksa âlemi perişan ve harap eder, her tarafı yıkar.

**Fakat harap olmaktan niye gamlanayım?
Harabenin altında padişah hazinesi var!**

**1745. Hakka dalan kişi, daha ziyade dalmak,
can denizinin dalgası altüst olmak ister.**

**Denizin altı mı daha hoştur, yoksa üstü mü?
Onun oku mu daha ziyade gönül çekici ve
güzeldir, o oka karşı siper tutmak mı?**

**Su halde ey gönül! Neşe ve sefayı cefa ve
belâdan ayırt edersen vesveseye zebun olmuş
olursun.**

**Tutalım ki senin isteğinde şeker tadı var;
sevgilinin isteği, isteksizlik murat ve maksadı
terk etme değil mi?**

**Onun her bir yıldızı yüzlerce hilâlin kan
diyetidir. Ona, âlemin kanını dökmek helâldir!**

**1750. Biz değeri de bulduk kan diyetini de. Ve o
yüzden can vermeye koştuk.**

**Ey âşık! Âşıkların hayatı ölümlüdür. Gönlü gönül
vermeden başka bir suretle bulamazsın.**

**Yüzlerce nâz ü işveyle gönlünü almak istedim;
sevgili, bana istîğna yüzünü gösterdi,
bahaneler etti.**

**“Bu akıl, bu can, senin aşkına gark olmuş değil
mi ki?” dedim, dedi ki: “Git, git; bana bu efsunu
okuma!**

**Ben, senin ne düşündüğünü bilmez miyim? Ey
iki gören! Sen, sevgiliyi nasıl gördün; buna
imkân mı var?**

**1755. Ey ağırcanlı! Sen onu hor gördün; çünkü
çok ucuz aldın!**

**Ucuz alan, ucuz verir. Çocuk bir inciye bir
somuna değişir.**

**Ben öyle bir aska gark olmuşum ki evvel
gelenlerin aşkları da benim bu aşkıma batmış,
yok olmuştur, sonra gelenlerin aşkları da!**

**Ben, o askı kısaca söyledim, tamamıyla
anlatmadım. Anlatacak olsam hem dudaklar
yanar hem dil!**

**“Lep” (dudak) dersem maksudım leb-i derya
(deniz kıyısı) dır; “Lâ” (hayır) dersem muradım
illâ (ancak, evet)
dir.**

1760. Tatlılıktan dolayı yüzümü ekşitmiş olarak otururum; fazla sözden dolayı sükût etmekteyim.

İsterim ki bu suretle tatlılığımız, yüzümüzün ekşiliğiyle iki cihandan da gizli kalsın;

Bu söz, her kulağa girmesin. Onun için yüz ledün sırrından ancak birini söylemekteyim.

Hakîm-i Senâî'nin;

“Seni yoldan alıkoyan sey; ister küfür sözü olsun, ister iman... Seni dosttan uzak düşüren nakıs; ister çirkin olsun, ister güzel... İkisi de birdir”

sözü ve Peygamber Sallâllahu Aleyhi Vesellem'in

“Sa'd, çok kıskançtır, ben Sa'd 'dan daha kıskancım, Allah ise benden de kıskançtır. Kıskançlığından dolayı görünür, görünmez bütün kötülükleri haram etmistir”

hadîsi

Hak, kıskançlıkta bütün âlemlerden ileri gittiği içindir ki bütün âlem kıskanç oldu.

O, can gibidir, cihan beden gibi. Beden; iyiyi, kötüyü, canın tesiriyle kabul eder.

1765. Kimin namazında mihrap ve kıblesi Ayn (Allah'ın zatı, cemali) olursa onun tekrar iman tarafına gitmesini ayıp ve kusur bil.

Padişaha esvapçıbaşı olan kişinin, padişah hesabına ticarete girişmesi, ziyankârlıktan ibarettir.

Padişahla birlikte oturan kimsenin padişah kapısında oturması yazıktır, aldanmaktır.

Bir kimseye padişaha elini öpmek fırsatı düşer de o, ayağını öperse bu, suçtur.

Her ne kadar ayağa bas koymak da bir yakınlıktır, fakat el öpme yakınlığına nispetle hatadır, düşkünlüktür.

1770. Padişah, birisi yüzünü gördükten sonra başkasına meylederse kıskanır.

Allah'ın gayreti, buğdaya benzer, harmandaki saman da insanların kıskançlığıdır.

Kıskançlıkların aslını haktan bilin. Halkın kıskançlıkları, şüphe yok ki Allah kıskançlığının feridir.

Bunu anlatmayı bırakayım da o, on gönüllü hercai sevgilinin cefasından şikâyet edeyim.

Feryat edeyim, çünkü feryat ve figanlar, hoşuna gidiyor. İki âlemden de ona ancak feryat ve figan lâzım.

1775. Onun macerasından acı acı nasıl feryat etmeyeyim ki sarhoşlarının halkasına dahil değilim.

Onun gözünden ayrı, güne gün katan yüzünün vuslatından mahrum bir haldeyken nasıl gece gibi kapkara olmam?

Onun hoş olmayan şeyi de benim canıma hoş geliyor. O gönül inciten sevgilime canım feda olsun!

Naziri olmayan tek padişahımın hoşnut olması için ben, hastalığıma da âşığım, derdime de.

İki deniz gibi olan gözlerimin incilerle dolması için gam toprağını gözüme sürme gibi çekmekteyim.

**1780. Halkın onun için döktüğü gözyaşları
incidir; halk gözyaşı sanır.**

**Ben canlar canından şikâyetçi değilim, hikâye
etmekteyim.**

**Gönül, “ben ondan incindim” dedikçe, gönlün
bu asılsız ve ehemmiyetsiz nifakına
gülmekteyim.**

**Ey doğruların medar-ı iftihar! Doğrulukta
bulun. Ey baş köşe! Ben senin kapında esiğim.
Mâna âleminde baş köşe nerede, eşik nerede?
Sevgilimizin bulunduğu yerde biz ve ben
nerede?**

**1785. Ey canı biz ve ben kaydından kurtulan! Ey
erkekte kadında söze ve vasfa sığmaz ruh!**

**Erkek, kadın kaydı kalkıp bir olunca o bir,
sensin. Birler de aradan kalkınca kalan yalnız
sensin.**

**Kendi kendinle huzur tavlasını oynamak için bu
“ben” ve “biz”i vücuda getirdin.**

**Bu suretle “ben” ve “sen”ler, umumiyetle bir
can haline gelirler, sonunda da sevgiliye
müstağrak olurlar.**

(Ben, biz, ben ve bizim, varlıkların varlığı ve yokluğu, hulâsa) söylediklerimin hepsi vardır, vâkıdır. Ey kün emri, ey gel denmekten ve söz söylemekten münezzeh Allah, sen gel!

1790. Ten gözü, seni görebilir mi; senin gamlanman, neşelenip gülmen hayale gelir mi?

Gama, neşeye merbut olan gönle, onu görmeye lâyıktır, deme!

Keder ve neşeye bağlanmış olan; bu iki ariyet vasıfla yaşar.

Hâlbuki yemyeşil aşk bağının sonu, ucu, bucağı yoktur. Orada gamdan ve neşeden başka ne meyveler var!

Âşıklık bu iki halden daha yüksektir; baharsız, hazansız ter-ü tazedir.

1795. Ey güzel yüzlü! Güzel yüzünün zekâtını ver; yine pare pare olan canı şerh et, onu anlat (dedim!).

Fettan gözünün ucuyla ve nazla bir baktı da gönlüme yeni bir dağ vurdu.

Kanımı bile dökse ona helâl ettim. Helâl sözünü söyledikçe o, kaçmaktaydı.

**Mademki topraktakilerin feryadından
kaçmaktasın. Kederlilerin yüreğine niye gam
saçarsın?**

**Her sabah; doğudan parlayınca seni, doğu
pınarı (güneş) gibi coşmakta, zuhur etmekte
buldu.**

**1800. Ey seker dudaklarına paha biçilmeyen
güzel! Divanene ne bahaneler buluyorsun?**

**Ey eski cihana taze can olan! Cansız ve
gönülsüz bir hale gelmiş olan tenden çıkan
feryat ve figanı işit!**

**Allah aşkına olsun, artık gülü anlatmayı bırak
da gülden ayrılan bülbülün halini anlat!**

**Bizim coşkunluğumuz gamdan neşeden
değildir; aklımız irfanımız, hayal ve vehimden
meydana gelmemiştir.**

**Nadir bulunur bir halettendir; inkâr etme ki
Hak'kın kudreti pek büyüktür.**

1750. Biz değeri de bulduk kan diyetini de. Ve o yüzden can vermeye koştuk.

Mevlana bu beyitte bir hadis-i kudsiye atıf yapıyor: “Beni bilen talep eder (yani beni ister)... Beni talep eden (beni isteyen) bulur... Beni bulan, sever... Beni seveni öldürürüm... Bir kimseyi öldürürsem diyeti bana düşer... Bir kimsenin diyeti Bana düşünce onun diyeti bizzat Ben olurum”

Diyor ki, sevgi diyorsun, aşk diyorsun, ama bunlar liyakat ister. Benim için neleri göze alırsın? Senin için ölürüm demesi kolay? Gerçekten de ölür müsün? Ya da sana verdiğim nimetleri benim yolumda gerçekten harcar mısın? Hadi, göster o liyakati, nerde o liyakatin?

Ali imran 92’de şöyle diyor: “**Len tenâlûl birre hattâ tunfikû mimmâ tuhibbûn.** Sevdiğiniz şeylerden benim için vazgeçmedikçe, yani malınızı, canınızı Bana adamadıkça, sevdiğiniz şeylerden benim için vazgeçmedikçe asla beni seviyor sayılmazsınız ya da el-Bir makamına erişemezsiniz.”

Hani tasavvufi bir şiirde diyordu ya:

“Canını canana vermektir kemali aşığın,
Vermeyen can, itiraf etmek gerek noksanına”

Yanı, bir aşığın aşkın olgunluğu ya da olgun olup olmadığı, maşukunun yolunda can verip verememesine bağlıdır. Eğer sen, aşığım deyip de canını sevdiğin için veremiyorsan, sevdiğin için canından geçemiyorsan, bunun senin sevginde bir kusur olduğunu kendine itiraf etmen gerekiyor.

Maşuk yani sevilen için ölmekten kasıt, aşığın FENA halidir yani hiçlik makamıdır. Hikâyenin sonunda göreceğiz ki papağan’ın ölümü fiziki bir ölümden çok bir HAL’di. Tacir, onu öldü sanıp kafesinden çıkarınca papağan uçup gidecek ve bu sayede özgürlüğüne kavuşacak.

Nisa 100’de de şöyle diyordu: “**Ve men yahruc min beytihi muhâciran ilâllâhi ve resûlihî summe yudrikhul mevtu fe kad vakaa ecruhu alâllâh!** Yani kim, Allah ve O’nun elçisine hicret etmek için evinden çıkar, sonra da kendisine ölüm yetişirse, artık onun ecri, mükâfatı, Allah’a ait olmuştur.”

Ey âşık! Âşıkların hayatı ölümlerdir. Gönlü gönül vermeden başka bir suretle bulamazsın.

Hani Hallac-ı Mansur’un öldürülmeden önce söylediği bir söz vardı. Diyordu ki, “Ey benim güvenilir dostlarım! Beni öldürün ki, hayatım katlimdedir.”

Aşkın gereği, kavuşmaktır yani vuslata ermehtir. Âşık olduğunu söyleyen bir insan, ben sevdiğim kişiye kavuşmayı istemiyorum demez, diyemez. Bunu diyorsa, aşkında samimi değildir.

Tanrı'ya olan vuslata, kavuşmaya giden tek bir yol vardır: O da ölmek! Eğer tanrıyı aşık olduğunu iddia eden kişi, ben ölümü istemiyorum ya da ölüm beni korkutuyor derse, bu onun aşkında samimi olmadığının göstergesidir. Bu yüzden Mevlana şöyle der: Ölüm, benim için bir şeb-i arustur, yani düğün gecesidir, yani vuslattır, tanrı'ya kavuşmaktır. Ben ölümden neden korkayım ve neden kaçayım? O zaman aşık için hayat, gerçek vuslat, ölümle başlar!

**Yüzlerce nâz ü işveyle gönlünü almak istedim;
sevgili, bana istiğna yüzünü gösterdi,
bahaneler etti.**

Diyor ki burda, sen âşıksın ve maşuğunun yani sevgilinin gönlünü almak, onun rızasını ya da muhabbetini kazanmak istiyorsun. O ise senin bütün bu ona hoş görünmelerine, nazlarına, işvelerine, güzel sözlerine, iltifatlarına soğuk baktı. Sonraki beyitte de diyecek, bana LAF ANLATMA! Benim kuru lafa karnım tok! Seviyorum diyorsun da sana nasıl güveneyim? Bir eylemde bulun benim için, kuru sözle, kuru bir seni seviyorumla, kuru bir senin için ölürümle olmuyor o iş. Bakalım benim için neleri yaparsın, nelerden geçersin, neleri göze alırsın! İddia ettiğin gibi benim için ölür müsün, malını-mülkünü benim için bağışlar mısın? İbrahim Ethem gibi sarayından salnataından vazgeçer misin? İbrahim gibi benim için İsmail'inden vazgeçer misin?

“Bu akıl, bu can, senin aşkına gark olmuş değil mi ki?” dedim, dedi ki: “Git, git; bana bu efsunu okuma!

Üstteki beytin devamı yine. Hani sevdiğin kişiye gittin, ben sana aşığım dedin, ama o sana isteksiz davrandı, seni samimi bulmadı, senin aşkını güvenilir bulmadı. Sen ona dedin ki, bu akıl, bu can, bu gönül baştanbaşa senin aşkınla dolu! Ama onun bana verdiği cevap şuydu: Yürü, bana masal anlatma! Ben laf değil LİYAKAT istiyorum! Söz değil İSPAT istiyorum! Gerçekten de tek hakkın hatırı ali mi sende, bunu eylemlerinde görmek istiyorum. Benden önce başkaları mı var, başka şeyler mi var benim sevgimin önünde bunu bana göstermeni istiyorum! Yani laf değil liyakat istiyorum! Bana laflarınla kuru sözlerle değil liyakatin göstererek gel!

Ben, senin ne düşündüğünü bilmez miyim? Ey iki gören! Sen, sevgiliyi nasıl gördün; buna imkân mı var?

Sizin ona âşık olduğunuzu söylediğiniz, ilan-ı aşk ettiğiniz kişi konuşmaya devam ediyor: Ey ademoğlu, sen bana aklının canının gönlünün benim aşkımla dolu olduğunu söylüyorsun! Oysa ben senin içindekileri zaten biliyorum! Çünkü inkar, büyük laflar eder. Tutamayacağı sözler verir. Ben, sana kuranda kalbinden daha yakınım demedim mi? O zaman bu laflara, bu yaldızlı aşk ilanlarına, senin için ölürüm ey rabbim demelerine gerek yok! Kuru lafa gerek yok! Göster! Göster!

Hani demiş Allah dostlarından biri, “Ey Allah’ım, ben senden razıyım, sen de benden razı ol!” Allah da onun kalbine şöyle ilham etmiş: “Sen benden razı falan değilsin! Eğer benden gerçekten razı olsaydın, benim rızamı, razı olmamı istemezdin”

Hem aşığım diyorsun hem de bana bu SÖZLERLE geliyorsun! Oysa aşкта SEN BEN yoktur! Biz vardır sadece! Eğer gerçekten âşık olsaydın kendini benden ayrı görmezdin! Yani BİZ’i İKİ görmezdin, BİZİ sen ve ben olarak ayırmazdın! BEN, BAŞTANBAŞA SENİM derdin! Benim istediğim aşk bu! BEN’im varlığında, BİZ kelimesinin içinde SENİN YOK OLMAN! Sen kendi varlığından geçmedikçe SEN’i benden ayrı görürsün! ENEL HAK değil ENEL MEHMET, ENEL DİLARA, ENEL JADE dersin! Yani ben hakkım, ben senim değil, ben mehtim, ben dilarayım, ben jadeyim dersin! Bu, ikiliktir, dualitedir. Oysa AŞKTA DÜALİTE DEĞİL VAHDET VARDIR!

1755. Ey ağırıanlı! Sen onu hor gördün; çünkü çok ucuz aldın!

Ey ağırıanlı, benle buluşmaya gelmekte isteksiz davranan, benle buluşmaya gelirken ağır ağır davranan, tembel davranan, benle buluşmayı keşke bu buluşma hiç olmasaydı, Allah bize bir joker hakkı verseydi ben namazı seçerdim diyen... Uykusunu benimle buluşmaya tercih eden, sıcak yatağı kendisine benden daha tatlı gelen! Sen böyle yaparak sevgilini aslında hor görüyorsun! Senin onunla buluşmayı istediğin yok! Namaz sana ağır geliyor, ruhuna ağır geliyor!

Nisa 142. ayette ne diyordu: “**ve izâ kâmû ilâs salâti kâmû kusâlâ yurâunen nâse!**” Yani onlar, namaza kalktıkları zaman, üşenerek kalkarlar” Ey ağırıanlı! Ey üşengeç ademoğlu! Sen benimle buluşmayı daha ucuz saydın, uykuya benimle olmaktan, aşık olduğunu iddia ettiğin benle buluşmaktan daha önemli saydın! O zaman senin bu aşkın da imanının da sevginin de kuru bir aşktan ibaret! Samimi değilsin! Aşkında samimi değilsin! Bana olan muhabbetinde samimi değilsin! Allah’ım sana aşığım, senin için ölürüm demelerin boş! Daha karşıma gelirken bile istekli değilsin, ayakların bana gelirken geri geri geliyor, o zaman rabbine duyduğun aşk nerde? Nerde?

Ucuz alan, ucuz verir. Çocuk bir inciği bir somuna değışir.

Ucuz alan, ucuz verir. Yani sen, benimle kavuşma anlarını nefsinin isteklerine tercih ediyorsun. Bana kavuşma anını, yani ölümü özlemeyi, dolayısıyla da kavuşma anımızı özlemeyi dünyaya bağlı kalmaya tercih ediyorsun. Daha konforlu bir yaşamı, daha lüks bir hayat yaşamayı fakirlere, yoksullara yardım etmeye tercih ediyorsun. Midenin zevklerini, nefsinin hazlarını oruç tutmaya tercih ediyorsun! Oysa değerli bir şeyi daha değersiz bir şeye sadece çocuklar tercih eder. Çocuk, yolda bir mücevher bulur, bakkala gider, o mücevherin değerini bilmez ve bir elmalı şekere onu satar! Yani ucuza verdiği şeyin gerçek değerinden haberi yoktur! Namazın orucun değerinden haberi yoktur!

İncil’de Matta 7 bab 6’da ne diyordu:

“Kutsal olanı ne köpeklerle atın, ne de incilerinizi domuzların önüne serin. Yoksa onları ayakları altında çiğnedikten sonra geri dönüp sizi parçalarlar.”

Ben öyle bir aşka gark olmuşum ki evvel gelenlerin aşkları da benim bu aşkıma batmış, yok olmuştur, sonra gelenlerin aşkları da!

Az önce anlatılan durumlar, aşkı samimiyetsiz aşığın, ham softanın durumu! Diyor ki Mevlana, sana nakıs olan, eksik olan, güvenilir olmayan, liyakatli olmayan aşkı anlattım ya. İşte bir de bunun tam tersi var! LİYAKATLİ AŞK! Benim için ölüm sadece ona kavuşma anı! Şeb-ı aruz! Benim düğün törenim, sevgiliyle vuslatım! O yüzden benim ölümden bir korkum yok; aksine ölümü, o kavuşma anını özleyip durmaktayım! Benim aşkımda sevgili ile buluşmaya giderken duyduğum bir üşengeçlik yok, çünkü namaz benim için sevgiliyle buluşma anı! Benim secdem, O’na nazlanmadır! Benim rükum, onu selamlamamdır. Benim kıyamım, dik duruşum, sevgilimin karşısında heyecandan elimin ayağımın dolaşmasıdır!

Ben, o aşkı kısaca söyledim, tamamıyla anlatmadım. Anlatacak olsam hem dudaklar yanar hem dil!

“Lep” (dudak) dersem maksadım leb-i derya (deniz kıyısı) dır; “Lâ” (hayır) dersem muradım illâ (ancak, evet)tir.

Diyor Mevlana. Ey mesnevi okuyucusu! Ben, ilahi hakikatleri rumuzlarla söyledim ki sadece ehil olanlar, anlayabilsin, diğerleri o bu kıymetli mücevherlerden uzak dursun! Çünkü en değerli inci, domuzun boynunda domuzun önünde kıymetsizce eşelenir,

çamura bulanır, kirlenir. Bu yüzden de bütün hikmetleri sana alegorilerle, sembollerle anlattım!

Ben şaraptan bahsediyorsam, bu senin bildiğin şarap değil. Sana sakiden meyhaneden bahsediyorsam, bu senin sokağındaki meyhane değil. Ben sana sevgiliden aşktan bahsediyorsam, bu, sokakta gördüğün hoş bir kadına, yakışıklı bir erkeğe bakıp hoşlanma değil!

Şimdiye kadar okuduğun hikayelerimi tekrar bir gözden geçir... Halayık diyorum, papağan diyorum, tüccar diyorum, aslan ve tavşan diyorum, sana anlatmak istediğim şey la fonten masalları değil! Hepsi hikmet bunların! Hepsi sadece ehil olanların çözebileceği alegoriler, gizli ilahi sırlar! İsa'nın dediği gibi kutsal olanları köpeklerin önüne atmıyorum! İncileri domuzların önüne atmıyorum; çünkü değerini bilmeyenler, bu sırları anlamaya layık değil!

1760. Tatlılıktan dolayı yüzümü ekşitmiş olarak otururum; fazla sözden dolayı sükût etmekteyim.

Ehil olmayanlar o lezzeti bilmesin diye, o meyveleri yerken lezzetleri yüzünden kendimden geçtiğim halde sanki sirke yemiş gibi yüzümü buruşturuyorum! En leziz bir yemeği sana sanki acı hurma gibi tarif ediyorum.

İsterim ki bu suretle tatlılığımız, yüzümüzün ekşiliğiyle iki cihandan da gizli kalsın;

Niye? Benim duyduğum lezzet, yüzümü buruşturmam yüzünden desinler ki bu çok acıdır! Ham softa bu yüzden uzak dursun! Beni şarap içen bir derviş sananlar, beni sufist bir hedonist olarak görenler, benim bu el altından gizli gizli dağıttığım hikmetlerden, anlattığım sırlara vakıf olmaktan uzak dursunlar.

Bu söz, her kulağa girmesin. Onun için yüz ledün sırrından ancak birini söylemekteyim.

Hakîm-i Senâî'nin;

“Seni yoldan alıkoyan şey; ister küfür sözü olsun, ister iman... Seni dosttan uzak düşüren

nakıs; ister çirkin olsun, ister güzel... İkisi de birdir”

sözü ve Peygamber Sallâllahu Aleyhi Vesellem’in

“Sa’d, çok kıskançtır, ben Sa’d ’dan daha kıskancım, Allah ise benden de kıskançtır. Kıskançlığından dolayı görünür, görünmez bütün kötülükleri haram etmiştir”

hadîsi

Hak, kıskançlıkta bütün âlemlerden ileri gittiği içindir ki bütün âlem kıskanç oldu.

O, can gibidir, cihan beden gibi. Beden; iyiyi, kötüyü, canın tesiriyle kabul eder.

1765. Kimin namazında mihrap ve kıblesi Ayn (Allah’ın zatı, cemali) olursa onun tekrar iman tarafına gitmesini ayıp ve kusur bil.

Padişaha esvapçıbaşı olan kişinin, padişah hesabına ticarete girişmesi, ziyankârlıktan ibarettir.

Padişahla birlikte oturan kimsenin padişah kapısında oturması yazıktır, aldanmaktır.

Bir kimseye padişaha elini öpmek fırsatı düşer de o, ayağını öperse bu, suçtur.

Her ne kadar ayağa bas koymak da bir yakınlıktır, fakat el öpme yakınlığına nispetle hatadır, düşkünlüktür.

1770. Padişah, birisi yüzünü gördükten sonra başkasına meylederse kıskanır.

Allah'ın gayreti, buğdaya benzer, harmandaki saman da insanların kıskançlığıdır.

Kıskançlıkların aslını haktan bilin. Halkın kıskançlıkları, şüphe yok ki Allah kıskançlığının feridir.

Bunu anlatmayı bırakayım da o, on gönüllü hercai sevgilinin cefasından şikâyet edeyim.

Feryat edeyim, çünkü feryat ve figanlar, hoşuna gidiyor. İki âlemden de ona ancak feryat ve figan lâzım.

1775. Onun macerasından acı acı nasıl feryat etmeyeyim ki sarhoşlarının halkasına dahil değilim.

**Onun gözünden ayrı, güne gün katan yüzünün
vuslatından mahrum bir haldeyken nasıl gece
gibi kapkara olmam?**

**Onun hoş olmayan şeyi de benim canıma hoş
geliyor. O gönül inciten sevgilime canım feda
olsun!**

**Naziri olmayan tek padişahımın hoşnut olması
için ben, hastalığıma da âşığım, derdime de.**

**İki deniz gibi olan gözlerimin incilerle dolması
için gam toprağını gözüme sürme gibi
çekmekteyim.**

**1780. Halkın onun için döktüğü gözyaşları
incidir; halk gözyaşı sanır.**

**Ben canlar canından şikâyetçi değilim, hikâye
etmekteyim.**

**Gönül, “ben ondan incindim” dedikçe, gönlün
bu asılsız ve ehemmiyetsiz nifakına
gülmekteyim.**

**Ey doğruların medar-ı iftihar! Doğrulukta
bulun. Ey baş köşe! Ben senin kapında esiğim.
Mâna âleminde baş köşe nerede, eşik nerede?
Sevgilimizin bulunduğu yerde biz ve ben
nerede?**

1785. Ey canı biz ve ben kaydından kurtulan! Ey erkekte kadında söze ve vasfa sığmaz ruh!

Erkek, kadın kaydı kalkıp bir olunca o bir, sensin. Birler de aradan kalkınca kalan yalnız sensin.

Kendi kendinle huzur tavlasını oynamak için bu “ben” ve “biz”i vücuda getirdin.

Bu suretle “ben” ve “sen”ler, umumiyetle bir can haline gelirler, sonunda da sevgiliye müstağrak olurlar.

(Ben, biz, ben ve bizim, varlıkların varlığı ve yokluğu, hulâsa) söylediklerimin hepsi vardır, vâkıdır. Ey kün emri, ey gel denmekten ve söz söylemekten münezzeh Allah, sen gel!

1790. Ten gözü, seni görebilir mi; senin gamlanman, neşelenip gülmen hayale gelir mi?

Gama, neşeye merbut olan gönle, onu görmeye lâyıktır, deme!

Keder ve neşeye bağlanmış olan; bu iki ariyet vasıfla yaşar.

Hâlbuki yemyeşil aşk bağının sonu, ucu, bucağı yoktur. Orada gamdan ve neşeden başka ne meyveler var!

Âşıklık bu iki halden daha yüksektir; baharsız, hazansız ter-ü tazedir.

1795. Ey güzel yüzlü! Güzel yüzünün zekâtını ver; yine pare pare olan canı şerh et, onu anlat (dedim!).

Fettan gözünün ucuyla ve nazla bir baktı da gönlüme yeni bir dağ vurdu.

Kanımı bile dökse ona helâl ettim. Helâl sözünü söyledikçe o, kaçmaktaydı.

Mademki topraktakilerin feryadından kaçmaktasın. Kederlilerin yüreğine niye gam saçarsın?

Her sabah; doğudan parlayınca seni, doğu pınarı (güneş) gibi coşmakta, zuhur etmekte buldu.

1800. Ey seker dudaklarına paha biçilmeyen güzel! Divanene ne bahaneler buluyorsun?

Ey eski cihana taze can olan! Cansız ve gönülsüz bir hale gelmiş olan tenden çıkan feryat ve figanı işit!

Allah aşkına olsun, artık gülü anlatmayı bırak da gülden ayrılan bülbülün halini anlat!

Bizim coşkunluğumuz gamdan neşeden değildir; aklımız irfanımız, hayal ve vehimden meydana gelmemiştir.

Nadir bulunur bir halettendir; inkâr etme ki Hak'kın kudreti pek büyüktür.

1770. Padişah, birisi yüzünü gördükten sonra başkasına meylederse kıskanır.

Geçen beyitlerde okuduğumuz Tanrı'nın gayreti ve kıskançlığı konusuna bugün de devam edeceğiz. Önce şunun altını çizelim; Allah'ın kıskanması ile insanların kıskanması arasında elbet farklılıklar da olacak. Çünkü insanın kıskanması, zaaftır. Sevdiği insana karşı hep güven eksikliği taşır. Ama tanrının kıskanması güven eksikliği değil ubudiyet anlamında bir kıskançlıktır. Bu kıskançlık, bu gayret, Tanrı'nın bir zaafı, kusuru değil; kendimizden, çevremizde bize verdiği nimetlerden başlayarak bütün kâinatın yaratıcısı ve mülkün yani bu uzay içindeki her şeyin, her atomun, her cismin, her soyut düşüncenin ya da her varlığın sahibi olarak kendisine ubudiyette de uluhiyette de bir şerik, bir ortak görmeme isteğidir.

Onun bizlerden istediği aşk, bizden istediği sevgi, ona tam anlamıyla yönelmedir! Ona teslim olmaktır. Zaten "Müslüman" kelimesinin anlamı, Allah'a teslim olan demektir. Zümer suresi 54'te şöyle der:

"Ve enîbû ilâ rabbikum ve eslimû lehu. Yani, Rabbinize tamamen yönelin ve ona tamamen teslim olun!"

Yani kuru bir teslimiyet istemez o. Dar zamanlarda anılmak, sadece işimiz düştüğümüzde kendisine yöneldiğimiz bir merci olmak, sadece dua ederken hatırlanmak, sadece dilek ağacı gibi, zor durumda kaldığımızda acil yardım düşmesi gibi muamele görmek istemez o. Eğer beni seviyorsan, benim isteklerimi kendi isteği gibi gören bir kul görmek isterim der. Eğer beni gerçekten seviyorsan, oğlundan, kızından, sevgilinden, annenden, babandan beni daha çok sevmeni isterim der. Eğer beni seviyorsan, sadece ramazan aylarında, kutsal gecelerde değil her zaman benimle olmanı, benden hayatının tek bir saniyesinde gafil olmamamı isterim der.

Allah'ın kıskançlığı, gayreti ile birçok hadis-i şerif vardır: Mesela der ki:

"Allah kıskançtır, mü'min de kıskançtır. Allah'ın kıskanması, mü'minin Allah'ın haram ettiği şeyi yapmasıdır." Buhari'den gelen bir hadistir bu. Yani Allah'ın kıskançlığı hem ubudiyet hem uluhiyet, yani hem kendisinden başka tapınılacak merciyi reddetme hem de onun emir ve yasaklarından uzak olmamaktır. Değil haram işlememek, harama dahi yaklaşmamaktır! Tam bir teslimiyettir! Sevdiğin kişinin arzularına riayet, daha doğrusu onun sultanlığına hürmet ve saygı göstermendir! Namaz kılmadır, oruç tutmandır, malından yoksullara infak etmendir, yetimin saçlarını okşamandır, onun yolunda canını ortaya koymandır, hırsızlık yapmamandır, günahsız masumlara el uzatmamandır, mazluma zulmetmemendir, onu evinin rafındaki süslü bir yere koymak değil, onu hayatının MERKEZİNE koymaktır, merkezine koymaktır!

Allah'ın gayreti, buğdaya benzer, harmandaki saman da insanların kıskançlığıdır.

Yani Allahın gayreti, kıskanması, ya da gayret-i ilahiye dediğimiz şey, ne dedik, insanların kıskanmasından farklıdır. Allah'ın kıskanması, her zaman kulunun faydasınadır, yararınadır, onun tekamülüdür, olgunlaşmasına, insan olma amacının, faziletlerin, erdemlerin kalpte filiz verip meyve verip onu saflaştırmasındadır. Oysa insanın kıskançlığı, sadece harmandaki saman gibi değersizdir. Ekin ekilirken asıl gaye, buğday elde etmek içindir. Saman ise sadece geri kalandır, çer-çöptür. Sadece hayvanlara verilir.

İnsanın kıskançlığı, karşıdakini boğar, kimi zaman nefes alamaz hale getirir. Çünkü güvensizlik vardır. Ya size güvenmiyordur ya da sizin muhatap olduğunuz karşı cinsinizin baştan çıkarıcılığına. Çünkü insanın kıskanmasında devreye giren, nefistir. Kıskanan der ki, tamam, ben sevdiğim adama güveniyorum. Ama bu demek değil ki onun aklını, duygularını, arzularını yani NEFSİNİ çelebilecek yine NEFİS ve DİŞİLİK SAHİBİ kadınlar da yok. Yani güvenmeyen, nefistir, zaafları ve güvensizlikleri olan olan nefistir, güvenilmeyen ise ayartılabilir olan diğer nefistir! Ama tanrının kıskanması, nefsinin zaafından değil yönenilmeye, teslim olunmaya, sevmeye layık mutlak ve ezeli maşuk oluşundan kaynaklanır.

Kıskançlıkların aslını haktan bilin. Halkın kıskançlıkları, şüphe yok ki Allah kıskançlığının feridir (yani ikinci derecede bir kıskançlıktır).

Peki bu bizdeki kıskançlığı nerden geliyor, bu kıskançlığı kim koymuş kalbimize? Allah! Niye! Kendi gayret-i ilahiyasını empati edebilelim diye. Sen bile bir kadına, bir erkeğe aşık olduğunda onu nasıl kıskanıyorsan, ey kulum, anla, benim de mağbudun olarak senden böyle bir beklentim var! Lailaheillallah! Yani Allah'tan başka tanrı yoktur diyeceksin! Sen benden başkasına bakma, benden başka adamı, kadını gözün görmesin diyorsan, aşkında bir beklenti duyuyorsan, benim beklentim de budur! Lailaheillallah, yani benden başka tapındığın, gönlünün kayacağı, benim kadar sevebileceğin bir mağbudun, sahte bir ilahın, benden başka rabbin olmayacak! Çünkü sevgide esas olan şey, sadakattir! Aşkta esas olan şey sadakattir. Eğer aşkın özü, sadakat göstermekse; o beklentinin adı da kıskanmaktır.

Sonra devam ediyor Mevlana, diyor ki, halkın kıskançlıkları, Allah'ın kıskançlığının sadece bir detaydır, sadece bir tecellisi, bir numunesidir. İkinci derecede bir kıskançlıktır, öz değil sadece bir detaydır. Aynı şeyi yukarda da söyledi, dedi ki Allah'ın kıskançlığı buğdaysa, insanın kıskançlığı da sadece harmandaki bir samandır dedi. Buğday, yani asıl maksattır, sen tarlaya ekin ektiğinde samanı için ekmiyorsundur, o buğdayı elde etmek için ekiyorsundur. Samansa ikinci derece de önemlidir. Yani o samanı sadece atına yem yaparsın! Asıl olan, hakiki olan, detay olmayan, fer, yani ikinci derecede önemi olmayan, bütün kıskançlıkların kaynağı, membaı olan Allah'ın kıskançlığıdır!

Bunu anlatmayı bırakayım da o, on gönüllü hercai sevgilinin cefasından şikâyet edeyim.

Evet, kıskançlık işte bu diyor Mevlana. Ve ekliyor, şimdi bu kıskançlık konusunu kapatalım şimdilik, şimdi on gönüllü, yani ayran gönüllü, her önüne gelene aşık olan, aynı anda tek bir sevgiliye değil onlarca aşığına naz ve iltifat eden hercai, yani kalbi hercai gibi dalından dala konan, beğendiği, hoşuna giden herkesi meyletme zaafında olan sevgilinin cefasından, işkencesinden, zulümlerinden ve eziyetlerinden konuşalım... Eziyetlerinden konuşalım... Devam ediyor...

Feryat edeyim, çünkü feryat ve figanlar, hoşuna gidiyor. İki âlemden de ona ancak feryat ve figan lâzım.

Sevgilinin bana çektiirdiği eziyetlerden biraz feryat edeyim. Rahman suresi 29’da diyor ki: **“kulle yevmin huve fi şe’nin**. Yani, o, yani Allah, her an yeni bir şe’n, ayrı bir tecelli, farklı bir ilahi tasarruf, farklı bir oluş ya da var ediş içindedir.”

Tanrı, sürekli bir yeni oluş, yeni bir eylem, yeni bir mazhariyet içinde. Ve tecellisini tekrar ettirmiyor, sürekli bir devir-daim var.

Tasavvuf ve divane edebiyatında aşkı temsil eden iki mazmun, iki sembol vardır: Biri gül, diğeri de bülbül! Gül, aşık olunandır, yani maşuktur, bülbül ise aşık olandır. Bülbül, gülün aşkıyla öter durur, feryat eder, bahçede döner durur. Çünkü gülün cilvesi, dikenini olarak tecelli etmiştir. Ne zaman ki güle yaklaşırsa, o dikenler, bülbülün bedenini yara-bere içinde bırakır. Bülbül de bu yüzden sadece bahçede durur, güle yaklaşmadığı, gülün kokusunu içine çekemediği, gülden hep uzak kaldığı için feryad-u figan etmektedir. Çünkü gül de bülbülün sesine aşıktır. O da bülbülün sesini duymakla kendinden geçer, bülbül ise gülün özlemine çekmekle, ona yakarış ve serzeniş etmekle.

Bülbül gibi, ilahi maşuk, yani tanrı da kulunun yakarışını, ona seslenişini duymak ister. Kulunun ona huzurunda, secdede inleyişini, yalvarışını, aczinin farkındalığını duymak ister. Her gün kulu ona farklı şeylerle gelsin, farklı sebepler için dua etsin, acciyyetinin, güçsüzlüğünün hep farkında olsun diye her gün kulunun hayatında onu kendisine yöneltecek yeni ihtiyaçlar verir, derman isteyeceği hastalıklar, kalbimden al diyeceği yeni acılar, yeni imtihanlar ve her biri imtihan olan yeni insanlar verir. Çünkü o, kulunun yakarışını, kendine yönelişini duymak ister. Dua ederken bülbülün figanı gibi içli içli rabbine yakarışını, kendisine yönelişini özler. Bu da onun cilvesidir! İlahi cilve dediğimiz şey budur. Bir gün, bir hafta ya da bir ay boyunca kendi varlığını sana hissettirmez, seni o mutmainliğe, o rahmete özlem duyurur, sonra gelir, üstündeki yükü kaldırır, yine sana iltifat buyurur. Bazen kalbine özlem verir, bazen bir iç sıkıntısı, nedensiz bir elem, bir karanlık, bir hassaslık, bir buhran... Senden lütfun da hoş kahrında hoş sözünü ona tüm kalbinle söyleyecek misin, işte tüm beklediği, senden duymak istediği içten söz budur! Seni dener, seni imtihan eder!

1775. Onun macerasından acı acı nasıl feryat etmeyeyim ki sarhoşlarının halkasına dâhil değilim.

İşte diyor, Allah da kimi zaman ona yönel diye sana imtihanlar veriyor, başına dertler veriyor, belalar veriyor, hastalıklar veriyor, ihtiyaçlar veriyor, ta ki başına bu gelenlerden aczinin, fakirliğinin, güçsüzlüğünün farkında olup Allah'ı hatırlaman için, sen Allah'ı unuttuğunda kendisini sana hatırlatmak için.

Kimi zaman sana karşılıksız bir hal verir, geçici bir makam, bir mutmainlik verir ki, o geçicilik bittiğinde onun devamını dileyisin. Hani hal ile makamın farkını geçen beyitlerde işlemiştik. Hal, geçici ruhi yükselmeler, makam ise kalıcı güncellemeler, iç huzuru, mutmainlik ve sevinç hali idi. İşte diyor madem Allah Rahman ve Rahimdir, yani başlayan ve esirgeyen, şefkat edendir, işte o rahmete nail olman için de rahmetin kapısına gelip secdede gözyaşı dökmen, sevgiline işlediğin suçlarından kabahatlarından ötürü mahcup olman gerekir, ağlaman gerekir, gözyaşı olman gerekir, yani içten olman olman gerekir, sen ağlarsan, acı acı feryat edersen, adem cennetten kovulduğunda Allah'ım biz nefsimize zulmettik dediği gibi sen de bunu dersin, o rahmet artık sana gelecektir! O kapı, sana açılacaktır! Onun aşkının sarhoşları halkasına girmen için o ağlayış, secdedeki o figanın, içten yalvarışın şarttır!

Onun gözünden ayrı, güne gün katan yüzünün vuslatından mahrum bir haldeyken nasıl gece gibi kapkara olmam?

Onun rahmeti, gecelerime ışık olan, karanlığımı ışığa boğan bir kandil gibidir. Eğer onun rahmetinden mahrumsam, onun nurundan, ziyasından mahrum kalırsam, o ışığı kaybedersem, gece olmuş da hiçbir ışık olmadığı için kalbimi kasavet sardığı gibi karanlıkta kalırım, ruhum, kalbim, aklım hepsi karanlıkta kalır. Ruhum, buhran yaşar, kalbim sıkılır, aklım hikmetten ve isabetli düşünmekten, fehmetmekten uzaklaşır.

Onun hoş olmayan şeyi de benim canıma hoş geliyor. O gönül inciten sevgilime canım feda olsun!

İşte bu yüzden, onun bana kendisini hatırlamam için hayatıma kattığı o sıkıntıları, dertlerim, aslında benim Rabbimin, benim sevgilimin bir cilvesi! Cilve-i ilahiye! Sevgiliden gelen şey kötü olur mu? Bir eza, bir naz, bir nazlanma, sevgiliden geliyorsa o cilve senin kalbine kötü gelir mi? Onun cefası bile sadece ondan geliyor diye sana lezzet vermez mi? O zaman lütfun da hoş, kahrın da hoş, nazın da hoş, cilve-i ilahiyen de hoş demez misin? Kendini o hatırlatıştaki zerafet bile kalbine şirin gelmez mi? Şöyle dersin şairin dediği gibi:

Hoştur bana senden gelen,

Ya gonca gül, yahut diken.
Ya hayattır, yahut kefen
Narın da hoş, nurun da hoş
Kahrın da hoş lütfun da hoş

Gelse celalinden cefa
Yahut cemalinden vefa
İkisi de cana sefa
Narın da hoş, nurun da hoş
Kahrın da hoş, lütfun da hoş

Ne mutlu Sen'i bulabilene!... Ne mutlu Sen'i bulabilene!...

Naziri (yani eşi-benzeri) olmayan tek padişahımın hoşnut olması için ben, hastalığım da âşığım, derdime de.

Eğer dert rabbimden gelmişse, o dert benim ilacımdır... Elime batan diken, benim gülümün dikeniyse, o diken benim başımın tacıdır. Herkese verdiği imtihan, farklı farklı. Eyub'a hastalık verdi, Yakub'a Yusuf'undan ayırıp özlemini verdi, Yunus'u balığın karnında bekletti, Musa'ya laf dinlemeyen bir toplum verdi.

Bana bu hastalığı veren de Allah! Eğer şifa verirse de kabulümdür, rabbimin ikramı derim, vermezse de kabulümdür, günahlarımın kefareti derim! Benim kalbime Leyla'nın kederini koyan Allah. Bana hep imtihan olunacağım dostlar veren, bana rızık kapımı kapıp sonra yeniden açacak olan, bana çocuklarımın bitmek tükenmek bilmeyen sorunlarını ihtiyaçlarını veren Allah... O zaman ben derdimden neden şikayet edeyim? Her dert rabbimden geliyorsa, sevgilimden geliyorsa, ben ondan gelen dertlere de âşığım, verdiği hastalığa da! Ben, Yusuf gibi hapse düşersem; biliyorum, bu bir medrese-i yusufiyedir! Ben Eyup gibi hastalığa düşersem, biliyorum ki günahlarıma bu dünyada kefaretlerdir. Sen sevgilinin her nazına, ezasına katlanıyorsun da sevgililer sevgilisi, mahublar mahbubunun nazını cilvesini kötü mü görüyorsun? Bu nasıl aşıklıktır? Bu nasıl aşkıta samimiyettir?

İki deniz gibi olan gözlerimin incilerle dolması için gam toprağını gözüme sürme gibi çekmekteyim.

Sevgili için gözyaşı döküp ağlamaktayım. Öyle ki bu gözyaşları, kalbimdeki hüznlerle, gamlarla birer inciye dönüşsünler. Çünkü sevgilimin yanına giderken ona götürebileceğim sahip olduğum tek hediye budur, onun için kıymetli olan tek inci tanesi, hüznülerimle gözyaşlarımla inciye dönüşmesi, kalbimdeki saf tevbenin billurlaştırdığı bu değerli incilerdir. Dünyasal mücevherler, altınlar, zümrütlerin onun

gözünde zerre kadar değeri yok, onun için tek değerli inci, ona yalvarırken, secdedeyken döktüğüm gözyaşları....

1780. Halkın onun için döktüğü gözyaşları incidir; halk gözyaşı sanır.

Bu beyitte de devam ediyor, Allah için dökülen gözyaşlarının aslında bir inci oluşu, bir inciden daha değerli olduğu. Ve diyor: İnsanlar için rabbine götürdüğü gözyaşlarını sadece bir gözyaşı zannetme! O, senin rabbine götürdüğü tek değerli hediyendir. Rahmet kapılarının kilidini açan inciden bir anahtardır.

Ben canlar canından şikâyetçi değilim, hikâye etmekteyim.

O canlar canı kim? Tanrı! Yukarıdaki beyitlerde sevgiliye ettiğim yalvarışlardan bahsetmemin nedeni, size tanrıyı şikayet etmek ya da ondan şikayetçi olmak için değil! Aksine? Anlattım, bu aşka, benim derdime aşık oluşuma siz de tanık olun ve saf aşka ulaşın diye! Çünkü benim dermanım, yine derdimin kendisidir. Dert, sevgiliden geliyorsa, başkalarına gidip of, benim sevgilim şöyle zulmediyor, böyle zulmediyor diye şikayet etmezsin! Sadece gerçek aşkı görün diye sana gerçek aşk hakkındaki deneyimlerimi alegorilerle, hikâyelerle sana anlatıyorum! Yoksa şikayet ettiğim falan yok!

Gönül, “ben ondan incindim” dedikçe, gönlün bu asılsız ve ehemmiyetsiz nifakına gülmekteyim.

Eğer gönlün, kalbin “sevgilimden incindim, sevgilim beni incitti” diyorsa, o zaman bu aşkta bir sorun var. Sen sürekli aşık olduğun kişiye yüzüne karşı beni kırıyorsun, beni çok yoruyorsun, benim dengemi bozuyorsun diye şikayet etmeye başlıyorsan, senin o zaman yaşadığın şey aşk değil! Çünkü nefsinin isteklerinin peşinden koşuyorsun! Ama sen, sevgilimden ölüm de gelse güzeldir gül de gelse diyebiliyorsan, gerçek aşık ünvanını hak edersin. Sen, ondan geliyorsa, dert de başım üstüne neşe de başım üstüne diyebiliyorsan ve bu ikisi arasında bir fark gözetmiyorsan, bu ünvanı hak edersin! Aksi takdirde bencil aşk’tan öteye geçemezsin! Eğer sende gülün dikenine katlanma istidadı yoksa ne gülü incit sana aşığım diye ne de âşıklıkta nam salan bülbülü. Eğer sevgilinin nazını çekemiyorsa, aşktan da uzak dur, âşıklıktan da.

Ey doğruların medar-ı iftihar! Doğrulukta bulun. Ey baş köşe! Ben senin kapıda eşğim.

Ey doğruların övünç kaynağı! Sevgili için sana her makam, hoş olsun! Sevgilinin kapısında kul olmak, senin için baş köşe sayılmak gibi olsun. Allah, senin nefsinin terbiye için bulunduğun makamı geriletirse, iblis gibi kibre düşme, benim makamım üstündü, şimdi eşik mi olacağım diye kibir taslama! Gerçek kul için kapı eşiği olmak da birdir baş köşe de oturmak da.

Mâna âleminde başköşe nerede, eşik nerede? Sevgilimizin bulunduğu yerde biz ve ben nerede?

Tekrar ediyor, ey can, sen makamına mı aşıksın yoksa sevgiline mi? Sevgilin seni ha yanı başına başına oturtmuş, ha meclisinde oturanlara çay dağıtan ya da davetlileri karşılayan hizmetçisi olmuşsun. Yanında olman, yakınında olman yetmiyor mu? Çünkü bu aşta ben sen yok, hepimiz onun aşıklarıyız! Benliklerimiz çoktan yanmış olmalı ki geriye kalan sadece sevgili olsun! Kendi benliklerimizde tek bir sıfat kalsın, HÜVE, yani O, yani Allah....

**1785. Ey canı biz ve ben kaydından kurtulan! Ey
erkekde kadında söze ve vasfa sığmaz ruh!**

**Erkek, kadın kaydı kalkıp bir olunca o bir,
sensin. Birler de aradan kalkınca kalan yalnız
sensin.**

**Kendi kendinle huzur tavlasını oynamak için bu
“ben” ve “biz”i vücuda getirdin.**

**Bu suretle “ben” ve “sen”ler, umumiyetle bir
can haline gelirler, sonunda da sevgiliye
müstağrak olurlar.**

**(Ben, biz, ben ve bizim, varlıkların varlığı ve
yokluğu, hulâsa) söylediklerimin hepsi vardır,**

vâkıdır. Ey kün emri, ey gel denmekten ve söz söylemekten münezzeh Allah, sen gel!

1790. Ten gözü, seni görebilir mi; senin gamlanman, neşelenip gülmen hayale gelir mi?

Gama, neşeye merbut olan gönle, onu görmeye lâyıktır, deme!

Keder ve neşeye bağlanmış olan; bu iki ariyet vasıfla yaşar.

Hâlbuki yemyeşil aşk bağının sonu, ucu, bucağı yoktur. Orada gamdan ve neşeden başka ne meyveler var!

Âşıklık bu iki halden daha yüksektir; baharsız, hazansız ter-ü tazedir.

1795. Ey güzel yüzlü! Güzel yüzünün zekâtını ver; yine pare pare olan canı şerh et, onu anlat (dedim!).

Fettan gözünün ucuyla ve nazla bir baktı da gönlüme yeni bir dağ vurdu.

Kanımı bile dökse ona helâl ettim. Helâl sözünü söyledikçe o, kaçmaktaydı.

Mademki topraktakilerin feryadından kaçmaktasın. Kederlilerin yüreğine niye gam saçarsın?

Her sabah; doğudan parlayınca seni, doğu pınarı (güneş) gibi coşmakta, zuhur etmekte buldu.

1800. Ey seker dudaklarına paha biçilmeyen güzel! Divanene ne bahaneler buluyorsun?

Ey eski cihana taze can olan! Cansız ve gönülsüz bir hale gelmiş olan tenden çıkan feryat ve figanı işit!

Allah aşkına olsun, artık gülü anlatmayı bırak da gülden ayrılan bülbülün halini anlat!

Bizim coşkunluğumuz gamdan neşeden değildir; aklımız irfanımız, hayal ve vehimden meydana gelmemiştir.

Nadir bulunur bir halettendir; inkâr etme ki Hak'kın kudreti pek büyüktür.

1785. Ey canı biz ve ben kaydından kurtulan! Ey erkekte kadında söze ve vasfa sığmaz ruh!

Erkek, kadın kaydı kalkıp bir olunca o bir, sensin. Birler de aradan kalkınca kalan yalnız sensin.

Kendi kendinle huzur tavlasını oynamak için bu “ben” ve “biz”i vücuda getirdin.

Bu suretle “ben” ve “sen”ler, umumiyetle bir can haline gelirler, sonunda da sevgiliye müstağrak olurlar.

(Ben, biz, ben ve bizim, varlıkların varlığı ve yokluğu, hulâsa) söylediklerimin hepsi vardır, vâkıdır. Ey kün emri, ey gel denmekten ve söz söylemekten münezzeh Allah, sen gel!

1790. Ten gözü, seni görebilir mi; senin gamlanman, neşelenip gülmen hayale gelir mi?

Gama, neşeye merbut olan gönle, onu görmeye lâyıktır, deme!

Keder ve neşeye bağlanmış olan; bu iki ariyet vasıfla yaşar.

Hâlbuki yemyeşil aşk bağının sonu, ucu, bucağı yoktur. Orada gamdan ve neşeden başka ne meyveler var!

Âşıklık bu iki halden daha yüksektir; baharsız, hazansız ter-ü tazedir.

1795. Ey güzel yüzlü! Güzel yüzünün zekâtını ver; yine pare pare olan canı şerh et, onu anlat (dedim!).

Fettan gözünün ucuyla ve nazla bir baktı da gönlüme yeni bir dağ vurdu.

Kanımı bile dökse ona helâl ettim. Helâl sözünü söyledikçe o, kaçmaktaydı.

Mademki topraktakilerin feryadından kaçmaktasın. Kederlilerin yüreğine niye gam saçarsın?

Her sabah; doğudan parlayınca seni, doğu pınarı (güneş) gibi coşmakta, zuhur etmekte buldu.

1800. Ey seker dudaklarına paha biçilmeyen güzel! Divanene ne bahaneler buluyorsun?

Ey eski cihana taze can olan! Cansız ve gönülsüz bir hale gelmiş olan tenden çıkan feryat ve figanı işit!

Allah aşkına olsun, artık gülü anlatmayı bırak da gülden ayrılan bülbülün halini anlat!

Bizim coşkunluğumuz gamdan neşeden değildir; aklımız irfanımız, hayal ve vehimden meydana gelmemiştir.

Nadir bulunur bir halettendir; inkâr etme ki Hak'kın kudreti pek büyüktür.

1855. Dünyanın lûtfetmesi ve yaltaklanması, hoş bir lokmadır, ama az ye. Çünkü ateşten bir lokmadır!

Bu beyitteki sözleri, Mevlana aslında eski Celaledin'e, onun şahsında kendini halka irşad etmeye adanmış âlimlere ve âlim olma yolunda ilerleyenlere söylüyor. Ve bu pişmemiş, kendini oldum zanneden âlimlerin bir zaafına da değiniyor! Nedir o zaaf: EGO! Beğenilmek, takdir görmek, izzet ve ikram görmek. Paltalk'ta bile kendini onca parlayan Paltalk âlimlerinin de sorunu bu değil mi? Herkes bana "hoca" desin, "ne âlim bir zat!" desin, yani "hoca" olarak, âlim olarak, halka irşad eden bir "yol gösterici" olarak etiketlensin, kabul görsün!

Oysa âlim, ilmini gizler! Susar ve dinler diyor, bu susmak ve dinlemek eyleminin önemine daha ilk beyitte değiniyordu hatta değil mi: Hamuş ve Bişnev, yani SUS VE DİNLE! Şems bile geldiğinde Mevlana'nın egosunu okşayan o gurur duyduğu kitaplarını kaldırıp nehre atmadı mı? Celalettin, işte o zaman Mevlana oldu. Eski Said, işte o zaman Yeni Said'e dönüştü. Bu zaafalarını gördükleri ve fark ettikleri ve bu zaaflarına, yani METHEDİLME, ÖVÜLME zaaflarına karşı bir eylem, bir önlem geliştirdikleri vakit.

İşte bu zaaf, birçok âlim olma yolunda ilerleyen insanları hep baştan çıkarmıştır. İnsanlar arasında ilmiyle hürmet görme isteği, birçok âlimin zalime dönüşmesine neden olmuştur! Kuran'da kıssası anlatılan BELAM gibi! Kendisine HOCAEFENDİ denilmesi ile benliğini gün geçtikçe putlaştıran ve kendisini kâinatın imamı gören fethullah gülen gibi. Uyarıyor Mevlana! Şan, sizi yoldan çıkarmasın, halkın size gösterdikleri taltifler, iltifatlar, sizi baştan çıkarmasın! Size "hocaefendi" denilmesi, "şeyhim" denilmesi, "ey efendim" denilmesi sizi baştan çıkarmasın! Çünkü bu halkın seni övmesi, hoş bir lokmadır, tamam, hoşuna gider, egonu okşar, gururunu nefsinin okşar, ama bu meyveden az ye, çünkü bunun müptelası olduğun zaman artık ilmi Allah için değil kendine olan bu itibar ve güveni sürekli güncel tutmak için anlatmaya başlarsın! Dikkat et buna diyor Mevlana, dikkat et!

Ateş gizlidir, zevki meydanda. Dumanı sonunda meydana çıkar.

İşte bu lokma, yani halkın seni methetmesi, seni övmesi, ateşten bir lokmadır aslında. Öyle bir ateş ki o ateşi görmezsin, o lokmadan çıkmakta olan o ateşin dumanını fark etmezsin! İleriki beyitlerde, yani Çarşamba günü derste okunacak olan beyitlerde güzel bir yere bağlayacak, İblis'in yani eskiden cennette meleklerle ilim öğreten ebu haris'in yani Şeytan'ın örneğiyle anlatacak bunu. İblis'in melekler yanındaki değeri büyüktü, makamı yüceydi! Onlara Allah'ın hikmetleri hakkında ders verirdi. Peki ne oldu sonra? Allah ben bir halife yaratacağım dedi. Sonra Adem'i yarattı ve ona kelimeleri, yani ilim öğretti. Peki bu ilim, onu ne yaptı, İblis'in bir rakibi.

Allah, eşyaların ismini meleklerle sorduğunda cevap veremediler. Belki aralarında, yani cevap veremeyenler, bilmeyenler arasında İblis de vardı ve İblis, o anda makamının sarsıldığını fark etti. Nasıl olur da bu ateşten yaratılan insan, kendisinden fazla ilim sahibi olabilirdi? Âdem'e karşı gizli bir kin beslemeye başladı. Çünkü artık Cennet'te meleklerle ders veren, kendisi değil Adem'di. Çünkü Allah, ona kendisine vermediği bir ilim vermişti. Gizli gizli dış bilemeye başladı Adem'e. Ve zaman geldi, Allah dedi ki, ey melekler, Adem'e secde edin! Meleklerin hepsi, Adem'e secde etti. Yani onun ilmine, bu ALİMLİK makamına saygı gösterdiler! Bu, İblis'i çıldırttı! Neden bun u bana yapıyorsun ey tanrı! Önce beni alıştırdın, meleklerin bana saygı göstermesine alıştırdın, beni bu üstün makama alıştırdın, izzet ü ikrama alıştırdın, şimdi ne oldu da bu topraktan yaratılmış insan geldi de benim bu makamımı ona bahşettin, onun makamını benimkinin üstüne çıkardın, o kim ki ya, kim! Ben ateşten yaratıldım o ise topraktan! Ve bu davranışı, İblis'in sonunu yani Allah'ın huzurundan kovulmasını hazırladı. İşte bu yüzden diyor Mevlana, uzak dur o ateşten yaratılan lokmadan! İblis, o lokmaya alıştı, o meyveyi tatlı gördü, Belam, o lokmaya alıştı, o ateşten lokmayı tatlı gördü sonları ne oldu bak! Saptılar! Saptılar! Alimken zalim oldular, Allah'ın rahmetinden kovuldular.

Sen “Ben o medhleri yutar mıyım? O, tamahından methediyor. Ben, onu anlarım” deme!

Dostum, büyük konuşma diyor Mevlana. İblis'in de Belam'ın da Fethullah Gülen'in de ve bilmem kimlerin kimlerin de yenik düştüğü o zaafa ben yenilmem deme! Zaaflarını bilmemeni en büyük zaaftır. Büyük laf etme, çünkü büyük laf etmek kibirdendir, başkalarının düştükleri hatalardan sen de ders çıkar, bu zaafının farkında ol, zaafınla barışık yaşa, onun seni yoldan çıkarmasına, seni baştan çıkarmasına izin verme! İzin verme!

Seni metheden, halk içinde aleyhinde bulunursa onun tesiriyle gönlün, günlerce yanar.

Değil mi? Alıştın övülmeye, alıştın methedilmeye. Ama senden daha bilgili biri geldi, insanlar artık seni değil onu dinlemeye gittiler, ya bu akhenaton, ya bu Dilara, ya bu jeyd aslında hiçbir şey bilmiyormuş, bu yeni alimde ise çok çok hikmet var dediler! Dilara dün Akhenaton, bu dersin bel kemiği dedi, sonra başka biri geldi, ondan daha bilgili, tasavvuftan da anlayan, Farsçadan da anlayan, Mesnevi'den de anlayan! İşte diyor o zaman Mevlana, senin artık için içini yer! Artık dersin, el Alevi geldiyse derse, kusura bakmayın, ben artık yokum! Dersin bel kemiği madem artık o oldu, hadi ben izninle ayrılıyorum bu gruptan! Değil mi))

Şimdi, iki beyti birleştireceğim izninle ve açıklamasını beraber yapacağım... İlk beyit...

Onun; mahrumiyetten senden umduğunu elde edemeyip ziyan ettiğinden dolayı aleyhinde bulunduğu halde,

Ve ikinci beyit... Devam ediyor Mevlana sözlerine, aleyhinde bulunduğu halde.....

1860. O sözler, gönlüne dokunur, onun tesiri altında kalırsın. Medhten de bir ululuk gelir, dene de bak!

Hani diyor insanlar mesela, Jeyd ne kadar yardımsever! Dilara ne kadar insanlara yardım etmeyi seven biri, kanatsız bir melek adeta! Zalim ne kadar bonkör, Akhenaton ne kadar bilgili, Hafiye ne kadar çok kitap okumuş, şu kişi bu kişi ne kadar ağa bir insan, yüce bir insan...

Peki diyelim ki sizden istediğini alamadı... Sizden borç alabilmeyi umut ediyordu ama o ay siz de dardaydınız, yardım edemediniz. Ne kadar yardımsever bir insan dedikleri Jade, birden dünyanın en pinti insanı oluverdi gözünüzde! Ne kadar melek dediğiniz Dilara, üzgünüm, şu sıralar çeviri yapamam, vaktim yok dediği için ne kadar duyarsız biri oluverdi! Zalim, çiftliğinde en dolgun kuzuyu koyunu ona kıyıp sizin için kesmediği, ciğerinden size kebab yapmadığı için ne kadar da mal düşkünü oldu. Artık konuşurken onun hakkında, övmediniz Dilara'yı, Zalim'i, Jeyd'i, Akhenaton'u. Hatta övmek şöyle dursun, hakkınızda ileri geri konuştuğu haberi geldi sizlere! Üzülürsünüz değil mi! Mevlana... Şems geldiğinde ne olmuştu? Artık halkın arasına karışmamaya başlamıştı. Artık ilim ve hikmetleri halkla paylaşmamaya başlamıştı. Artık irşad etmiyordu kimseyi! Tek derdi, Şems'ten ilim öğrenmekti, ilahi aşkı öğrenmekti, tevazuyu, Allah'ın varlığında hiçliğe ermenin sırrını öğretmekti. Halk ne yaptı o zaman? Önceden yere göğe sığdıramadığı, öve öve bitiremedikleri, Mevlana hakkında ileri-geri konuşmaya, dedikodu yapmaya, aleyhinde sözler söylemeye başladılar...

Medhin de günlerce tesiri altında kalırsın. O medh canın ululanmasına, aldanmasına sebep olur.

Evet, övülmek, aldatıcıdır. Gururunu okşar, egonu okşar, herkes sana alim gözüyle bakar, yolda yürürken hocam der, saygı gösterir, ziyafet verildiğinde hep baş köşeye seni oturturlar, hakkında ne kadar bilgili, ne kadar alim bir kimse bu derler...

Papağanı hatırlıyor musunuz? Neydi onun kafese kapatılmasına sebep olan? Güzel

sesi, konuşması, ev halkını eğlendirmesi, sahibiyle yarenlik etmesi... Ne diyordu Mevlana? Sendeki faziletleri sakla! Âlim misin, ilmini sakla! Her yerde konuşma, her odada mikrofon alma! Sendeki her güzel her övülmeye değer şey, senin başına bela olur. Yalnız kalamazsın, kendine zamanın kalmaz, artık kitap okuyacak, ilim öğrenecek vaktin kalmaz, Allah ile baş başa geçirecek vaktin kalmaz, özgürlüğün kalmaz. O medh diyor, o övülme, canın ululanmasına sebep olur! Yani sadece bir kul olduğunu unutursun, övülmeye layık olan'ın sadece ve sadece Allah olduğunu unutursun ve yavaş yavaş, ordan buradan şurdan kibir ve ego, yavaş yavaş kalbini tekrar sarmaya başlar! Gizli gizli! Sinsi sinsi! Kendini bir şey sanırsın! Kul olduğunu unutup dünya senin çevrende dönüyor zannedersin! Devam ediyor Mevlana:

Fakat bu tesir, zâhiren görünmez, çünkü methedilmek tatlıdır. Kınanmak acı olduğundan derhal kötü görünür.

Değil mi? Sen farkında olmadan sarar seni. Çünkü tadı hoştur, verdiği lezzet hoştur. Tatlı olan her şeyi güzel, faydalı, acı olan her şeyi de güzel ve faydasız zannedersin. En basitinden ŞEKER!

Doktor Canan Karatay'ı bilirsiniz değil mi? Onun bir sözü vardı, diyordu ki en tatlı zehir, şekerdir! En tatlı zehir, şekerdir! O zaman nefsinin arzuları aldatıcıdır. Nefsin der ki, şekerli şeyleri çok ye, ama ne olur, sana zarar verir aşırıya gidersen. Nefsin der ki sigara iç, beyninde o an bir lob tatmin olur, ama bedenine zarar verirsin. Nefsin der ki uyuşturucu çek, kendini iyi hissedersen, ama ruhuna, beynine, özgürlüğüne, özgüvenine ve kişiliğine zarar verirsin... Oysa topu topu saniyelik hazdır verdiği! Kalıcı değildir zevki! Sende bağımlılık yaratan her şey, sana zarar verir. Sürekli düşündüğün, aklından çıkmayan aşık olduğun adamı ya da kadını düşünmek, sürekli onu düşünmek, hayatına zarar verir.

O zaman iyi ve kötünün ölçütü, iyinin tatlı olması kötününse acı olması değildir. İçtiğin öksürük şurubu... Tadı diline iğrenç gelir, yüzünü buruşturursun acıdan! Hani çocuklarınıza şurup içirmeye çalıştığınızda verdikleri tepkileri hep bilirsiniz! O zaman diyor Mevlana, senin ölçütün, kıstasın; tat olmasın! Övgü duymak iyidir! Sana tatlı gelir, ama sendeki ENE'Yİ besler ve büyütür. Kınanmak yani eleştirilmek, hoşuna gitmez, kötü gelir sana, acı gelir, ama senin iyiliğin, kendini düzeltmen içindir.

Kınanmak, kaynatılmış ilâç ve hap gibidir; içer, yahut yutarsa uzun bir müddet ızdırap ve elem içinde kalırsın.

Benim az önce söylediğim örneği verdi Mevlana da. Kınanmak, yani eleştiri, senin nefsine ağır gelir. Nefsin hoşlanmaz tenkit edilmekten, eleştirilmekten. Az önce verdiğim şurup örneği gibi, içtiğin şurup sana acı gelse de senin iyiliğin içindir. Oysa

yüzünü buruşturur. Oysa o acı şurubun meyvesi, ŞİFA'dır. Şifa bulmaktır, iyileşmektir, öksürüğünden kurtulmandır!

Tatlı yersen onun zevki bir andır, tesiri öbürü kadar sürmez.

Evet, tatlı şeylerin lezzeti sadece bir an! Şurubun da acısı dilinde kalır, hemen geçmez, ama şekerin, çikolatanın, yas pastanın sana verdiği lezzet ve haz, sadece bir andan ibarettir. Dilinin tat aldığı o tek bir andan ibaret!

1865. Zâhiren uzun sürdüğü için de tesiri, gizlidir. Herzeyi, zıddıyla anla!

Yani acı şeyin tadı şekerden daha uzun sürdüğü için şifanın gelişini hemen fark etmezsin. Öksürüğün bir anda kesilmez. Ağrı kesici alırsın, kana karışması birkaç dakika sürer.

Medhin tesiri, şekerin tesirine benzer; gizli tesir eder ve bir müddet sonra vücutta deşilmesi icap eden bir çıban çıkar.

Acı şeylerin tesiri zaman aldığı gibi tatlı şeylerin de tesiri hemen bir anda olmaz. Çikolatayı yersin yersin, aaaa, 3 dakika sonra yüzünde çıkmaz hemen. Ama ertesi gün ya da birkaç gün sonra bir bakarsın, yüzünde patlatman gereken bir sivilce çıkmış. Ya da ertesi gün şekerin yükselmiş. İşte diyor Mevlana, övülmek de böyledir. Sana zararı olmaz sanırsın, seni Allah'ın yolundan, Allah'ın kullugundan alıkoymaz sanırsın, ama yavaş yavaş o duygu, sende büyür, çiçek açar ve filiz verir, o filizin diyor meyvesi de kibirdir. Övünmedir!

Nefis çok övülmesi yüzünden firavunlaştı. Alçak gönüllü, hor, hakîr ol; ululuk taslama!

Firavun'u yoldan çıkaran şey neydi? Övgü... Onu baştan çıkaran, tanrılık iddia etmesine sebep olan! O zaman nefisini yerden yere vur! Sadece Allah'ın bir kulu olduğunu aklından çıkarma! Ne diyordu Furkan suresi 63. ayette:

“O çok merhametli Allah'ın (has) kullari onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile, yani alçakgönüllülükle yürürler ve cahil kimseler kendilerine laf attığı zaman,

kendilerini eleştirdikleri kendilerini kınadıkları zaman (incitmeksizin) "selam" derler (geçerler)."

Bu yüzden diyor, bırak kompleksi! Biri sana cahil adam, sen ne anlarsın mı dedi? Eyvallah de! Biri sana küfür mü etti? Kötü söz sahibine aittir de geç! Başka bir beytinde Mevlana diyordu ki:

“Sana biri hilekâr ve mürayi derse, evet öyleyiz, hatta dediğinden ikiyüz kat fazlayız, cevabını verip yürü. Eğer sana kızıp da söverlerse gönül hoşluğuyla dua edip uzaklaş!”

Bunu yapmak çok zor değil mi! Birisi sana hakaret ettiğinde, tebessüm edip gülümsemek! Kendisinden başka kimseyi Müslüman görmediğinde, üstüne üstlük seni yaftaladığında, sen misyonersin, sen sabatayistsin dediğinde gülüp geçmek ne kadar zor değil mi! Sen vatan hainisin, sen şöylesin sen böylesin dediklerin de ciddiye alıp o kadar kale alıp geçip gitmek! Açık konuşayım, ben yapamam! Biri gelecek, sen bizim ideolojimizden değilsin bu yüzden vatan hainisin diyecek, yapamam sakın sakın durmayı beceremem! Olmadı benliğime acı gelir, odadan banlarım! Ve banlıyorum da... Banlıyorum da...

Ne diyor Enfal suresi 46’da:

“Allah'a ve Peygamberine itaat edin, birbirinizle çekişmeyin, sonra zayıflarsınız ve kuvvetiniz kalmaz ve sabredin, şüphe yok ki Allah, sabredenlerle beraberdir.”

Bediuzzaman ne diyordu:

“Hayat-ı içtimaiyenizle alâkanız varsa, “Mü'minin mü'mine bağlılığı, parçaları birbirini tutan binâ gibidir.” düstur-u âliyeyi düstur-u hayat yapınız, sefalet-i dünyeviyeden ve şekavet-i uhreviyeden kurtulunuz!..”

Ve lemalar’da şöyle diyordu:

“Kardeşlerimden ricâ ederim ki: Sıkıntı veya ruh darlığından veya titizlikten veya nefis ve şeytanın desiselerine kapılmaktan veya şuursuzluktan arkadaşlardan sudur eden fena ve çirkin sözleriyle birbirine küsmesinler ve “Haysiyetime dokundu” demesinler. Ben o fena sözleri kendime alıyorum. Damarınıza dokunmasın, bin haysiyetim olsa kardeşlerimin mabeynindeki muhabbete ve samimiyete fedâ ederim.”

Elinden geldikçe kul ol, sultan olma! Top gibi zahmet çekici ol, çevgân olma!

Çevgan ne? At üstünde oynanan bir oyun... Cirit gibi. Yani oyuncuyu, seni sıkıntıya sokan bir oyun. Mesela futbol oynuyorsunuz, o maçtaki topun yerinize koyun kendinizi. Sürekli sizi tekmeliyorlar, aşağılıyorlar, size hor davranıyorlar. Ama çevgan oynarken oyuncular, sizden zahmet çekiyor, atıyla geldiğinde sizi değneğiyle deliğinizi tutturup havaya yüceltmesi sizi ululaştırıyor, size şan veriyor ama başkalarını zahmete sokuyor. İşte diyor Mevlana, top gibi zahmet çekici ol, tekmelen,

hakir göröl; ama çevgan gibi zahmet verici olma! Alimliğin bilinip tanınıp saygı ve hürmet göreceğine, gönüllerde sultan gibi yer edeceğine sen sadece bir kuldan ibaret olduğunu bil, acziyyetinin, güçsüzlüğünün farkında ol! Sultan muamelesi gördüğünde bu seni kibre götürür. Ama kendine kul muamelesini reva gördüğünde, bu sana tevazuyu, alçakgönüllülüğü öğretir!

Yoksa senin bu letafetin, bu güzelliğin kalmayınca o, seninle düşüp kalkanlar, senden usanırlar.

Ama sendeki o şey, seni övmelerine, yüceltmelerine neden olan o şey senden gidince, artık insanlar o övdükleri faziletinden yararlanmayınca, artık çevrenden dağılıp gider, alıştığın, bağımlı olduğun o itibar ve saygıyı göremeyince de artık çok üzülürsün! Çünkü sen, o övülmeye bağımlı oldun! Çünkü dün sana sultan muamelesi yapanlar seni artık hor gördüklerinde gücüne gitti, nefsine çok ağır geldi!

Dün yakışıklıydın, sana hayran olan kadınlar dağılıp gitti. Çok güzel bir kadındın, herkes güzelliğini, zerafetini övüyordu, ama sonra ihtiyarladın, kimsenin yüzüne bakmadığı bir kadın oldun! Ya da zengindin, beş kuruş paran, malın mülkün kalmadı. İşverendin, işçilerinin veli nimetiydin, ama sonra iflas ettin, ağaydın maraba oldun, başbakandın, sonraki seçimde listeye bile giremedin... İlim sahibiydin, yaşlandın, halkın yanına gidecek onları irşat edecek, onlara kerem edecek gücün sağlığın kalmadı...

İşte diyor, sen bu letafetin, bu güzelliğin kalmayınca, insanların istifade ettiği şey artık sende kalmayınca, senden insanlar yararlanamayınca, övgüye değer o değerini kaybedince önceden seninle düşüp kalkanlar, etrafında pervane olanlar, bir bakmışsın etrafından dağılmış hatta sen onlara muhtaç olmuşsun. Ne çok zoruna gider değil mi, ne çok incitir seni, ne çok ağırına-gücüne gider!

1870. Evvelce seni aldatıp duranlar, o vakit seni görünce “Seytan” adını takarlar. Seni kapı dibinde görünce hepsi birden “Mezarından çıkmış hortlak” derler;

Genç oğlan gibi. Ona önce Allah adını takarlar, bu yaltaklıkla tuzağa düşürmek isterler.

Fakat kötölükle adı çıkıp da zaman geçince bu kötölükte sakalı çıkınca; artık ona yaklaşımdan Şeytan bile utanır.

Şeytan, adamın yanına bir kötölük için gelir; senin yanına gelmez. Çünkü sen Şeytan'dan da betersin.

1875. Şeytan, sen insan oldukça izini izler, ardından koşar, sana şarabını tattırırdı.

Ey bir işe yaramaz adam! Şeytan huyunda ayak direyip şeytanlaşınca senden Şeytan da kaçmaktadır.

Eteğine sarılan kimse de, sen bu hale gelince senden kaçır!

“Mâsâllahu Kân” (yani Allah'ın dediğı olur) sözünün tefsiri

Bunların hepsini söyledik ama Allah inayetleri olmadıkça Allah yolunda hiçiz, hiç!

Allah'ın ve Allah erlerinin inayetleri olmazsa... melek bile olsa defteri kapkaradır.

1880. Ey Allah, ey ihsanı hacetler reva eden! Sana karşı hiçbir kimsenin adını anmak lâıyk değıl.

**Bu kadercik irşat kudretini de sen bağışladın,
şimdiye kadar nice ayıplarımızı örttün.**

**Ezelde bağışladığın irfan katresini, denizlerine
ulaştır.**

**Canımdaki, bir katre ilimden ibarettir; onu ten
havasından, ten toprağından kurtar!**

**Bu topraklar, onu örtmeden; bu rüzgârlar, onu
kurutmadan önce sen halâs et!**

**1885. Gerçi rüzgârlar, onu kurutsa, mahvetse
bile sen, onlardan tekrar kurtarmaya ve almaya
kâdirsin.**

**Havaya giden (yani buharlaşan), yahut yere
dökülen katre, senin kudret hazinenden nasıl
kaçabilir?**

**Yok olsa, yahut yokluğun yüz kat dibine girse
bile sen onu çağırınca başını ayak yapıp koşar.**

**Yüz binlerce zıt, zıddını mahveder; sonra senin
emrin yine onları varlık âlemine getirir.**

**Aman ya Rabbi! Her an yokluk âleminden varlık
âlemine katar katar yüz binlerce kervan gelip
durmakta!**

1890. Hele her gece, bütün ruhlar, bütün akıllar, o uçsuz bucaksız derin denizde batar, yok olurlar.

Yine sabah vakti, o Allah’a mensup ruhlar ve akıllar, balıklar gibi denizden baş çıkarırlar.

Güz mevsiminde o yüz binlerce dallar, yapraklar; bozguna uğrayıp ölüm denizine giderler.

Kara kuzgun; yaşlılar gibi siyahlar giyinerek bağlarda, yeşilliklerin matemini tutar.

Varlık köyünün sahibinden, yokluğa, “Yediklerini geri ver” diye tekrar ferman çıkar.

1895. “Ey kara ölüm; nebattan, ilâç olacak otlardan, köklerden, yapraklardan ne yedinse geri ver!” (diye emredilir) Kardeş, bir an için aklını başına al!

Sende de her an hazan ve bahar var. Gönül bahçesinin yemyeşil, terütaze, goncalar, güller, serviler ve yaseminlerle dolu olduğunu gör!

Yaprakların çokluğundan dal gizlenmiş; güllerin fazlalığından kır ve köşk görünmüyor.

**Akl-ı Kül'den gelen bu sözler de, o gül
bahçesinin, o servi ve sümbüllerin kokusudur.**

**1900. Gül olmayan yerden gül kokusu geldiğini,
şarap olmayan yerde şarabın kaynayıp
coştuğunu hiç gördün mü ki?**

**Koku sana kılavuz ve rehberdir. Seni tâ ebedî
Cennete ve kevser ırmağına götürür.**

**Koku, göze ilâçtır, nurunu artırır. Yakub'un
gözü, bir kokudan açıldı.**

**Kötü koku gözü karartır. Yusuf'un kokusu ise
göze nur verir.**

**Yusuf değilsen bile Yakup ol; onun gibi
matlûbuna erişmek için ağla!**

“Mâşâllahu Kân” (yani Allah’ın dediği olur) sözünün tefsiri

İnşallah = Allah izin verirse

Maşallah = Allah “her ne” dilerse

Maazallah = Allah “her şey”den korusun

Ma, Arapça NE demek, yani İngilizce WHAT gibi, (bazen de HER NE anlamında). MA ŞAE, ne isterse, MAŞAE ALLAH, yani kısaltması MAŞALLAH ise Allah ne isterse demektir. Maşallahu kan derken arapça Kane = OLMAK, KÜN = emir fiili yani OL. Yani kabaca bu cümleyi Türkçe Allah ne dediye, ne dilediye olur şeklinde çevirebiliriz. Bunun yanında maşallah, deyim olarak “Allah nazardan saklasın, şu kişiye nazar değmesin” anlamında da kullanılır. Yani maazallah gibi.

Bunların hepsini söyledik ama Allah inayetleri olmadıkça Allah yolunda hiçbir, hiç!

Şerhlerde ve diğer çevirilerde “Allah yolunda” değil “Allah’ın nasihatlerini hayata geçirme, pratiğe dökme hususunda” olarak çevirmiş –ki bende bu çevirinin daha uygun olduğunu düşünüyorum- Bu konuda söylenmiş birçok özlü söz vardır, mesela “Gayret bizden, Tevfik Allah’tan” ya da “Sen vazifeni yap, inayet Allahtan’dır” gibi. Bir sonra ki beyitle bağlamaya çalışalım bunu:

Allah’ın ve Allah erlerinin inayetleri olmazsa... Melek bile olsa defteri kapkaradır.

Ben, beyitteki “Allah erlerinin inayeti” ya da “imdadı” cümlesini pas geçeceğim çünkü benim bakış açımdan oldukça rahatsız edici bir cümle. Allah’ın yardımı, inayeti olmasa melek bile olsa defteri, yani amel defteri kapkaradır diyor, yani hatalarla, yanlışlarla, günahlarla doludur. Şeytan da başlangıçta bir melekti ve onun melek olması, Allah’ın rahmetinden uzaklaşmasına mani olamadı. Ya da Kuran’da geçen Harut ve Marut adlı melekler, ya da Eski Ahit’te geçen “düşmüş melekler” ya da “demon” adı verilen yaratıklar, hepsi de başlangıçta melek olması, onların kötü yola sapmasına ya da iyilik çizgisinden kötülük çizgisine geçmesine engel olamadı. Harut ve Marut, Havva’dan da önce yaratılmış bir kadın olan Lilith’e aşık oldular ve melek ünvanları ellerinden alındı. Babil’de insanlara büyüü öğrettiler.

İki şekilde anlayabiliriz bu beyti dedik: nasıl? Birincisi, sendeki iyilik ve hasletler, erdemler, aslında senden kaynaklanmıyor, sadece tanrının sana vermiş olduğu bir gifttir. Mesela Dilara iyilik yapmayı seviyor, Jeyd iyilik yapmayı seviyor, ikisi de yardımsever. Ama bu onların övünebileceği bir meziyet değil sadece tanrının kendilerine verdiği bir lütuf, bir gift. Bu bakışa göre bizdeki her iyilik, bizden değil tanrının lütfundan kaynaklanıyor.

İkinci ihtimal de şöyle. Tamam sen, iyisin, sende güzel erdemler var, bu erdemler sana ait, çünkü senin tercihinle yapıyorsun bunları. Ama bu erdemlerin devam etmesi de tanrının yardımı sayesinde olabilir ancak. Tanrı'dan inayet kesildiği zaman, iyi işleri yaparken tanrı seni desteklemediği, senin iyi olmanı sağlayan koşulları senin lehinde geliştirmedeği zaman, sen kötülüğü de seçersin, lütuf olmazsa kalbindeki o erdemlerin güzel hasletlerin hepsi solup gider.

Hani incilde, 1. korintliler bölümünde ne diyor: “İnsanların ve meleklerin diliyle konuşsam, ama sevgim olmasa, ses çıkaran bakırdan ya da çınlayan zilden farkım kalmaz.”

1880. Ey Allah, ey ihsanı hacetler reva eden! Sana karşı hiçbir kimsenin adını anmak lââyık değil.

Yani diyor ki, Allah dururken, sana en çok inayeti dokunan, sana en çok yardımda bulunan, lütufta bulunan tanrıyken, ondan başkasını övüp yüceltmek, ondan başkasına hamdetmek kula yakışmayacak bir şeydir. Madem bütün iyiliklerin sebebi Allah'tır, o zaman Fatiha suresinin ikinci ayetini bu noktada iyi anlamalısın, yani “elhamdu lillahi rabbil alemin!” yani “Hamd, övgü, sena, yüceltme, yalnız ve yalnız senin bütün ihtiyaçlarını gideren, güneşi sen iyiirken de kötüyken de senin üstüne doğuran, sana sen farkında olmadan her an lütufta bulunan ve alemlerin rabbi olan, yani bu özel ilgiyi, yarattığı özel ilgilenmeyi yarattığı tüm mahluklar için aynı anda yapan Allah'a mahsustur.” Allah varken kime teşekkür edeceğim? Bana gelen iyilikler, sadece ondan! Rızkımı veren, bana maaş veren işverenim ya da patronum değil sadece Allah, diğerleri sadece vesile!

Bu kadarcık irşat kudretini de sen bağışladın, şimdiye kadar nice ayıplarımızı örttün.

Ve devam ediyor Mevlana, ilahi, ey rabbim, sadece bende olan güzel hasletler, erdemler değil bana verdiğin. Bendeki bu yardımseverlik, nezaket, insanlık, bu merhamet, bu şefkat, yine er-Rahman olan, er-rahim olan senin bir tecellindir, kalbnimizdeki sadece numunelerden biridir. Nasıl ki bizdeki kıskançlık bile senin kıskançlığının en ufak bir cüzüyse, bizdeki iyilikler de, başkalarına gösterdiğimiz kerem ve yardım elimizi insanlara uzatmamız da sadece senin el-Kerim, olan el-Gaffar olan, el-Rauf olan senden bize yansıyanlardır.

Hani tevratın mezmurlar yani “the psalm” bölümü, hep bu tanrının inayeti üzerinde durur. Örneğin mezmur yani psalm 86:15'te, şöyle der:

“Sen ise, ya RAB, rahîm ve rauf Allahsın, çok sabırlısın, inayetin ve hakikatin çoktur.”

Yine psalm 103'te şöyle der: "RABBİN inayeti, ezelden ebede kadar kendisinden korkanlar üzerindedir. Ve adaleti oğulların oğullarınadır."

Ezelde bağısladığın irfan katresini, denizlerine ulaştır.

Ezelde verilen BİLGİ denilince hemen hatırlamamız gereken Adem'e tanrının ilim öğretmesi. Tanrı, ademe sadece "simple information" yani temel bilgiyi vermişti. Adem, bunun adı ağaç, bunun adı, çiçek, bunun adı su, bunu içersin, bunun adı şu meyve, bunu yersin. İşte Adem yaratıldığında ona verilen bu ilk temel bilgi, yani "simple informeyşin", sadece zahire bakıyor ve temel bilgiler. Oysa tanrının bilgisi, bize verilen bu ilk temel bilgi yanında bir damlanın karşısındaki bir deniz gibi! Sen kıskançsın, bizdeki kıskançlığın kaynağı bu. Sen merhametlisin, bizdeki merhamet, senin er-rahim isminin tecellisi. Sen kerem sahibisin yani el-kerim'sin, bizdeki yardımseverlik buradan geliyor. Ve en sonda da şunu söylüyor şimdi: Sen, el-Alimsin! Senin bilgin dışında olan hiçbir şey yok. Ne gökte, ne yerde senden gizli olan tek bir bilgi, bir information yok. Eğer biz, insanlara bir şey öğretiyorsak, öğretebiliyorsak, onları irşat edebiliyorsak, bu sadece biz insanlara ilk öğretici olan senin el-alim isminden kaynaklanmaktadır.

Hani alak suresinde diyor: "Ellezî alleme bil kalem", yani o Allah ki, sana kalemle yazmayı öğretti! Ve devam ediyor 5. ayette: "Allemel insâne mâ lem ya'lem." Yani, yine o Allah ki, insana bilmediğini öğretti.

Canımdaki, bir katre ilimden ibarettir; onu ten havasından, ten toprağından kurtar!

Şimdi güzel bir benzetme yaptı Mevlana, sanat kullandı, mecaz kullandı, teşbih kullandı. Katre nedir? Bir damla su sadece! Suyu ne kendine çeker, onun kaybolmasına sebep olur? İki şey: Birincisi, toprak ki suyu emer ve o suyu üstünde yetiştirdiği bitkilere, meyvelere, ağaçlara besin olarak verir. Peki hava nasıl yok eder, daha doğrusu o suyun, o damlanın orda dururken birden kaybolmasına, gözden uzaklaşmasına sebep olur: o suyu o damlayı buharlaştırarak!

Ten havası! Arapça'da HEVA ve HAVA aynıdır. Nasıl ki hava, boşluk demekse, %78'i azottan, %21'i oksijenden oluşan, senin tutamadığın, ellerinle yakalayamadığın bir hacimse, büyüklükse, HEVA da hava gibi BOŞLUK, BOŞ ŞEYLER, BOŞ İSTEKLER anlamına gelir. Nasıl hava suyu yok ediyorsa, senin nefsindeki boş arzular boş emeller, cinsel istek ve arzular da beyninde ilim, yani bilgiyi depoladığı fosforu yakar, fosfor elementini bol bol tüketir. Hani bir söz vardır, "Nisaya nazar, nisyan verir." Yani aklında duyduğun şehvet hazzı, senin bilgiyi hafızada depolamada ve onu çağırmada önemli bir etken olan fosforu azaltır, sende unutkanlık başlatır, aklındaki o ilim, havanın suyu emdiği gibi senin hevan, arzu ve isteklerin tarafından emilip yok olur diyor.

Bu topraklar, onu örtmeden; bu rüzgârlar, onu kurutmadan önce sen halâs et!

Bu topraklar onu örtmeden yani o damlayı emmeden.... Bu hava, bu rüzgâr onu kurutmadan yani buharlaştırmadan. Bu ilmi, bu bir damla ilim katresini ya da bilgileri hafızada tutabilme gücümü artır, onu nefsimin, benliğimin istekleri ile yok olmasına izin verme! Ruhun havasını anladık, heva ve heves. Ruh, hava gibi dokunulmaz, görülmez, elle tutulmaz bir madde. Bir de suyun ve bir damlanın mahvına sebep olan diğer şey var: Tenimi yani vücudumu oluşturan toprak elementi! Yani biyolojide zn kısaltmalı çinko elementi. Biliyorsunuz kutsal kitaplara insanın bedeninin hammaddesi çamurdur, yani topraktır! Diyor Mevlana! Ey Allah'ım! Bende bir damla ilim var! O ilmi koruyayım! Ama ne yapayım ki bedenim suyu emen topraktan, yani çinko elementinden, ruhum ise havadan, yani azot ve oksijen gibi suyu buharlaştıran bir ilahi elementten ibaret. Yani bu suyu korumanın imkanı yok! Bir damla suyu korumanın tek yolu, onu havadan ve topraktan uzak tutmak, yani havasız bir camın içinde vesaire onu muhafaza etmek! Madem buna imkan yok, o zaman diyor, bendeki bu hava yani ruh, bu toprak yani bu ten, yani ruhsal ve tensel hazlarım, yani egom, bendeki ilmi söndürmeden, kurutmadan önce bu arzu ve istekleri benden al, boş hevesleri aklımdaki ilim damlasından uzaklaştır ki o informationu muhafaza edebileyim...

1885. Gerçi rüzgârlar, onu kurutsa, mahvetse bile sen, onlardan tekrar kurtarmaya ve almaya kâdirsin.

Hani biliyorsunuz, bu kainatta hiçbir şey, yok olmaz! Belki fiziksel ya da kimyasal değişikliğe uğrar ama hiçbir element, ortadan kaybolmaz. Sadece değişime uğrar. Su da öyle. Örneğin masanızda duran bir bardak su var, alın o bir bardak suyu, için, o su artık yok oldu demek değildir. O su, önce midenize inecek, vücutta ihtiyaç fazlası idrar yoluyla atılacak, diğerleri de vücutta kendi işlevini tamamlayıp yine vücuttan atılacak. Ter yoluyla, gözyaşı yoluyla, ya da hava yoluyla. Yani o suyun yok olma yolu yok. O su, yine havaya karışacak ve yine havadan da yağmur yoluyla inip macerasına kaldığı yerden devam edecek! Biçim değiştirecek belki, donacak, eriyecek, buharlaşacak ya da yoğunlaşıp su olarak tekrar yeryüzüne geri dönecek! İşte bilgi de böyle! Sendeki bilgi yani information da sen artık o bilgi zihninden yok oldu sansan da hala duruyor, her bilgi, sen hatırlamasan da o bilgileri yani bilinç ağına düşmese bile varlık olarak hala oradalar...

Havaya giden (yani buharlaşan), yahut yere dökülen katre, senin kudret hazinenden nasıl kaçabilir?

Kaçabilir mi? İmkânı yok! Kaçamaz! Hani hepinizde bilgisayar vardır, cd vardır, sonra o cd ler gün gelir çizilir, bilgisayarınızdaki cd sürücünüz o bilgileri okumakta güçlük çeker, zorlanır, artık okuyamaz, ama tanrı için okuyamama gibi bir durum söz konusu değildir. O senin bad sektörlerini de okur, aklında tuttuklarını da senin unuttum zannettiklerini de. Teğabun suresi 4'te ne diyor Allah:

“Ya’lemu mâ fî-ssemâvâti vel-ardi veya’lemu mâ tusirrûne vemâ tu’linûn. vallâhu ‘alîmun bizâti-ssudûr. Yani **O, göklerde ve yerde olanı bilir. Neleri gizlediğinizi ve neleri açığa vurduğunuzu bilir. İçinizde olanı da bilen Allah’tır.**”

Yok olsa, yahut yokluğun yüz kat dibine girse bile sen onu çağırınca başını ayak yapıp koşar.

O bilgi, o bir damlacık bilgi kırıntısı, isterse 2 bitlik bir kod, o sadece bir katre kadar yer tutan information, yok olsa, aslında sen onu yok oldu sansan, unuttum, artık zihnimde böyle bir bilgi yok sansan bile Allah o bilgiyi sana hatırlatmak isteyince o bilgi sanki vücut almış bir insanmışcasına sana, yani senin bilinçaltından üste çıkıp bilinç alanına doğru koş a koş a gelir. Kim isterse? Allah sana isterse. Sana unuttuğun o şeyi geri hatırlatmak isterse.

Yüz binlerce zıt, zıddını mahveder; sonra senin emrin yine onları varlık âlemine getirir.

Yani koca bir alem, dev bir güneş, o güneşten çıkan ısı, o suyun fiziksel mahiyetini değiştirir, çünkü suyun zıddı ısıdır, güneştir, işte o ısı, suyu buharlaştırır, sen suyu yok oldu sanırsın, aslında sadece buhar halinde gökyüzünde durmaktadır, yani bulut halindedir. Peki, buharın yani bulutun zıddı nedir? Soğuk! Soğukluğun derecesine göre o bulut, o buhar, tekrar yoğunlaşır ve yağmura dönüşür, kara dönüşür, doluya bilmem neye dönüşür!

Aman ya Rabbi! Her an yokluk âleminden varlık âlemine katar katar yüz binlerce kervan gelip durmakta!

Düşünün koca bir kâinatta bu damlaların yolculuğu, bir deve kervanı gibi! O bulutlardan kaç milyon tane, kaç milyar tane yağmur damlası, seyahat edecek yeryüzüne! İstanbul trafiği, Hong Kong trafiği neymiş! Gökyüzünde öyle bir yolculuk var ki, milyarlarca damla su, sürekli gökten yere ve yerden göğe doğru seyahat edip durmakta. Ama asla yok olmamakta. Sen, onları öldü, artık o su yok oldu ademiyete karıştı sanıyorsun, oysaki dünya durdukça böyle bir döngü içinde olacak! Ey insan!

Sen de o sudan örnek al! Sen de ölümsüzsün! Ölüm, sadece ruhunu buharlaştırıyor. Gün gelecek, bulutların o buharı iade etmesi gibi, havanın o damlaları iade etmesi gibi, senin de ruhun ölmedi, ölmüyor, sadece buharlaşıp berzah alemine geri dönüyor ve mahşerde İsrail'in suruyla o berzah aleminden tekrar maddeleşip insan olacaksın ve o gün rabbinin huzuruna çıkıp yaptıklarından ya da yamadıklarından sorguya çekileceksin... Sorguya çekileceksin...

1890. Hele her gece, bütün ruhlar, bütün akıllar, o uçsuz bucaksız derin denizde batar, yok olurlar.

Bu konuya daha önce değinmiştik, geceleri yani uyuduğumuz esnada, İslam inancına göre ruh, insandan alınır ve mana âlemini seyreder. Uyandığımızda ise ruh geri bedenimize iade edilir. Bu yüzden İslam âlimleri ve tasavvufçular, uykuyu “küçük ölüm” olarak adlandırmışlardır.

Uyurken ya da rüya esnasında bilinç, dinlenmek için tabiri caizse tatil'e çıkmış ve organizmanın ve rüyaların kontrolünü bilinçaltına geçici olarak devretmiştir. Duyularınız geçici olarak kapalıdır. Ses yoktur, ışık yoktur, sizin için koku ya da dokunmak yoktur. Bilinçaltınız yönlendirir vücudunuzun dengelenmesini. Bilincimiz ile bilinçaltımız arasında birbirlerine karışmalarını önleyecek bilinç eşiği dediğimiz bir duvar vardır. Bu duvar ya da bu set, uyku esnasında zayıflar ve iki sınır arasındaki duvar geçici olarak ortadan kalkar. Bilinçaltına attığınız duygular, sırlar, unutmaya çalıştığınız travmalar, olaylar; uyku sırasında bilinçaltımızdan rüyalarımıza semboller olarak yansır ya da rahmani bir rüya esnasında beynin tanrıyla ilgili diğer ilahi kanalları devreye girer. Yani bilincimiz yarı kapalıdır. Bizi uyuracak yüksek bir ses olmadan uyanmayız. İşte Mevlana, bunu derin bir denizde kaybolmaya benzetir.

Yine sabah vakti, o Allah'a mensup ruhlar ve akıllar, balıklar gibi denizden baş çıkarırlar.

İşte sabah olunca ya da uyanınca, bilinçaltı ile bilinç arasındaki engel tekrar güçlenir. Bilinçaltı, tekrar denizin dibine iner, bilinç tekrar denizin üstüne çıkar yani ikisi tekrar yer değiştirir. Çünkü ruh bedene geri iade edilmiş ve vücut otomatik pilottan çıkmıştır. Tekrar bedenimizin kontrolünü ele alırız, duyuları algılarız, sesleri ve kokuları duyarız, ışığı ve renkleri işitiriz vs.

Güz mevsiminde o yüz binlerce dallar, yapraklar; bozguna uğrayıp ölüm denizine giderler.

İşte geceleri bizi uyku esnasında yaşadığımız bu hali, Mevlana bir sonbahara benzetir. Çünkü sonbahar, tabiatın ölümüdür. Dallar çırılçıplak kalır, yapraklar sararır ve yere dökülür. Nasıl insan için uykusu geçici bir ölümün başlangıcı ve uykudan uyanması da tekrar dirilişi ise, sonbahar da tabiat için geçici bir ölüm demektir ve bahar mevsimi, tabiat yeniden dirilir. Bu yüzden Mevlana, son bahar ve kış mevsimini tabiat için bir uykuya dalmaya, bir rüya âlemine girmeye benzetmiştir.

Kara kuzgun; yaşlılar gibi siyahlar giyinerek bağlarda, yeşilliklerin matemini tutar.

Kuzgun, biliyorsunuz bir kuş türüdür. Mevlana, kış vakti geldiğinde siyah renkli kuzgunların yaprakları dökülmüş bağlarda ölü bitkilerin üstüne ya da ağaçların üstüne tünemiş olmasını baharın matemini tutuyor gibi görür. Siyah, zaten matem rengidir. Cenazelerde cenazeye katılanlar baştan aşağı siyah giyinip ölü için duydukları matemlerini gösterirler. Siyah kuzgunlar da, kışın tabiat öldüğünde aynı cenazeye katılanlar gibi matemlerini gösterirler.

Varlık köyünün sahibinden, yokluğa, “Yediklerini geri ver” diye tekrar ferman çıkar.

Ama kış mevsimi de insanın rüyadaki ölümü gibi, rüya görürken ruhunun kendisinden alınıp uyandığında geri verilmesi gibi geçici bir ölümdür, insan, bu geçici uykunda rüyanın bitmesiyle uyandığı gibi, baharın gelmesiyle de tüm kâinat, varlık sahibi olan Allah'ın emretmesiyle yeniden dirilir ve geçici uykusundan o da insan gibi uyanmış olur.

1895. “Ey kara ölüm; nebattan, ilâç olacak otlardan, köklerden, yapraklardan ne yedinse geri ver!” (diye emredilir) Kardeş, bir an için aklını başına al!

Mevlana'nın burada kastettiği yeniden dirilişin kaçınılmazlığıdır. Kalıcı bir ölüm aslında yoktur. Bütün ölümler, seni yeni bir çağa, taze bir algılayışa hazırlamak içindir! Sen uyursun, ruhun sende değildir ama bu son değildir. Allah'ın takdirinde varsa, geri dirileceksindir. Kış mevsimi gelince ağaçlar, tüm tabiat ölür, o da yeniden dirilecektir. İşte diyor Mevlana, her şey, her mahlûkat, hep bir ölüm ve uyanışlar içinde. Sen ölümü ilk defa yaşamıyorsun. Kaç kez uykuya dalmışsan, o kadar ölümü tattın ve kaç uyanış yaşadysan o kadar da diriliş yaşadın. Ağaçlar, bahar geldiğinde dirilişi yaşadı. Senin uykun 6-7 saat sürdü, ağaçların ölümü bir-iki mevsim sürdü, senin kabre konulman da bundan farklı değil; topu topu İsrail o sur borusunu yani yeniden diriliş borusunu öttürdüğünde, rabbine hesap vermek için tekrar

diriltileceksin. Ekliyor Mevlana! Kardeş, aklını başına al! Sana üç derin uyku anlattım ve bu üç derin uykunun sonunda bir diriliş var. Rüyadasın, uyandığında diriliyorsun. Kış mevsimi ölen ağaçlar, baharda diriliyor. Senin kabir hayatın da bundan pek farklı değil!

Sende de her an hazan ve bahar var. Gönül bahçesinin yemyeşil, terütaze, goncalar, güller, serviler ve yaseminlerle dolu olduğunu gör!

Evet sende de hazan, yani bir sonbahar ve sende de bir bahar var. Sürekli ölüp ölü dirilme içindesin. Saç tellerin ölüp ölüp diriliyor, dışındaki deri ölüp ölüp diriliyor. Bir bahçe, nasıl ki bahar vaktinde taptaze goncalarla taptaze güllerle taptaze yasemin çiçekleriyle dolu, sonbaharda bu bahçenin başına gelen her şey elbette senin sonbaharında da başına gelecek. Senin sonbaharın ihtiyarlık vaktin. Güller, daha tazeyken dalından koparılıyor sen de sonbahardan önce ölsen ne fark eder! Genç yaşta da öleceksin, yaşlıyken de. Ama illa öleceksin, bundan kaçış yok. Ama öldüğün gibi de diriltileceksin. Bahar geldiğinde tekrar açan o güller gibi!

Yaprakların çokluğundan dal gizlenmiş; güllerin fazlalığından kır ve köşk görünmüyor.

Bir ağaçtan farkın yok, her yanın öylesine yapraklarla dolu. Umutlarla, yapmayı düşündüğün planlarla, kurduğun gelecek hayalleriyle. Hiç ölmeyeceğim sanıyorsun bu yüzden! Hayata olan sınırsız bağlılığın, o yapraklar, sana kendini hiç ölmeyecekmiş gibi hissettiriyor. Ölüm görünmüyor sana, kabir görünmüyor, sonbahar görünmüyor.

Senin kalbindeki umutların bile bir mevsimi var! Bir önceki beyitte demişti ya, senin gönlün bir bahçe! Aynı mevsimi yaşıyorsun daima. Bazen kederlisin, bazen sevinçlisin, bazen umutlusun, bazen ümidini kesmişsin! Afaktan enfusa, yani makro âlemden mikro âleme kadar sürekli bir dönüşüm var! Şimdiki yaşına, mevsimine bakma! Bu yaşının bu çağının bu mevsiminin bir de hazanı var, ihtiyarlığı da var, belinin bükülmesi de var!

Akl-ı Kül'den gelen bu sözler de, o gül bahçesinin, o servi ve sümbüllerin kokusudur.

Akıl, şayet varlığa dönük, hâkim, tümel bir yapıdaysa “aklı küll”, ilminde seyirde ise, “aklı evvel” adını alır. Aklı küll, kamil, düşünen ve analiz yapabilen akıldır. Aklı evvel ise düşünemeyen, sadece ezberleyen, ezberlediğini papağan gibi tekrar edip bundan ötesine geçemeyen akıldır. Peygamberlerin ya da kamil-i mürşirlerin aklı küldür. Diyor

ki Mevlana, ey okuyucu, bu sözler, okuduğun bu beyitler, hakikatle muhatap olmuş bir aklın sana sunduğu hikmetlerdir. Bu sözleri yabana atma! Ve devam ediyor:

1900. Gül olmayan yerden gül kokusu geldiğini, şarap olmayan yerde şarabın kaynayıp coştuğunu hiç gördün mü ki?

Gülü nerde bulursun? Gül bahçesinde! Şarabı nerde bulursun? Meyhanede! Sana gerçeklerden, hakikatlerden bahsediyorum! Sendeki akıl, bu hakikatlerin kokusunu almıyor mu? Bu sözlerim hakikat barındırmıyorsa, hakikatin olmadığı bir sözde bunu duyabilir miydin?

Koku sana kılavuz ve rehberdir. Seni tâ ebedî Cennete ve Kevser ırmağına götürür.

Senin aklın eğer düşünen ve hakikatle muhatap olan aklın sözleriyle düşünmeden söz söyleyen aklın sözlerinin arasındaki farkı ayırt edebiliyorsa, ne mutlu sana. Külli aklın da manevi bir kokusu var ve sen, düşünme yetisine ermişsen, o kokuyu duyarsın demektir! Koku, bir delildir. Mutfaktan gelen kızartma kokusu, sana bir patates kızartmasının varlığı için delilse, bu manevi kokular da seni hakikatle muhatap etmeli ki sana sonsuz bir yaşamı, cennet ehli olmayı ve cennetteki o Kevser ırmağından içmeye sana kılavuzluk etsin.

Koku, göze ilâçtır, nurunu artırır. Yakub'un gözü, bir kokudan açıldı.

Koku deyip geçme! Yakup peygamberin gözlerini açan, onun körlüğünü gideren, Yusuf'un gömleğindeki Yusuf'un o kokusuydu. Yakup, Yusuf'un hasretinden senelerce ağlamış, gözlerini kaybetmiş; ama gözlerinin açılması da yine Yusuf'un gömleğindeki o kokuyla olmuştu. Sen de gözlerini aç! Okuduğun bu mesnevi, bu beyitler de külli aklın kokusunu ihtiva ediyor. Kokla, içindeki hikmetleri bul, kavra ve gözlerin açılsın, yani hakikatle muhatap ol!

Kötü koku gözü karartır. Yusuf'un kokusu ise göze nur verir.

Kötü kokular da var ki senin gözlerine zarar verir! Mesela soğan doğrarken dağılan o koku, gözlerini yaşarttığı gibi kötü koku da, yani akl-ı evvel'in sözlerini dinlemek onlara uymak da gözlerinle hakikat arasında perde olur. Ya da tüten bir sobadan

dağılan is yüzünden gözlerin kızarır ya da sigara dumanından gözlerin yanarsa süslü ama hakikat barındırmayan, sığ akıl sahiplerine ait sözler de seni hakikatler karşısında öyle kör ve gerçeği göremez yapar. Sen, güzel kokuyu, yani Yakub'un gözlerine ilaç olan Yusuf'un kokusunu ve yani hakikatle muhatap olmuş aklın kokusunu, akl-ı külden gelen sözleri tercih et!

Yusuf değilsen bile Yakup ol; onun gibi matlûbuna erişmek için ağla!

Madem Yusuf değilsin, Yusuf'un mertebesinde değilsin, o zaman Yakup ol ki aşıklar mertebesinde bulun. Âşıklar, Allah'ı sever. Allah ise kendisini sevenlerini, kendine âşık olanları sever. Yusuf'un kendisini seven ve kendisine muhabbet duyan babasına gönderdiği o kendi gömleği, nasıl babası Yakub'a şifa olmuşsa derman olmuşsa, Allah da kendisini seven ve kendisine muhabbet duyan kullarına karşı duyarsız kalmaz, sana katından ilm ve rahmet bahşeder, Yusuf'un babasına keremde bulunduğu gibi Allah da sana kerem ve ihsanda bulunur!